

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Identita druhé generace Vietnamců v České republice

-

narativní výzkum

Radka Štokánová

Vedoucí práce:

Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Praha 2013

Prague College of Psychosocial Studies

**The Identity of the Second-Generation Vietnamese
living in the Czech republic - Narrative research**

Radka Štokánová

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Prague 2013

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím pramenů a literatury uvedené v seznamu.

V Praze, dne

.....

Chtěla bych poděkovat vedoucímu své bakalářské práce, panu Mgr. Jaroslavu Jirmanovi, Ph.D. za jeho podporu a cenné připomínky. Také bych ráda poděkovala své blízké přítelkyni M.H.N, která mi byla inspirací nejen při psaní této práce.

Anotace

Bakalářské práce se zabývá identitou druhé generace Vietnamců. Je rozdělena do dvou částí. První teoretická část se zabývá migrací Vietnamců do České republiky, vietnamskou kulturou a životem Vietnamců v současné ČR. Druhá výzkumná část je založena na narativní analýze pěti rozhovorů s příslušníky druhé generace. Rozhovory mají podobu životních příběhů a jsou interpretovány s cílem přiblížit vlastní prožívání identity na úrovni jednotlivce.

Klíčová slova

Druhá generace Vietnamců v ČR, identita, narativní přístup, vietnamská kultura

Abstract

The bachelor thesis is dealing with the identity of the second generation of Vietnamese people living in the Czech Republic. The thesis is divided into two parts. The first theoretical part is focused on migration of the Vietnamese to Czech republic, the Vietnamese culture, and life of the Vietnamese in today Czech republic. The second part is qualitative research based on five interviews with the Vietnamese people living in Czech republic. The Interviews are interpreted from the perspective of a narrative approach. The goal is to get closer to appreciating the identity of the individual.

Key words

Second Generation of Vietnamese in Czech republic, Identity, Narrative Approach, Vietnamese Culture

OBSAH

ÚVOD	5
1 TERMINOLOGIE A ODBORNÉ PRAMENY	6
1.1 Druhá generace Vietnamců v České republice	7
1.2 Identita	10
1.3 Narativní psychologie	12
1.3.1 Narativní výzkum	13
1.3.2 Identita v konceptu narativního přístupu	14
2 MIGRACE VIETNAMCŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY	16
2.1 Historie a fáze příchodu	16
2.2 Česko-vietnamské vztahy po roce 1989	19
2.3 Příliv vietnamských pracovníků v letech 2008 a 2009	19
2.4 Novodobá historie	20
3 VIETNAMSKÁ KULTURA	23
3.1 Náboženství a filosofie ve Vietnamu	24
3.1.1 Konfucianismus	25
3.1.2 Vliv konfucianismu na současnou podobu vietnamské kultury ...	26
3.2 Komunikace ve vietnamské kultuře	29
3.2.1 Verbální komunikace – vietnamština	29
3.2.2 Neverbální komunikace	31

4 VIETNAMCI V SOUČASNÉ ČR	35
4.1 Rodinný život a komunita	35
4.2 Tržnice	39
4.3 Vliv českého prostředí na vietnamštinu a vietnamské zvyky	40
5 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	42
5.1 Zkoumaný soubor a Metoda zkoumání.....	42
5.2 Analýza dat	43
5.2.1 Rozhovor první: Ingrid	43
5.2.2 Rozhovor druhý: Alice	47
5.2.3 Rozhovor třetí: Felix	53
5.2.4 Rozhovor čtvrtý: Ester	59
5.2.5 Rozhovor pátý: Olga	63
5.3 Diskuse a závěr k výzkumu.....	66
ZÁVĚR	73
POUŽITÁ LITERATURA	74
INTERNETOVÉ ZDROJE A JINÁ MÉDIA	76
PŘÍLOHY	79

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je identita druhé generace Vietnamců v České republice. K práci jsem přistoupila s cílem zmapovat subjektivní vnímání reality mladých Vietnamců, kteří se v České republice buď přímo narodili, nebo sem přicestovali se svými rodiči v období raného dětství. Důraz jsem přitom kladla na jejich vztah k sobě samým, i na to, jak vnímají život na pomezí dvou kultur. Snažila jsem se oprostit od zevšeobecňujících závěrů, které by ke zkoumanému vzorku respondentů přistupovaly jako k výchozí jednotce sloužící k potvrzení či vyvrácení stanovené hypotézy. Raději jsem upřednostnila takový přístup, jenž zohledňuje jedinečnost bytosti, která vnímá sebe samou v kontextu dané kultury, daného původu a v určitém čase. Konkrétně tedy osob vietnamského původu žijících v české společnosti přibližně dnes. Z tohoto důvodu jsem zvolila formu kvalitativního výzkumu. Osobně jsem se setkala celkem s pěti mladými Vietnamci, jejichž vyprávění mi poskytla výzkumný materiál. K jeho interpretaci jsem přistoupila z perspektivy narativní psychologie.

Důvodem, který mě vedl k výběru právě tohoto tématu, tedy kromě faktu, že Vietnamci tvoří zásadní podíl v české společnosti, statistické údaje hovoří dokonce o třetí největší jinoetnické populaci na území České republiky¹, je především moje osobní motivace. Řada Vietnamců patří mezi mé blízké přátele. Vzhledem k tomu, že jsem měla možnost navštěvovat je doma, zažít jejich život v kontextu rodiny, seznámit se s řadou tradic a poznat je blíže než, trůfám si říct, většina Čechů, rozhodla jsem se své otázky vložit do této práce a soustředit sem naše občasné rozhovory na téma vlastního sebeprožívání. Zároveň jsem se obsahově zaměřila na psychologickou komponentu kvality života, identitu. Mým zájmem není ani tak vyvodit závěr, který by mohl zobecnit problematiku vietnamské mládeže, jako spíše

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2012.

poukázat na některé aspekty identity a sebeprožívání, které mohou vyvstat z osobního setkání s člověkem.

Svou práci jsem strukturovala do několika kapitol. V úvodní části se pokusím vysvětlit pojmy, které jsou pro moji práci klíčové a provázejí ji prakticky od úvodu po samý závěr. Patří sem pojmy jako druhá generace Vietnamců v České republice, také pojem identita a zmíním se rovněž o narativním přístupu v psychologii. Dále se zaměřím na příchod Vietnamců na naše území, tedy od prvního kontaktu vietnamské a české kultury až po současnou podobu vzájemných vztahů. Mým záměrem bylo zachovat chronologii v tomto procesu, kdy se setkávají dvě odlišné kultury a vzájemně na sebe působí. Také se budu věnovat vietnamské kultuře. Pokusím se ji zachytit tak, abych vytvořila smysluplný rámec pro svůj výzkum. Zaměřím se jednak na konfucianismus, který se výrazně podepsal na současné podobě vietnamské kultury. Jsem navíc toho názoru, že právě tato kapitola pomůže odchovanci české kultury lépe pochopit základní rysy kultury vietnamské. Vzhledem k tomu, že Češi a Vietnamci jsou dnes v běžném kontaktu, jsem dále rozpracovala téma specifík vietnamského komunikačního stylu. V následující části se zmíním o současném způsobu života Vietnamců žijících v České republice. Tuto kapitolu zároveň považuji za důležitý kontext k pochopení toho, jak o sobě dnes mladí Vietnamci přemýšlejí. Závěr se věnuje empirickému zkoumání a jeho zpracování.

1 TERMINOLOGIE A ODBORNÉ PRAMENY

V následujícím textu budu pracovat s pojmy, jakými je druhá generace Vietnamců, identita nebo narativní přístup. Tyto termíny tvoří základní pilíře mé práce. V souvislosti s obsahem jsem se seznámila s publikacemi, články nebo studiemi řady autorů, které mi významně pomohly zorientovat se v odborné problematice.

Z dostupných zdrojů o vietnamském etniku jsem nejvíce čerpala z prací etnologa PhDr. Stanislava Broučka, CSc.², ale především kolektivního díla řady odborníků na vietnamskou kulturu s názvem *S vietnamskými dětmi na českých školách*.³ Kromě další literatury jsem pak především v úvodní fázi vyhledávání vhodných materiálů a rešerší konzultovala na katedře etnologie Filosofické fakulty Univerzity Karlovy. Zde mi bylo umožněno seznámit se s několika diplomovými pracemi⁴. Dále jsem využila dostupnou filmovou dokumentární tvorbu⁵ a webové stránky občanského sdružení Hanoi. Zásadním vodítkem pro mne přesto zůstala osobní zkušenost s vietnamskou kulturou, která zároveň byla i prvotní motivací, jež určila téma mé bakalářské práce.

K odbornému výkladu identity jsem využila slovníky i jiné publikace. V případě tématu narativní psychologie byly pro mě zásadní práce prof. PhDr. Ivo Čermáka, CSc. a doc. PhDr. Vladimíra Chrze, Ph.D., jakož i velmi zajímavá diplomová práce Bc. et Bc. Petra Štěpánka⁶. Mnoho materiálů pro mne bylo vodítkem a odkazem k jiným zdrojům. Ty jsem pak využila hlouběji a čerpala z nich v pravém slova smyslu. Rovněž jsem využila knihovních katalogů a psychologických databází.

1.1 Druhá generace Vietnamců v České republice

„Už nedokážeme být tak uvolnění, když se nacházíme v prostředí vlastní komunity. Říkáme si banánové děti – slupka žlutá a jádro bílé. To ale přináší řadu problémů.“⁷

² BROUČEK, 2003.

³ ČERNÍK, 2006.

⁴ DVOŘÁKOVÁ, 2011.

SEQUENSOVÁ, 2011.

⁵ *Banánové děti* [dokumentární film], 2009.

⁶ ŠTĚPÁNEK, 2008.

⁷ DUONG, 2008.

Druhá generace Vietnamců, tedy převážně děti a studenti, jsou podle mého názoru základem pro zcela novou skupinu obyvatel - a to jak ve struktuře a rozložení populace na našem území celkově, tak i v rámci vietnamské komunity. Bez nadsázky tak, myslím, můžeme hovořit o generaci na pomezí dvou kultur. Konkrétně se jedná o potomky vietnamských nebo vietnamsko-českých rodičů, kteří se z různých důvodů rozhodli pro více či méně dlouhodobý pobyt na území ČR. Děti se zde buď přímo narodily, nebo přijely s jedním nebo oběma rodiči již v raném věku. Vzniká tak, domnívám se, náročný úkol – vypořádat se s poselstvím a nároky kultury svých rodičů a s naprosto odlišnou kulturou prostředí, do níž přicházejí. Také si myslím, že dilemata, která tito lidé vyrůstající v odlišné kultuře zažívají, se v různých podobách opakují prakticky celý život. Často mladí Vietnamci žijí ve dvou zcela zásadně odlišných rolích, z čehož jedna zajišťuje fungování v českém prostředí, druhá pak život v rámci rodiny nebo komunity, přičemž obě tato prostředí jsou zásadně odlišná a specifická svou kulturou. Právě zde se pak dle mého názoru otevírá téma toho, jak jedinec vnímá a prožívá život napříč dvěma kulturami s dopadem na jeho identitu. I když slovo identita je v tomto případně značně spekulativní. Asijské kultury jsou zpravidla daleko více založené na kolektivním fungování, slovo identita často nepoužívají nebo pro ně má prázdný obsah, naproti tomu západní svět si na individualismu přímo zakládá. Již tato samotná skutečnost pak sama poukazuje na to, jak náročný je život mezi dvěma kulturami⁸.

K významnému specifiku druhé generace přistěhovalců patří tendence radikálně odmítnout kulturu svých rodičů. Přijetí nové kultury je tak často výrazem protestu. S příchodem třetí generace tato tendence významně slábne a dochází prakticky k naprostému opaku – zamítnuta je pro změnu kultura země, ve které se narodili, kde byli vychováni. Sílí tendence ztotožnit se s kulturou svých prarodičů⁹.

To, čím je druhá generace typická, je znalost místního jazyka. V našem případě situace tedy vypadá tak, že Vietnamci hovoří česky a to na různých úrovních, někteří

⁸ FALTÝN, 2005.

⁹ Tamtéž.

ovládají češtinu jako mateřský jazyk ve všech jeho oblastech včetně výslovnosti, jiní bez problému rozumí, zhoršené jsou ale vyjadřovací schopnosti, u dalších je úroveň češtiny ve fázi raného osvojování. Zároveň platí, že čím lepší je úroveň českého jazyka, tím spíše se jedince považuje za Čecha¹⁰. Na tom, jak si Vietnamci osvojují češtinu, pak dále závisí i kvalita jejich života. Ta úměrně stoupá, roste-li schopnost jedince vyjadřovat se česky. Ruku v ruce se zvyšující se úrovni českého jazyka dochází k úpadku vietnamštiny. To nelibě nesou především rodiče. Jednak se zhoršuje úroveň vzájemné komunikace, za další pak dochází i ke ztrátě důvěry nebo blízkosti ve vzájemném vztahu¹¹.

Zásadní roli v životě druhé generace zaujímá škola. Jednak je primární institucí, která zajišťuje akulturaci, a jednak je zdrojem pro vytváření vztahů s vrstevníky, a to jak s vietnamskými, tak českými spolužáky. To, jak jsou mladí Vietnamci přijímáni a jak se jim daří ve vztazích v kolektivu, se posiluje nebo upadá jejich náklonnost k majoritě. I toto má tedy významný podíl na utváření identity. Zároveň je na druhé straně škola jedna z priorit vietnamské kultury, rodiče ostražitě vnímají školní úspěšnost svých dětí, důraz kladou na výkon, který se odráží v klasifikaci¹².

Abych přiblížila fenomén vzdělání ve vietnamské kultuře, rozhodla jsem se vložit do této práce příspěvek z jedné ze skupin sociální sítě s názvem Přiznání Vietnamců:

„Většina našich rodičů se předhání a mermomocí nutí své děti, aby studovaly na gymnáziích, ignorují, co jejich potomci chtějí a vůbec, co s gymnáziem, když se pak na VŠ nedostanou? ... Perlou jsou pak výhrůžky typu: "Když nedoděláš gymnáziem, budeš doma prodávat!"¹³

Nebo

¹⁰ PRŮCHA, 2011.

¹¹ Tamtéž.

¹² ČERNÍK, 2006.

¹³ *Přiznání Vietnamců*. Facebook, 2013.

„Soutěže v českém jazyce, literární i recitační soutěže u nás ve škole zásadně vyhrávají Vietnamci“¹⁴.

1.2 Identita

V následující části se zaměřím na pojem identita, který je zkoumaným prostorem mojí práce. Ráda bych ho tedy zmapovala a poukázala na některé definice, které se k němu vážou.

Slovníky hovoří o identitě v různých formulacích jako o vědomí sebe samého, schopnosti vymezit se vůči ostatním, vnímání sebe sama jako jedinečného a jednotného v čase¹⁵.

Erik Erikson popisuje psychosociální konflikt mezi nalezením nebo dosažením identity a zmatením rolí v období adolescence až rané dospělosti. Existuje několik možností, které můžou v této fázi vývoje nastat. Jmenovitě je to předčasně dosažená identita, kdy jedinec nekriticky přijímá danosti, neprochází krizí a neuvažuje nad možnými alternativami. Difúzní identita je důsledkem absence prožití krize. Jakoby se jí člověk bránil a nedovolil si kritičnost. V důsledku toho se projevuje chaoticky a nepředvídatelně. Případ, kdy se jedinec ke všemu staví kriticky, ale za ničím nejde, neangažuje se, označujeme jako moratorium¹⁶. Tento věk shodou okolností fakticky odpovídá ve většině případů i věku druhé generace Vietnamců, jedná se totiž o potomky přistěhovalců, kteří do naší země přijeli v 90. letech.

Jiným aspektem identity je identita etnická, která je utvářena jako vědomí příslušnosti k danému etniku. Její povaha je značně dynamická a do značné míry i cyklická. V tomto smyslu se hovoří o třech stádiích: identita neobjevená, identita vyhledávaná (odpovídá Eriksonově moratoriu) a konečně identita nalezená. Přesto se

¹⁴ *Příznání Vietnamců*. Facebook, 2013.

¹⁵ UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ. *Kognitivní server*, 2013.

¹⁶ ERIKSON, 2002.

ale často v tomto případě jedná o celoživotní proces, kdy jedinec může opakovaně procházet jednotlivými stádii¹⁷.

V kontextu identity imigrantů, kteří přicházejí ze své vlasti do odlišného prostředí hostitelské země, podléhá identita řadě proměnných. Bittnerová uvádí několik faktorů, které její podobu ovlivňují: řadí sem stav výchozí skupinové identity, okolnosti příchodu do ČR, délku pobytu v ČR, představu a očekávání od života zde, míru komunikace s institucemi a společenskými strukturami, ekonomický a společenský profit a úspěch, demografii jejich vlastní skupiny, míru odlišnosti obou kultur a míra snah o udržení původní identity¹⁸.

Zajímavým momentem a současně i úskalím při zkoumání identity je mezikulturní rozdílnost. Nabízí se totiž otázka, zda identita v pojetí naší kultury znamená totéž, nebo zda je pro odlišnou kulturu vůbec podstatná. Pro západní svět je vědomí osobní identity téměř nutné. Člověk je nahlížen jako individualita, která je jedinečná díky svým vlastnostem, schopnostem či systémem hodnot. Klade se důraz na to být autonomní a svoje bytí obstarávat. V této souvislosti pak hovoříme o tzv. *kulturním imperativu identity*. Naproti tomu řada jiných kultur tento model vůbec nezná. Zkoumáme-li tedy identitu přistěhovalců nebo migrantů z jiné než západní kultury, především pak z oblastí Asie, hrozí reálné nebezpečí, že identitu, která v dané kultuře prakticky neexistuje, sami konstruktivně vytvoříme - a to jako důsledek kulturních sil¹⁹.

Další významným atributem identity je její historický kontext. Identita se stává fenoménem až s příchodem moderní a postmoderní společnosti. Příčinou je pluralismus, který se prolíná všemi oblastmi lidského života, a s ním možnost i potřeba rozhodovat se²⁰. Svoboda se tak paradoxně projevuje jako tlak na člověka, se svobodou přichází volba a volba v konečné fázi spoluutváří identitu. Člověk si je

¹⁷ VO-JUTABHA aj., 2009.

¹⁸ BITTNEROVÁ, 2003.

¹⁹ VÝROST a SLAMĚNÍK, 2008.

²⁰ Tamtéž.

vědom toho, že rozhodováním může zásadním způsobem ovlivňovat svůj život, což může být ale v důsledku velmi stresující. Mnohost oblastí, které vyžadují postoj či názor, může být až zahlcující. Jedná se jak o zásadní volby typu politických preferencí, volbu studijního oboru nebo zaměstnání, oblast partnerství, plánování rodiny (které je opět fenoménem postmoderní společnosti), tak možnost usadit se téměř ve kterékoliv části světa. Identitu spoluutvářejí ale i o poznání všednější volby: stanu se veganem nebo makrobiotikem, půjdu na koncert rockové nebo punkové kapely, odpovím na email dnes nebo zítra. Sebedefinování jednotlivce se tak ukazuje jako náročný proces s cílem neohrozit zásadním způsobem vlastní integritu. Rozpor v jednotlivých oblastech může narušit koherenci identity, člověk pak jakoby pozbude schopnosti orientovat se v sobě samém, což v celkovém důsledku znamená ztrátu bezpečí a jistoty²¹.

1.3 Narativní psychologie

Narativní psychologie má svůj původ v celkovém obratu k jazyku, kterým prošly západní společenské vědy v 80. letech. Z pohledu narativní perspektivy žije člověk svůj život jako příběh s otevřeným koncem. Tím, že ho vypráví, dává smysl a řád zdánlivě chaotickým událostem. To mu zároveň umožňuje definovat sebe sama a vnímat se jako bytost, která se liší od ostatních. Mezi významné osobnosti, které se podílely na vzniku narativního přístupu k člověku, patří americký psycholog Theodore Roy Sarbin, Jerome S. Bruner, jeden ze zakladatelů kognitivní psychologie nebo francouzský filozof Paul Ricoeur. K dalšímu rozvoji přispěli i stoupenci psychoanalytického hnutí jako Donald Spence nebo Roy Schafer, z české psychologické obce pak brněnský psycholog Josef Viewegh. Významným představitelem současné narativní psychologie je Dan P. McAdams. Své názory představil v knize s názvem *Příběhy, které žijeme*. Subjektivní identita má podle McAdamse podobu dlouhého osobního příběhu. Ten je strukturován podle témat na jednotlivé kapitoly, ty se opakují a pronikají životní linií. Každý člověk přitom dává

²¹ ŠTĚPÁNEK, 2008.

svému životu smysl prostřednictvím životních příběhu, které převypravuje. Významnou odnoží je pak kvalitativní výzkum, který se zabývá především otázkami: Co odhaluje příběh či vyprávění o osobě nebo o světě, ve kterém žijeme? Lze tento příběh interpretovat tak, aby umožnil porozumět životu a kultuře, které ho vytvořily?²²

1.3.1 Narativní výzkum

V narativním výzkumu nahlížíme zkoumanou skutečnost z hlediska narativní perspektivy, což je zároveň podstatou tohoto přístupu. Narativní perspektiva zaostřuje pozornost na prožívanou biografickou zkušenost a její význam, umožňuje nám vidět celkový tvar, figury i zápletky v příběhu, které žijeme či vyprávíme. Realita je konstrukt, představuje interpretaci naší zkušenosti, které zajišťujeme její celistvost a smysluplnost²³. Velmi mě zaujal následující výrok autorů Chrze a Čermáka:

„Narativní reflexivita nás upozorňuje na to, že realita je mnohoznačná, že vždy jsou zde i jiné možnosti, jiná hlediska, jiné kontexty a jiné ideologické rámce. Ctnost narativního přístupu by měla spočívat v pěstování smyslu pro tuto jinakost“²⁴.

Stěžejní metodou narativní psychologie je rozhovor. Strukturující aktivita výzkumníka je v tomto případě omezována na minimum. Je zde vytvářen prostor pro respondenta, on vytváří spontánní strukturu své zkušenosti. Narativní rozhovor má ale participační a dialogickou povahu: výzkumník se nezbavuje odpovědnosti za spolu-konstrukci a spolu-interpretaci autobiografického materiálu. Prakticky tak dochází k interpretaci interpretace či převyprávění vyprávění.

²² Cit. dle PLHÁKOVÉ, 2006.

²³ CHRZ a ČERMÁK, 2011.

²⁴ Tamtéž.

Ve výzkumu s autobiografickou povahou narativních dat pracujeme s příběhem vlastního života – autobiografickým vyprávěním. Jde, alespoň v určité míře, o výraz způsobu, jakým zkoumané osoby dávají význam své zkušenosti a svému životu, zároveň je ale výrazem kontextu a situace. Tato metoda pak umožňuje vidět subjekty autobiografických vyprávění jako jednající bytosti pohybující se v prostoru a v čase. Umožňuje vidět jednotu příběhu prostřednictvím lidských přání a záměrů. Výzkumník pak odhaluje to, jak člověk dává význam své zkušenosti²⁵.

1.3.2 Identita v konceptu narativního přístupu

Skutečnost, že existuje souvislost mezi identitou a vyprávěním a sdílením lidských příběhů, zastává řada narativních výzkumníků a teoretiků identity. V tomto procesu vyprávění dochází k propojení osobní zkušenosti a s tím, jak člověk vnímá sebe sama. Příběhy rovněž zdárně propojují život jedince v čase. Minulost a přítomnost je kauzálně propojena a zajišťuje tak jednotu. Člověk je koherentní, má svou identitu. Tyto odkazy k přítomnému a minulému dále určují budoucí zkušenost, tedy to, jak se k ní vztahujeme, jaká jsou naše očekávání, a rovněž způsob, jakým je zařadíme do stávajícího rámce naší identity. Existují samozřejmě i vzpomínky identitu ohrožující, stejně jako vzpomínky podpůrné, obojí má jedinec tendenci „převyprávět“ tak, aby nebyla ohrožena jeho identita²⁶.

V souvislosti s problematikou identity nelze opominout kulturní kontext. Každá kultura totiž disponuje jistými mechanismy, kterými ovlivní identitu jedince, výchovou v rodině počínaje a kupříkladu legislativou konče.

„Způsobu, jakým dáváme věcem smysl, jakým dáváme smysl sobě samým, jakým se integruje naše ego, jsme dosáhli v dospělosti skrze adaptaci a včlenění ega do kultury a jejích možností, a to způsobem, který povzbudí jak naše vlastní já, tak kulturní kontinuitu, a to propojením jednotlivých příběhů do narativity, do

²⁵ CHRZ a ČERMÁK, 2011.

²⁶ BAZUI-YODER, 2011.

globálního celku“²⁷. Zjednodušeně řečeno - kultura má vliv na identitu, ta spoluvytváří příběh, stejně jako příběh spoluvytváří identitu.

McAdams popsal identitu jako příběhy, které sami o sobě vyprávíme. Nejedná se tedy o záznamy faktů, které se odehrály, ale o subjektivní záznam reality, který dává svou podstatou smysl událostem v našem životě a rámuje je do podoby vlastní identity²⁸. Narativita má přitom podobu dialogu, neustále se totiž nacházíme v rozhovoru se sebou samým i s okolním světem. Výsledkem je pak ucelený příběh, který tvoří vlastní identitu. Tento příběh pak má schopnost přetvářet minulost, zachycovat přítomnost a předjímat budoucnost. Je vlastně odrazem vnitřního reality do vnějšího světa.

²⁷ BAZUI-YODER, 2011.

²⁸ JOSSELSONA aj., 2003.

2 MIGRACE VIETNAMCŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY

Následující kapitola je věnována cestě vietnamské kultury do českého prostředí v historických souvislostech. Myslím, že docela dobře by ji popsala i věta: jak to všechno začalo.

2.1 Historie a fáze příchodu

Historicky vůbec první kontakt mezi tehdy Československou socialistickou republikou a Vietnamem, přesněji nově vzniklou Vietnamskou demokratickou republikou, se datuje ke 2. únoru 1950. Československo, jako čtvrtá země na světě po Číně, Sovětském svazu a Mongolsku, reagovalo na prohlášení Ho Či Mina a uznalo jeho vládu jako jedinou vládu Vietnamu. Tímto začínají první mezinárodní styky ve jménu socialistického přátelství. Byly započaty účelně a shora, tedy rozhodnutím obou vlád s cílem hospodářsky spolupracovat. VDR poskytla Československu pracovní sílu, které byl nedostatek především v pohraničí. Vzájemná spolupráce znamenala také rozšíření odbytového trhu pro své výrobky a v neposlední řadě se jednalo i o jistou formu pomoci, kterou Československo představovalo pro válkou zmítaný Vietnam. Ten se ocital hospodářsky i ekonomicky v krizi.

Stěžejní byly především dvě dohody: *Dohoda o hospodářské a vědeckotechnické spolupráci* podepsaná 28. září 1956 a *Dohoda o kulturní spolupráci mezi Československou republikou a Vietnamskou demokratickou republikou* z 20. března 1957. První umožnila hromadný příjezd vietnamských občanů s cílem vzdělávat se zde a získávat další zkušenosti v oblastech strojírenství, hutnictví a lehkého průmyslu (obuvnický, textilní, potravinářský apod.)²⁹. Zároveň do Vietnamu přijížděli čeští odborníci, aby sdíleli své zkušenosti ve zdravotnictví (v rámci této spolupráce byla nově otevřena v Haiphongu Nemocnice československo-vietnamského přátelství), stavebnictví, projektování, nebo zpracování dřeva či průzkumu olejnin. V rámci

²⁹ MÜLLEROVÁ, 2010.

druhé dohody přicestovalo počátkem 60. let několik desítek vietnamských studentů, kteří byli pečlivě vybráni vládou a kteří zde studovali vysoké školy se zaměřením na technické nebo ekonomické obory, výjimečně jiné školy (FAMU, FFUK – obor český jazyk)³⁰. Jejich studijní výsledky sledovala vietnamská vláda a v případě neuspokojivého prospěchu je přísně postihovala. Stejně striktně se však sledoval i jejich život za hranicemi univerzit, tedy chování v běžném životě, kontakt s jedinci opačného pohlaví, ale dokonce i způsob oblékání nebo účes. Nemyslitelné byly jakékoliv výstřelky západu, vše muselo splňovat tradiční vzor vietnamské kultury - a to především z toho důvodu, že pro Vietnam měla spolupráce s Československem zásadní význam a vietnamská strana nechtěla za žádnou cenu riskovat ani ztrátu tohoto socialistického spojení, ani dobrou pověst Vietnamu.

Postupně se vztahy mezi ČSR a Vietnamem upravovaly formou řady dalších dohod, které určovaly podmínky spolupráce - Československo se v nich například zavázalo k bezplatnému dodání některých chybějících strojů, spotřebního zboží nebo materiálů, poskytovalo úvěry na výstavbu a zařízení průmyslových objektů a zpřístupnilo československé vysoké školy vietnamským studentům formou stipendií (*Dohoda o výměně zboží a platech mezi Československou republikou a Vietnamskou demokratickou republikou z roku 1955*). Další ze smluv pak zajišťovala spolupráci v oblasti zdravotnictví, a to formou výměnných pobytů lékařů a jiných zdravotnických pracovníků, jakož i studií studentů medicíny na půdě druhé strany (*Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Vietnamské demokratické republiky o spolupráci v oblasti zdravotnictví*, uzavřena roku 1964 v Hanoji. V platnost vstoupila 25. června 1967).

Obě země se hojně podílely i na vzájemné kulturní osvětě. Ve Vietnamu se promítaly československé filmové projekce, pořádaly se výstavy fotografií, významnou stopu za sebou zanechalo i československé loutkoherectví, které kromě toho, že u vietnamského obecnstva získalo nevídaný úspěch, zároveň přispělo k založení Státního loutkoherectvého souboru Vietnamské demokratické republiky. Do Prahy na

³⁰ BURYÁNEK, 2002.

druhou stranu doputovala výstava o životě a boji vietnamského lidu, tradiční vietnamské výrobky nebo vietnamské divadlo. Přátelství fungovalo i na poli kulturních, sportovních nebo společenských institucí (*Dohoda o kulturní spolupráci mezi vládou ČSSR a vládou VSR z roku 1977, Dohoda mezi vládou ČSSR a vládou VSR o zřízení a činnosti kulturních a informačních středisek z roku 1987*). Pravdou ovšem je, že i přes veškerou formální spolupráci obou zemí bylo povědomí široké veřejnosti o Vietnamu a Vietnamcích zcela zanedbatelné. Lidé se obvykle dostali pouze k informacím, o kterých se zmiňoval tisk, a ty se týkaly až na výjimky jen podpisů bilaterálních dohod nebo válečné situace ve Vietnamu³¹. I to je, dle mého názoru, jeden z důvodů, proč se v dalších letech, kdy se podíl Vietnamců na našem území rapidně zvýšil, ukázalo Československo, později Česká republika, jako země, jejíž obyvatelé jsou na příchod nové a navíc takto odlišné kultury nepřipravení.

Systematicky můžeme jednotlivé vlny vietnamských imigrantů popsat jako³²:

Skupiny prvních studentů. Hrstka studentů dorazila do ČSR v rámci studijního programu již ve 40. letech 20. století.

Váleční sirotci. Mezi lety 1956-1959 bylo do dětského domova v Chrastavě přijato 100 dětí, především se jednalo o děti funkcionářů z rodin postižených válkou, stalo se tak po válečném vítězství Vietnamu nad francouzskými legiemi roku 1954. Většina dětí byla ale poslána po třech letech zpět do vlasti na žádost vietnamské strany, která se dle svého vyjádření obávala o kulturní identitu dětí. Jen malá část zůstala, dále zde studovala a přijala Československo za svůj domov.

Skupiny studentů. Největší vlna přílivu vietnamských studentů spadá do doby mezi roky 1950 až 1989, studijní programy byly v tomto případě zastřešeny mezivládními dohodami, přičemž koncem 80. let již vietnamská poptávka převyšovala v tomto směru českou nabídku.

³¹ ČERNÍK, 2006.

³² Tamtéž.

Praktikanti, učňové, pracovníci. Vietnamští občané přijíždějící za prací byli rovněž vysíláni vládou, i tento přesun byl pod záštitou mezivládních dohod.

2.2 Česko – vietnamské vztahy po roce 1989

Po roce 1989 došlo ze strany tehdejší ČSFR k prudkému ochlazení vztahů, přerušeny byly všechny hospodářské i politické styky včetně Dohody o dočasném zaměstnávání vietnamských pracujících v Československu. Tu Československá strana finančně vykompenzovala a pracovníci z Vietnamu byli posláni zpět do vlasti. Další spolupráce byla navázána v dubnu roku 1991 formou politické úmluvy, tedy opět účelně a shora. Jednalo se o první porevoluční spolupráci. Do té doby byla ČSFR zaneprázdněna vlastní vnitrostátní politikou a transformací systému. Další zlom nastal záhy, rozpadem federace a vznikem samostatné České republiky. Tentokrát ale Vietnam představoval nadějného obchodního partnera v oblasti jihovýchodní Asie. Vzájemné vztahy tak byly obnoveny, přičemž česká strana pro VSR nadále představovala humanitární a rozvojovou pomoc - a to jako jediná ze zemí bývalého východního bloku. Prakticky se vzájemné vztahy nadále rozvíjejí, i přestože formálně doznaly změn v podobě nových smluv, a to v důsledku vstupu České republiky do Evropské unie³³.

2.3 Příliv vietnamských pracovníků v letech 2008 a 2009

Podstatným mezníkem novodobého vzájemného soužití jsou roky 2008 a 2009. Příjezd nové vlny Vietnamců proměnil dosavadní strukturu obyvatel vietnamské národnosti na našem území do té doby složenou především z podnikatelů, v menší míře zaměstnanců firem a jejich rodin, tedy studentů a žáků základních a středních škol. Byli to lidé, kteří přijeli s vidinou výdělku jen na omezené období několika málo let (nejčastěji dvou až tří), bez předešlých vazeb k České republice, tedy bez

³³ BROUČEK, 2003.

toho, aby některý člen rodiny na území ČR žil, nebo bez valného povědomí o ní. Celý tento program hromadného náboru vietnamských dělníků do firem v České republice byl projektem agentur práce a to jak vietnamských, tak českých. Podrobnější šetření ukázala, že tento export pracovní síly z Vietnamu není shora regulován ani jednou ze zemí. V důsledku toho došlo k nasycení pracovního trhu. S příchodem ekonomické krize a jejího plného dopadu i na české hospodářství začalo navíc hromadné propouštění nejen vietnamských dělníků. Ti přijeli do ČR často zcela zadlužení, za cestu a její zprostředkování ručili prakticky vším, co měli, a to včetně nemovitostí. Návrat do Vietnamu tedy nepřipadal v úvahu, dluhy by totiž nebylo reálné v domovské zemi splatit a došlo by ke konfiskaci³⁴. Tisícovky Vietnamců se ocitly v neznámém prostředí bez práce a bez prostředků. I když se v tomto momentě ukázala síla vietnamské komunity, která se se solidaritou sobě vlastní o své krajany postarala, nic to podle mého názoru nemění na skutečnosti, že se jedná o známky vykořisťování ze strany agentur práce. Dále se pak domnívám, že se tímto otevírá nový prostor pro obě země, aby na politické úrovni zapracovaly na vzájemných vztazích. Cestu vidím v lepší informovanosti a regulaci toku pracovníků.

2.4 Novodobá historie

Po prudkém přílivu dalších pracovníků z Vietnamu doznala vietnamská komunita zásadní proměny. Kromě toho, že její počet vzrostl zhruba o polovinu, hluboce se proměnila i samotná struktura vietnamské populace na našem území. Ta byla do té doby na cestě k integraci do české společnosti. Tomuto procesu pomáhá nově dospívající druhá generace, která se angažuje do procesu sbližování obou kultur, ale také fakt, že Vietnamci opouštějí tržnice, které byly zpravidla samostatně vyčleněné a to buď v rámci měst, nebo v pohraničních oblastech. Mění se tak pracovní podmínky. Vietnamci opouštějí stánkový prodej a svá podnikání přesouvají do

³⁴ KREBS, 2009.

kamenných obchodů³⁵. Toto dle mého názoru pramení z rozhodnutí řady Vietnamců dlouhodobě v ČR setrvat - tím, že své živnosti zbaví provizornosti a rozhodnou se budovat své obchody na pevných základech, se prakticky začleňují do života v českém prostředí a přibližují se českému člověku. Tento populační boom, který zasáhl nepřípravenou vietnamskou komunitu stejně jako majoritní společnost, přinesl řadu problémů, se kterými bylo třeba se vyrovnat: přirozenou reakcí dříve příchozích Vietnamců bylo se o své krajanů postarat a nabídnout jim pomoc v nouzi. Zároveň ale sami vyjádřili obavy před možnou xenofobií ze strany majority. Nově příchozí vietnamští dělníci totiž často přicházeli naprosto neobeznámeni s prostředím a kulturou České republiky, projevovali se až „příliš asijsky“. Vietnamská komunita se obávala reakce Čechů. Dalším problémem byl možný nárůst kriminality. V reakci na stávající situaci se zástupci nejvýznamnějších vietnamských organizací rozhodli vyjít vstříc českým médiím a sepsali otevřený dopis české vládě. Jeho cílem bylo upozornit na bezvýhodnou situaci svých krajanů a možné následky, které mohou plynout jak pro samotné oběti neúspěšné migrační politiky, tak pro českou společnost³⁶.

Podle mého názoru však doznaly vzájemné vztahy obecně v několika posledních letech výrazné proměny. Důvod vidím v tom, že mezi oběma národy funguje, kromě politických vztahů, také běžná sociální interakce. Zjednodušeně řečeno se Češi s Vietnamci potkávají na ulicích, společenských akcích, úřadech, restauracích, zkrátka se jejich životy prolínají - a to na různých úrovních vzájemného kontaktu. Také si myslím, že v tom velkou roli sehrává i fakt, že se potomci původních migrantů, tedy děti narozené především ve druhé polovině 80. let a v průběhu let devadesátých, které se buď na našem území přímo narodily, nebo se sem s rodiči přistěhovaly již v raném věku, do české společnosti plnohodnotně zařadily (český jazyk ovládají na úrovni jazyka mateřského, navštěvují české školy, základní, střední i vysoké, zařadily se do českých kolektivů, někteří se angažují v asimilaci

³⁵ MARTÍNKOVÁ a PECHOVÁ, 2010.

³⁶ Tamtéž.

vietnamské komunity do české společnosti atd.). Dále se domnívám, že i zájem ze strany Čechů o vietnamskou kulturu vzrůstá. Troufám si říct, že kromě turismu a obliby vietnamské kuchyně dozná v dalších letech ještě hlubší úrovně.

3 VIETNAMSKÁ KULTURA

Historie vietnamské kultury je velmi rozmanitá, přesto si myslím, že v našem prostředí je věcí neznámou. Vietnamci působí na majoritu jako lidé vstřícní, přesto poněkud vzdálení, což je projevem jejich soběstačnosti. Češi je vnímají jako komunitu, jednotlivec je jakoby vždy pouze jejím příslušníkem, nikoliv samostatnou osobností. Velký vliv na tom má bez pochyb samotná tendence Vietnamců se družít se „svými lidmi“. Přece jenom je pojí jeden jazyk a jedna kultura, zároveň se ale na obrazu Vietnamců velkou měrou podílejí média. Ta je vykreslují v určitém světle, což dále odpovídá určitým stereotypům. K těm nejběžnějším stále patří představa Vietnamce jako stánkaře usmívajícího se a nevalně ovládajícího češtinu³⁷.

Vietnamští migranti si s sebou do České republiky svou kulturu přivezli. Museli ji sice přizpůsobit zdejšímu prostředí, přesto je velmi důležitou součástí jejich života i za hranicemi vlasti. Kromě zmíněné soběstačnosti a jakési uzavřenosti komunity, je patrný důraz na rodinu a na vzdělání. Dalším obecným znakem, který je, myslím, patrný už zvenčí, je vietnamská kuchyně. Nelze si nevšimnout, že Vietnamci nepřivykli českému způsobu stravování a vytrvale si dovážejí vlastní suroviny na přípravu jídel, která jsou typicky vietnamská. I přestože Vietnamci zpravidla slaví Vánoce, nejvýznamnějšími událostmi jsou pro ně svátky vietnamské, tedy především oslava lunárního roku. Poslední věcí, kterou zmíním jako jeden z hlavních rysů vietnamské kultury, jenž je odlišný z perspektivy české kultury a který je přitom postřehnutelný, budete-li mít možnost navštívit domov „českého Vietnamce“, je oltář. Takový oltář je vyjádřením úcty k předkům, najdete ho v obývacím pokoji nebo v místnosti, kde se lidé nejčastěji schází a kam zvou hosty a návštěvy³⁸.

³⁷ BURYÁNEK, 2002.

³⁸ ČERNÍK, 2006.

3.1 Náboženství a filosofie ve Vietnamu

Vietnamská kultura jako taková sahá až do třetího tisíciletí před naším letopočtem. Na jejím formování se podílejí tři základní vlivy. Jednak specifické klimatické podmínky, dále téměř tisíciletá čínská nadvláda a především náboženské proudy. Těmi jsou buddhismus, konfucianismus a taoismus. Výjimkou však ani není křesťanství nebo islám, jehož působnost je typická především pro jižní Vietnam³⁹. Historicky se ale prolíná i s totemismem a animismem, odtud do vietnamské kultury přišla víra v nadpřirozený svět, která přetrvává dodnes. Vietnamci věří, že nadpřirozené bytosti jsou součástí jejich životů a že ho v dobrém či zlém nějak ovlivňují. Také uctívají duše zemřelých předků. Kult předků zahrnuje duše všech zemřelých členů rodu, tedy nejen rodiče nebo prarodiče, často ale i zakladatele vesnice, ze které pocházejí, nebo historicky jinak významné osobnosti. Tyto duše sice odešly z našeho světa, přesto se na životě rodiny stále podílejí. Chápu se tedy jako živé, a to se všemi svými potřebami. Vietnamci jim taky přinášejí na oltář jídlo, květiny a zapalují vonné tyčinky. Zvláštní pozornost předkům věnují v den jejich úmrtí a při jiných významných příležitostech, jakými jsou Nový rok nebo jiné svátky, či dny významné pro danou rodinu⁴⁰. Pokud duše zemřelých nejsou náležitě uctívány, bloudí duše mezi lidmi jako zlomyslná a straší pozůstalé. Jinou alternativou oltáře, který se nachází v domě, jsou speciální rodinné chrámy vně domu. Celkově se dá hovořit o náboženském synkretismu. Jednotlivé směry se nevyklučují, ale naopak spíše doplňují. Přesto se vliv konfucianismu na vietnamskou kulturu zdá být nejvýznamnější, ovlivnil hodnotový systém a podepsal se i na podobě mezilidských vztahů⁴¹.

³⁹ *Kultura vietnamu*, 2011.

⁴⁰ PECHOVÁ a MARTÍNKOVÁ, 2011.

⁴¹ SEQUENSOVÁ, 2011.

3.1.1 Konfucianismus

Konfucianismus je původně čínské náboženské a filosofické učení. Obsahuje ucelený systém myšlenek, které pojímají oblast státu, morálky i mezilidských vztahů. Název směru vychází ze jména zakladatele Konfucia, čínského mudrce. Z jeho myšlenek vychází celé učení, ty nejzákladnější jsou obsaženy v morálním kodexu. Morální kodex hovoří o pocitu sounáležitosti jako o základním principu, který by měl vymezovat povinnosti člověka. Principy, o které se pak opírá, jsou etika, láska a humanita, ty se dále odrážejí i na poli mezilidských vztahů. V této souvislosti Konfucius uvádí systém celkem pěti typů vztahů mezi dvěma jedinci, jež historicky definovaly postavení člověka ve společnosti i v rámci rodiny. Tři z těchto vztahů definuje v rámci rodiny, jsou jimi vztah mezi otcem a synem, mezi manželem a manželkou a mezi starším a mladším bratrem. Nejsilnějším je při tom první vztah, mezi otcem a synem. Zaměřili-li bychom se na roli otce a roli syna v rámci konfuciánské tradice, vypadala by situace následovně: syn projevuje otcí poslušnost až oddanost, ctí ho a později se o něj stará, a to i po jeho smrti, ochraňuje jeho čest a památku. Otec naopak představuje autoritu, která si toto postavení zaslouhuje. Jeho úkolem je materiálně zabezpečit rodinu. Tento typ vztahu pak přesahuje rámec rodiny v podobě podrobeného postavení podřízeného a panovníka, tedy níže postaveného a autority. Za jediný rovnocenný vztah je uváděn vztah mezi dvěma přáteli⁴².

Základní jednotkou společnosti i státu konfucianismus spatřuje v rodině. Rodina totiž poskytuje vzdělání a zároveň vychovává, čímž se podílí na budování společnosti. Pokud rodina funguje dobře, její členové dodržují stanovená pravidla, má pozitivní dopad na celou společnost. Respekt a úcta k otcí a staršímu bratru byla tak zárukou pro poslušnost panující autoritě⁴³. Vzdělání bylo další z pilířů konfuciánského učení. Sám Konfucius byl velkým učencem a později založil vlastní školu. Jeho žáci pak Mistrovy myšlenky později sepsali jako ucelený spis s názvem Hovory. Název je

⁴² *Projevy konfucianismu ve vietnamské společnosti od 11. století, 2003.*

⁴³ KONFUCIUS, 1995.

výstižný i z toho důvodu, že sám Konfucius předával žákům své znalosti formou dialogu. Celkem se uvádí za jádro konfuciánského učení pět klasických knih (Kniha proměn, Kniha písní, Kniha dokumentů, Kniha obřadů a Letopisy jara a podzimu) a čtyři knihy posvátné (Hovory, Velké učení, Učení o středu a Mencius). Jejich dokonalé obsáhnutí bylo základem pro vzdělání na celém Dálném východě⁴⁴. Původním cílem Konfuciova učení nebylo ale ani zdaleka memorování velkého množství látky. Toto je spíš důsledek institucionalizovaného školství. Sám Konfucius vychovával své žáky k samostatnému a tvůrčímu myšlení, k tomu, aby postupovali od jednoduchého ke složitějšímu, aby nabyté dovednosti neustále konfrontovali se skutečností. Jak se ale zdá, tyto zásady se do současnosti zachovat nepodařilo⁴⁵.

Konfucianismus dále hovoří o člověku samém, spatřuje v něm dobrou bytost, jeho dobrota však není samozřejmá a on tak musí pracovat na tom, aby tomu tak bylo, a aby jeho duše došla klidu. Způsobem, jak tohoto dosáhnout, bylo vzdělání, osvojení si principů učení a sebekultivace, opět se tedy vracíme na počátek⁴⁶.

3.1.2 Vliv konfucianismu na současnou podobu vietnamské kultury

Jak je patrné z kapitoly o konfucianismu, principy tohoto učení jsou ve značné míře dle mého názoru implicitně obsaženy i ve vietnamské kultuře současnosti. Dále si myslím, že hierarchie společenských vztahů, úcta k otci, která se v rámci širší rodiny vztahuje na stařešinu, tedy nejstaršího mužského člena rodu, stále přetrvává, ba co víc, paralelou jí je také úcta ke společensky výše postaveným osobám a osobám starším. Stále přetrvávající je v současné vietnamské společnosti patriarchát. Ten je charakteristický pro většinu území, výjimku tvoří snad jen několik horských regionů, kde má hlavní slovo žena – matka.

⁴⁴ *Projevy konfucianismu ve vietnamské společnosti od 11. století*, 2003.

⁴⁵ PHUNG, 2006.

⁴⁶ *Projevy konfucianismu ve vietnamské společnosti od 11. století*, 2003.

Toto celé chápání složité společenské struktury a rodinných vztahů se v celé své podobě paralelně odráží v jazyce, tedy v oslovování⁴⁷. Lidé k sobě navzájem vyjadřují úctu. Ta je do značné míry dána jejich společenským postavením, věkem a pohlavím. V rodině složitou vztahovou konstelací určující postavení člověka je vztah k hlavě rodiny nebo rodu⁴⁸. Nelze ale opominout ani osobní postoj k jednotlivci. Zjednodušeně řečeno, mluvčí může přiřadit člověku vyšší společenský status vyjádřený odpovídajícím zájmenem i přesto, že fakticky ho osoba nedosahuje. Cílem je pak osobě polichotit, dát jí na vědomí, že si jí mluvčí považuje nad rámec formálního jazyka.

K tomu, aby bylo možné takto rozlišovat v systému vztahů, užívá vietnamština jednak zájmena, jednak podstatná jména vyjadřující příbuzenské vztahy. Stejně jako v češtině, tak i ve vietnamštině existují zájmena, zásadní rozdíl je ale v jejich užití. Ve vietnamštině zájmena typu já, ty, on, oni atd. užívají pouze děti, případně velmi blízcí přátelé, jakékoliv jiné použití je považováno za urážlivé, používá se u nadávek. Naproti tomu podstatná jména se užívají ve větách velice často. Označují osoby bez ohledu na to, zda se jedná o první, druhou nebo třetí, suplují takto i vlastní jména. Příkladem je slovo *anh*, to znamená *starší bratr*. Kromě případu, kdy opravdu máme staršího bratra, užívá se i v mnoha dalších situacích. V momentě, kdy se setká mladší osoba bez ohledu na pohlaví se starším mužem, osloví ho taktéž. V rámci rodiny se můžeme setkat i s případem že, jsem-li dcerou svého otce, který je druhorozený, a na návštěvu k nám přijede otcův starší bratr, který má ale mladšího syna, než jsem já, budu ho též oslovovat *anh*. Souvislost zde vyplývá z generativní příslušnosti k dědečkovi, tedy hlavě rodu. Prvorozený syn má automaticky vyšší status než ostatní potomkové. Slovem *anh* ale oslovuje v rámci manželského svazku také žena svého muže, vyjadřuje mu tak úctu, on ji naopak oslovuje jako mladší sestru.

Zároveň platí, že většina takovýchto podstatných jmen označující rodinné vztahy, se užívá i mimo rodinu v nepříbuzenských vztazích. I pro samotné Vietnamce bývá obtížné správně odhadnout věk a postavení člověka a správně ho oslovit. Forma

⁴⁷ SEQUENSOVÁ, 2011.

⁴⁸ VASILJEV, 2006.

oslovení s sebou nese i normy toho, jak se k danému člověku bude mluví vztahovat a jaké chování se vyžaduje⁴⁹.

Dalším z odkazů konfuciánské tradice, který se výrazně odráží ve vietnamské kultuře, je důraz na vzdělání. Myslím, že není ani příliš složité povšimnout si, jakou váhu kladou na školní prospěch vietnamští rodiče. Kromě toho, že je škola zdrojem vzdělání, tedy růstu v lepšího člověka, zároveň podle mého názoru může dětem z jejich pohledu zaručit spokojenější budoucnost a život v blahobytu, kterému se jim samotným nedostalo. Ve vietnamské tradici je vztah dítěte k učiteli silnější než vztah k vlastnímu otci. Toto do jisté míry přetrvává i do současnosti. Rodiče vedou své děti k lásce a úctě ke svému učiteli, škola je zkrátka hlavní prioritou pro každé dítě vietnamského rodiče⁵⁰.

Zároveň každé dítě, které si vede ve škole dobře, tedy dle měřítek svých rodičů, je chloubou své rodiny. Rodiče je vyzdvihují i mezi svými přáteli a tak zvedají prestiž celé rodiny. V porovnání se školstvím ve Vietnamu, které bývá velmi náročné jak na čas, tak na verbálně-paměťové schopnosti dítěte, se rodičům vietnamských dětí, které navštěvují českou školu, může zdát, že je školní vytíženost jaksí nedostatečná. Děti se obvykle ze školy vrací v odpoledních hodinách, nejčastěji mezi druhou a třetí, a víkendy mají volné. Ve Vietnamu tomu tak není. Logicky se snaží děti usměrňovat podle toho, co považují za správné a na co byli sami zvyklí. Bývá tedy obvyklé, že se vietnamské děti vzdělávají i mimoškolně, nejčastěji se soustředí na rozvoj jazyků nebo matematiku. Do vzdělání svých dětí jsou Vietnamci ochotni investovat nemalé částky. Tento tradiční vztah ke vzdělání a jeho nedostupnost, která byla zapříčiněna jednak válečným stavem a jednak sociální a ekonomickou situací ve Vietnamu, jsou hlavními faktory, které mají vliv na motivaci Vietnamců se vzdělávat⁵¹.

⁴⁹ VASILJEV, 2006.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ ČERNÍK, 2006.

3.2 Komunikace ve vietnamské kultuře

Způsob komunikace ve Vietnamu a v České republice je odlišný. Toto tvrzení je pochopitelné a díky rozdílnosti kultur i zdůvodnitelné. Osobně si myslím, že existuje několik rovin komunikace, která může mezi Vietnamcem a Čechem nastat. Nejtriviálnější je podle mého názoru náhodné setkání v rámci turistických cest. Hlubší znalost interkulturní komunikace pak bezpochyby vyžadují obchodní nebo politické styky. Mým tématem je ale komunikace mezi Čechem v České republice a Vietnamcem v České republice se záměrem dlouhodobě zde pobýt. Jedná se o jakýsi náraz jedné kultury o kulturu zcela odlišnou - a to navíc v prostředí jí vlastním. Komunikaci obecně lze rozdělit na verbální a neverbální. Verbálním prostředkem vietnamských přistěhovalců je vietnamština, v následující části své práce stručně popíši obecné vlastnosti a pravidla vietnamského jazyka.

3.2.1 Verbální komunikace – vietnamština

Vietnamština je artikulovaný neboli tonální jazyk. V praxi to znamená, že naprostá většina vietnamských slov je krátká, často jednoslabičná, zásadní je tak výslovnost každého slova. Vietnamská slabika, přesněji úplná slabika, je složena z pěti fonetických jednotek a jedním ze šesti tónů, ty se označují diakritickými znaménky nad samohláskou. Mezi fonetické jednotky přitom patří počáteční souhláska, následuje polosamohláska, dále slabikotvorná hláska a na závěr hláska koncová⁵². Pro lepší názornost uvádím příklad: *tuyét* znamená *sníh* nebo *điêu* znamená *věc*. Na těchto slovech je na první pohled dobře vidět, že zásadní pro pochopení jejich významu bude správná výslovnost. Přitom po fonetické stránce jazyka není jednotný ani samotný Vietnam.

⁵² HLA VATÁ a SLAVICKÁ, 2003.

Celkově se vymezují tři hlavní geografické oblasti, které se vzájemně výslovností odlišují, hovoří se o třech vietnamských dialektech. Prvním z nich je severní nářečí, hovoří tak lidé na severu země, v okolí hlavního města Hanoje, zároveň je považováno za standardní vietnamštinu. K dalším dvěma dialektům pak patří střední a jižní, tedy nářečí ve střední a jižní části Vietnamu⁵³.

Co se týče grafického zápisu, používá vietnamština upravenou latinku, mezi asijskými zeměmi je to kromě několika málo výjimek poměrně unikát. Historicky ke změně písma došlo v 17. století zásluhou francouzského jezuita Alexandra de Rhodes, postupně tak došlo k vytlačení čínštiny a komplikovaných jižních znaků. Skutečně revoluční rozmach však nastal až ve století dvacátém, kdy se latinizovaná podoba jazyka plošně rozšířila⁵⁴. Mezi další rys vietnamštiny patří bohatost její slovní zásoby, dokonce se v tomto ohledu řadí k jedněm z nejbohatších jazyků. Dokonale umí vyjádřit jemné rozdíly v řadě významů. V porovnání s češtinou se vietnamština odlišuje v mnoha ohledech, jedním z nich je zcela nepochybně gramatika, která se řídí zcela jiným principem, než na jaký jsme u češtiny zvyklí. Vietnamština se totiž obejde bez skloňování a časování, nemění se ani tvar slov. Příkladem může být věta, ve které použijeme slovo *včera*. Vietnamština vychází z toho, že pokud jsme již použili výraz, který nás časově odkazuje k minulosti, není potřeba upravovat ještě sloveso. Jestliže je vietnamština typická bohatostí slov na samohlásky s akcentem na výslovnost, čeština se vyznačuje naprostým opakem, tedy shlukováním souhlásek. Toto je další aspekt, který Vietnamcům učícím se češtinu komplikuje porozumění. Například ve slově *prst* Vietnamec pravděpodobně neuslyší poslední dvě hlásky, zaznamená je pouze v případě, že mu dotyčný slovo vyhláskuje, i tak bude mít ale problém zapsat slovo správně, pravděpodobně by jej zaznamenal čtyřslabičně, tedy *pu-ru-su-tu*. Stejně jako je čeština komplikovaná pro Vietnamce, je

⁵³ HLAVATÁ a SLAVICKÁ, 2003.

⁵⁴ KOMERS, 2006.

komplikovaná i vietnamština pro Čechy. Rozdílnost jednotlivých jazyků je, myslím, dobrým příkladem toho, jak rozdílné jsou obě kultury v celé jejich šíři⁵⁵.

3.2.2 Neverbální komunikace

Nedílnou a velmi podstatnou součástí komunikace je i její nonverbální složka. To platí nejen v rámci české kultury, ale i kultury vietnamské. V souvislosti s tímto tématem, tedy neverbálním komunikačním stylem Vietnamců, se zmíním o několika jeho oblastech:

Vzhled. Co se týče zevnějšku, mohou nám snadno připadat „všichni Vietnamci stejní“, tedy ve smyslu těžce rozeznatelní jeden od druhého. Všichni mají totiž tmavší pleť, černé vlasy a jsou menšího vzrůstu. Stejně tak ale vnímá Vietnamec Čechy. Symbolem krásy je pro něj světlá pleť. Znamená totiž, že dotyčný nemusí manuálně pracovat na slunci, a má se tudíž lépe než lidé na polích. Podobný význam pak nese i dlouhý nehet na malíčku. Člověku, který ho má, nepřekáží při práci, dá se tudíž předpokládat, že je vzdělaný a vysoce postavený. Ve Vietnamu si ho v délce několika centimetrů pěstují obchodníci. V kontrastu s ideálem krásy v Evropě je tloušťka. Zatímco Evropané se dle mého názoru předhánějí v odříkání a štíhlost je takřka synonymem krásy a úspěchu, ve Vietnamu je „tlouštík“ považován za člověka žijícího v blahobytu, tedy dobře. Co se oblečení týče, zakládají si Vietnamci na čistotě a střídmosti, což jsou zároveň i známky dobrého postavení člověka. Potkají-li Evropana nebo Američana v zanedbaném oblečení, často nechápou, proč lidé z takto bohatých zemí chodí oblečení tak chudě⁵⁶. Ženy prakticky nenosí sukně, dokonce i jejich tradiční kroj je složen z kalhot a tuniky⁵⁷.

⁵⁵ VASILJEV, 2006.

⁵⁶ CURRY a SZERLIP, 2001.

⁵⁷ BURYÁNEK 2002.

Pohled do očí. Upřený pohled do očí pro Vietnamce znamená přemíru sebevědomí a může být vnímán až jako agresivní výpad. Naopak platí, že pokud Vietnamec při rozhovoru sklopí zrak, vyjadřuje tím svůj respekt k mluvčímu⁵⁸.

Úsměv. Samostatnou kapitolou v oblasti neverbální komunikace může být úsměv, který má ve vietnamské kultuře mnoho významů. Jako první signalizuje, stejně jako u nás, radost a dobrou náladu, do jisté míry je dán i společenskou etiketou. Vietnamci se ale často usmívají i v případech, kdy jsou nervózní a kdy jim situace není příjemná. Úsměv zde zahlazuje skutečné pocity. Stejně jako v situacích, kdy například jeden oznamuje druhému smutnou zprávu o závažné nemoci člena své rodiny. Nepsané pravidlo praví, že špatné zprávy se nemají dotknout ještě dalších osob kromě těch, kterých se přímo týkají. Vietnamci se usmívají i v momentech, kdy nerozumí, co po nich druhá strana chce. Úsměv ale může znamenat i naštvání, je to jakási maskovací strategie, neboť demonstrovat vztek veřejně, znamená ve Vietnamu ztrátu sebekontroly⁵⁹.

Potřesení rukou. Při potřesení rukou použije Vietnamec jak levou, tak pravou ruku. Vznikne tak vzájemné sevření, kdy se nachází ruka jednoho člověka vždy mezi dvěma rukama druhého. Tímto intenzivním stiskem si Vietnamci vyjadřují vzájemnou úctu.

Podání předmětu. Obě ruce použije Vietnamec i při podání předmětu jiné osobě, tak dává najevo, že si ji váží, v opačném případě by se choval nezdvořile.

Ruce zkřížené na prsou nebo ruce v bok. Toto gesto Vietnamec přečte jako výraz rozčilení nad tím, co se v dialogu dvou lidí odehrává. Zatímco Češi si dají ruce v bok klidně, třeba když přemýšlejí, pro Vietnamce je to znak hněvu.

⁵⁸ ČERNÍK, 2006.

⁵⁹ CURRY a SZERLIP, 2001.

Pohlazení po vlasech. Dotýkat se druhého člověka na hlavě je výraz neúcty, často ani sami rodiče nehladí své děti po vlasech, spíše je poplácávají po ramenou⁶⁰.

Noha přes nohu. Tento postoj vyjadřuje nadřazenost jedné osoby ke druhé, zvláště směřuje-li špička nohy směrem k partnerovi⁶¹.

Kapesník. Smrkání je ve Vietnamu považované za krajně nevhodné, pokud má někdo rýmu, daleko přijatelnějším řešením je popotahování.

Mluvení při jídle. Na rozdíl od našich zaběhlých zvyklostí, že při jídle se nemluví, Vietnamci mluví hlavně při jídle. Povoleno je i mlaskání, zapojují se tak všechny smysly, včetně sluchu. Tradičně se u stolu rozebírají všechny rodinné i obchodní záležitosti, které je třeba probrat. Především pak večeře trvá dlouho a je prakticky nejdůležitějším jídlem celého dne.

Vyjádření záporu. Přímý zápor v konverzaci Vietnamec vyjadřuje velmi zřídka. Společenský usus považuje za neslušné vyjadřovat negativní emoce nebo nesouhlas. Daleko častější je věta typu: musím si to ještě promyslet. Někdy dokonce zazní odpověď ano, která je ale míněna v tom smyslu, že daná osoba vnímá, co je jí řečeno, nicméně s tím nemusí souhlasit⁶².

Obecně Vietnamci v komunikaci vystupují skromně, důraz kladou na pozitivní přístup. Špatnou náladu, smutek nebo rozčarování nedávají před druhými najevo, což ale neznamená, že je neprožívají, nebo je prožívají méně intenzivně. Své emoce v projevu chování málokdy verbalizují, jsou ale schopni je vycítit z projevu druhé osoby. S tím souvisí i fakt, že Vietnamcům velmi záleží na tom, co si o nich ostatní myslí. Pověst je důležitou součástí jejich života. Vietnamci si velmi zakládají na osobní cti a pověsti rodiny⁶³. Tyto hodnoty navíc společnost sama velmi ostražitě kontroluje. Jakmile někdo poruší obecně platné společenské normy, a projeví se tak

⁶⁰ ČERNÍK, 2006.

⁶¹ CURRY a SZERLIP, 2001.

⁶² ČERNÍK, 2006.

⁶³ *Banánové děti* [dokumentární film], 2009.

nevhodně a jaksi nekompetentně, ztratí před ostatními svou tvář. Mezi ostatními se alespoň na určitou dobu stává nevítaným. Lidé ho neposlouchají, někdy dokonce ignorují a prohřešky, kterých se dopustil, mu dávají najevo svým odmítavým chováním⁶⁴.

⁶⁴ ČERNÍK, 2006.

4 VIETNAMCI V SOUČASNÉ ČR

Od 40. a 50. let minulého století, kdy do tehdejšího Československa přijížděli první Vietnamci a to v rámci socialistické pomoci zemi, která se zmítala v poválečné krizi, uplynulo více než šedesát let. Od té doby se struktura obyvatel vietnamského původu značně změnila a mění nadále. Aktuální čísla hovoří o 60 tisících legálně pobývajících Vietnamcích na území České republiky. Tento počet se váže k průzkumu Českého statistického úřadu a Sociobiologického ústavu Akademie věd ČR z roku 2010⁶⁵. Nejpočetnější zastoupení přitom v rámci celé vietnamské populace zaujímají dospělí jedinci ve věku od 20 do 50 let. Nejčastějším důvodem příjezdu do České republiky je zlepšení ekonomické situace rodiny. Největší množství Vietnamců pracuje na živnostenský list. Jsou to původně jak vysokoškolsky vzdělaní lidé, profesori nebo inženýři, tak rolníci nebo dělníci z vietnamského venkova, všichni bez rozdílu pak zakládají svá podnikání prakticky za stejných podmínek. Generace, která zde ale vzniká zcela nově, která se výraznou měrou podílí na změně charakteru vietnamské komunity a navíc se stává i fenoménem českého školství, jsou děti těchto vietnamských podnikatelů. Nelze opomenout ale ani početnou skupinu Vietnamců, kteří se do České republiky dostali díky náborům agentur práce v letech 2008 a 2009⁶⁶. Osobně se domnívám, že se vietnamská populace v této podobě se nachází v procesu integrace, která je do budoucna velmi těžce odhadnutelná. Také si myslím, že od dob příjezdu prvních Vietnamců na naše území jsou obě kultury na dobré cestě ke vzájemnému poznání a - trůfám si říct - i obohacování.

4.1 Rodinný život a komunita

I pro Vietnamce žijící v České republice je stejně jako pro jejich krajany ve Vietnamu rodina nejvyšší hodnotou. V novém prostředí je však vystavena tlakům,

⁶⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2012.

⁶⁶ KOCOUREK, 2006.

kteří se podepisují na způsobu jejího fungování a jejích principech. První zásadní změnou je redukce rodiny jakožto společenské jednotky. Zjednodušeně řečeno, do České republiky přijede často nejprve muž bez manželky a bez dětí. Ti za ním přicestují až po uplynutí určité doby, která je nutná pro vybudování zázemí a základů pro budoucí živnost. I tak ale zůstávají sami, ostatní příbuzní žijí nadále ve Vietnamu, zřídka své blízké jezdí navštěvovat. Cesty do rodné země podnikají spíše ti, kteří se rozhodli pro život za hranicemi.

Událostí, která nejčastěji přiměje Vietnamce k návratu domů alespoň na několik dní, je oslava lunárního Nového roku, ve vietnamštině označovaného zkráceně *Tet*. Ovšem dlouhodobé, někdy trvalé opuštění rodiny, které je navíc v přímém rozporu s tradicí, jež hodnotu rodiny a kult předků zdůrazňuje a staví mezi priority v životě člověka, se často stává příčinou obrovského vnitřního konfliktu, kterému Vietnamci opustivší rodnou zem čelí prakticky po celý život⁶⁷. Jejich svědomí jim stále připomíná skutečnost, že zanechali své vlastní rodiče samotné. A to i v případě, že jejich sourozenci a ostatní příbuzní jim dokážou potřebnou péči bez problémů zajistit. Svoji nepřítomnost a jakousi zradu tradice se snaží kompenzovat alespoň finančními příspěvky, které posílají svým blízkým. Brouček tento fakt uvádí dokonce jako jeden ze tří důvodů vysvětlující snahu Vietnamců o co největší výdělek⁶⁸. Kromě zabezpečení sebe samých a zlepšení své ekonomické situace je to dále přání dopřát svým dětem lepší budoucnost, než jakou jim mohli nabídnout ve Vietnamu, a konečně i to, zabezpečit péči a prostředky pro staré rodiče ve Vietnamu.

Další charakteristikou vietnamských rodin v České republice je velká zaneprázdněnost rodičů. Ti často pracují od časných ranních hodin do pozdního večera. Zajištění obchodů se tak stává jejich jedinou náplní dne⁶⁹. Kromě toho, že rozhodnutím odcestovat do cizí země, kde prakticky jedinou možností výdělků, který je stále sice ještě lepší, než jaký by byl v jejich rodné zemi, ale přesto nedosahuje

⁶⁷ ČERNÍK, 2006.

⁶⁸ BROUČEK, 2005.

⁶⁹ *Banánové děti* [dokumentární film], 2009.

takové výše, aby zajistil rodině bezstarostné fungování, se připravili o plnohodnotnou seberealizaci, co se zaměstnání týče (i kvalifikování nebo vysokoškolsky vzdělaní Vietnamci prodávají potraviny nebo oblečení), se jim dlouhodobě nedaří plnit rodičovskou úlohu⁷⁰. Z tohoto důvodu si najímají české chůvy. Z mých osobních zkušeností a znalostí vietnamského prostředí jsou chůvami nejčastěji starší ženy, kterým děti říkají familiárně „babičky“ nebo také „české babičky“. Ty jsou jednak přímou spojkou dítěte s českým prostředím a jednak se o dítě starají po příchodu ze školy, píšou s ním domácí úkoly, dají mu najíst, zkrátka je hlídají a starají se o ně, dokud se večer rodiče nevrátí z práce a dítě si nevyzvednou. Běžná výchova tedy spočívá spíše na straně českých pečovatelek než vietnamských rodičů. Tím ale vzniká další konflikt, se kterým se Vietnavec žijící v České republice musí vyrovnat. V důsledku neustálých starostí o zajištění dobrého chodu obchodu ztrácí kromě času na své dítě také výchovný vliv. Ztrácí se tedy prostor pro to, aby dítěti předali odkaz vietnamské kultury, aby mu byly vštípeny tradice a hodnoty. Přitom právě vlastnosti jako úctu nebo pokoru k vlastním rodičům a k předkům nebo poslušnost vietnamští rodiče po svých dětech vyžadují. Děti se poměrně rychle naučí obratně fungovat jak ve vietnamském prostředí, tedy doma nebo v rámci komunity, tak v prostředí českém. V tomto smyslu se hovoří o *kulturním dualismu*. Toho jsou si většinou vědomi i sami rodiče, opět tak vzniká prostor k pocitové ambivalenci. Jednak přirozeně pro své děti chtějí co nejlepší život, který jim sami předpřipravili v České republice. Chápou i to, že se jejich děti musí adaptovat v českém prostředí a přijmout českou kulturu, na druhé straně se jim děti přijetím jiných hodnot vzdalují a dojde-li navíc k úpadku vietnamštiny jakožto jazyka, zhoršuje se i samotná kvalita komunikace. Tyto faktory jsou příčinou dalších těžkostí, kterými si vietnamská rodina v České republice prochází. Proměnou prochází i samotná role dítěte. To od určitého věku přijímá roli prostředníka. Zprostředkovává kontakt rodičů s českým prostředím a naopak. Překládá nejen samotné rozhovory, ale i význam celé situace, kterou by jinak mohla jedna nebo obě strany mylně pochopit. Může to být komunikace s lékařem v případě potřeby, kontakt

⁷⁰ ČERNÍK, 2006.

s úřady, ale i školní záležitosti, tady ovšem může dojít velmi snadno ke konfliktu zájmů. Dítě samozřejmě raději přeloží takové informace, které mu nijak neuškodí, nebo které se mu dokonce hodí. Na straně druhé fungovat jako médium mezi dvěma kulturami může pro dítě představovat značnou zátěž. Může získat takové informace o rodině, kterým samo příliš nerozumí, nebo si s nimi neví dále rady⁷¹. Osobně se domnívám, že se s touto úlohou vypořádávají vietnamské děti velice dobře, pocit odpovědnosti a důležitosti může být, myslím, ku prospěchu jejich vlastní sebedůvěry, zvláště pokud patří jejich rodiče mezi ty náročnější, kteří nechválí děti příliš často.

Vietnamská komunita. Na rozdíl od minulých let se vietnamská komunita začíná šířit z velkých měst i do dalších míst. Přesněji řečeno hovoříme o řadě vietnamských komunit, které se liší místem svého výskytu. Největší se nachází v Praze, další významné komunity najdeme v Železné Rudě, Aši, Jirkově nebo Chomutově. Ovšem najdou se i jedinci, kteří svůj život s komunitou nijak zásadně nepropojují, což v dřívějších dobách příliš běžné nebylo⁷². Příznačnými rysy vietnamské komunity jsou uzavřenost a separace. Přesto se domnívám, že tyto vlastnosti již nejsou zdaleka tak jednoznačné jako v předchozích letech. S novou generací mladých Vietnamců, kteří se sami o sobě do českého prostředí integrovali, se, myslím si, otevírají i dveře pro kontakt vietnamské komunity s českou veřejností. Již několikrát se navíc ukázalo, že komunita slyší na vyzvání k dialogu z české strany. Přesto není mým zájmem popřít skutečnost, že izolace v jistém slova smyslu k vlastnostem vietnamské komunity patří. Důvody jsou následující: kulturní odlišnost, jazyková neznalost, téměř permanentní pracovní nasazení a s příchodem poslední vlny vietnamských dělníků také velké provizorium, ve kterém lidé žijí a které jim neumožňuje ani asimilaci, ani samotný život podle základních standardů⁷³. K formování lokálních vietnamských komunit docházelo v průběhu 90. let ze tří migračních skupin: první skupinu tvoří Vietnamci, kteří zde byli již před rokem 1989 a pak na stejném místě pokračovali v obchodních aktivitách, druhou skupinou jsou Vietnamci, kteří se do

⁷¹ ČERNÍK, 2006.

⁷² Tamtéž.

⁷³ BURYÁNEK, 2002.

konkrétního místa sestěhovali z různých míst ČR nebo Slovenska, poslední skupina je složena z Vietnamců, kteří přišli až po roce 1990, a to přímo z Vietnamu nebo z jiných evropských zemí, přičemž tato skupina je zároveň skupinou nejpočetnější⁷⁴.

4.2 Tržnice

Etablování vietnamské komunity úzce souvisí s ekonomickými důvody. Navíc život prakticky každého dospělého Vietnamce je spojen s velkým pracovním nasazením. I toto se promítlo do podoby, v jaké se v českém prostředí adaptují. Největšími centry byly a jsou pro vietnamskou komunitu právě tržnice. Bezesporu největší je pak pražská SAPA, ta se rozkládá na ploše více než 250 tisíc metrů čtverečních a je jakýmsi samostatným asijským světem, který se řídí specifickými pravidly, a to nejen v obchodování. Ke klasickým způsobům obchodu patří uzavírání ústních smluv nebo provázanost dluhů, které prostupují i příbuzenskými vztahy a v důsledku toho i určují hierarchii. SAPA navíc kromě toho, že funguje jako ekonomická centrála, plní i další funkce. Je správním, kulturním a mediálním střediskem. V areálu sídlí kromě menších obchodníků i významné podnikatelské subjekty, s tím souvisejí i obrovské nároky na prostor, který je potřebný pro skladování nepřeberného množství zboží. To si Vietnamci dovážejí prakticky z celého světa. Některý sortiment, především tedy potraviny, nelze sehnat na žádném jiném místě v ČR. Kulturní složku zde vytvářejí krajanská sdružení, ta pořádají komunitní sjezdy a slavnosti při příležitosti významných vietnamských svátků. Sídlí tu rovněž mediální zázemí vietnamské komunity, které vydává své vlastní časopisy a významně se zasazuje o komunikaci s českou majoritou. Funguje zde také jazykové středisko pro výuku češtiny nebo vietnamštiny, stejně jako jiné vzdělávací kurzy orientované především k přípravě na přijímací zkoušky. Podnikání funguje i v nabídce služeb. Kromě kadeřnictví, svatebních salónů nebo cestovních agentur je možné na tržnici najít i zprostředkovatelské firmy, které zajišťují překlady, tlumočení nebo poradenství

⁷⁴ BROUČEK, 2005.

v různých oblastech⁷⁵. Samotná SAPA se prezentuje jako malá Hanoj a je otevřená okolnímu světu, na svých webových stránkách dokonce nabízí organizované prohlídky, možné je přitom jak nakupovat, tak poznávat asijský svět⁷⁶.

4.3 Vliv českého prostředí na vietnamštinu a vietnamské zvyky

Jedna z jazykových zajímavostí, která se týká specificky českého vlivu na vietnamštinu, vznikla původně ze slova „Vietnamců“. Sami Vietnamci si totiž všimli, že se o nich Češi baví jako o Vietnamcích. Ti si tak sami o sobě a vlastně i pro sebe vytvořili etnický název Xu (čte se sú), z koncové slabiky českého slova. K tomuto novotvaru došlo před dvaceti až třiceti lety. Napůl ho mezi sebou Vietnamci používají žertovně a napůl vážně, přesto se jedná o zajímavý příklad toho, jakou proměnou může dojít české slovo do zcela odlišného jazyka. K podobným úpravám se Vietnamci uchylují při zjednodušování názvu českých měst. Karlovým Varům se například říká *Ká* (psáno *Ca*), Vyššímu Brodu pak *Vísi*⁷⁷.

Poměrně běžným jevem mezi vietnamskou mládeží je to, že přijímají česká jména. Důvod je poměrně jednoduchý. Předcházejí tak tím zbytečnému komolení a komplikacím při oslovování. Zvolí tak libovolné české jméno nebo takové, které začíná například na stejné písmeno původního jméno či je mu jinak blízké. V zásadě se ale nejedná o nikterak hluboký zásah do tradice, protože sami Vietnamci si během života mohou jméno měnit⁷⁸.

Lunární Nový rok je pro Vietnamce bezpochyby nejvýznamnějším svátkem v roce a ani život v českém prostředí na tom nic nezměnil. Slaví se tradičně i zde. Přesné datum je stanoveno čínským lunárně solárním kalendářem. V našem kalendáři připadá tento svátek mezi leden a únor. Typickými prvky svátku Tet, jak ho

⁷⁵ MARTÍNKOVÁ a PECHOVÁ, 2010.

⁷⁶ SAPA, 2012.

⁷⁷ VASILJEV, 2006.

⁷⁸ VASILJEV, 2006.

Vietnamci zkráceně označují, jsou stromek kumkwat nebo větvička broskvoně, vaří se slavnostní pokrmy speciálně k této události (maso v karamelu nebo slané plněné rýžové koláčky bahn chung, jež se vaří v listech banánovníku a které jsou velmi náročné na přípravu, ta je navíc vlastně i rodinným rituálem) a především rodina. I Vietnamci žijící v ČR často cestují zpět do Vietnamu, aby navštívili své blízké. Jiná tradice, která naopak vznikla v důsledku intenzivního kontaktu s českou kulturou, je oslava narozenin. Ve Vietnamu si lidé tradičně připomínají jen první a šedesáté výročí narození. Vietnamci v současné ČR však každoroční oslavu narozenin přijali a zařadili mezi významné dny v roce⁷⁹.

⁷⁹ *Kultura Vietnamu*, 2011.

5 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

5. 1 Zkoumaný soubor a Metoda zkoumání

Výzkum je kvalitativní. Jeho základem jsou osobní setkání, která měla podobu rozhovoru. Celkem jsem se sešla s pěti mladými Vietnamci. Nejmladší účastníci výzkumu Olze je 19 let, nejstarší Ingrid je 25 let. Výzkumu se zúčastnil jeden muž a čtyři ženy. S jednou účastnicí mě pojí blízký osobní vztah. S dalšími dvěma nás pojí společní známí. Poslední dva účastníky jsem oslovila náhodně na sociální síti Facebook formou pozvánky k účasti na výzkumu. Setkání probíhala v Plzni a v Praze na veřejných místech. Rozhovory jsem nahrávala na diktafon a následně doslovně přepsala. Přepsané rozhovory jsou přílohou této práce. Výzkumné šetření probíhalo v průběhu května a června 2013. Všichni účastníci byli obeznámeni s okolnostmi výzkumu.

Centrem mého výzkumného zájmu byla tedy druhá generace Vietnamců žijících v České republice. Zajímala mě jejich identita. Té jsem se snažila porozumět prostřednictvím jejich životních příběhů. Vyprávěním autobiografií jsem se dostala k materiálu, který nejenže odkryl kulturní identitu, ale zasadil ji do širšího rámce – jejich života. K tomu, abych porozuměla získanému materiálu, jsem využila narativní analýzy. Hlavním vodítkem mi byla publikace kolektivu autorů Josselson, Lieblich a McAdams s názvem *Up Close and Personal – The Teaching and Learning of Narrative Research*⁸⁰. Řadu důležitých informací mi poskytla i práce Vladimíra Chrze a Ivo Čermáka⁸¹.

V průběhu rozhovoru jsem se snažila nechat volný prostor vypravěči. Vyprávění jsem usměřňovala pouze tak, aby obsáhlo dětství, současnost a budoucnost a aby zásadním způsobem nevybočilo z daného formátu. Zaměřila jsem se také na to, jaká jsou aktuální témata v životě účastníků. Hlavním tématem ovšem zůstala identita.

⁸⁰ JOSSELSO AJ., 2003.

⁸¹ CHRZ A ČERMÁK, 2011.

Zajímalo mě, jak prožívají sebe samé. Odraz identity jsem se snažila nalézt v různých oblastech života.

5. 2 Analýza dat

5.2.1 Rozhovor první: Ingrid

Specifikum toho rozhovoru bylo především v tom, že Ingrid znám osobně. Je mojí blízkou přítelkyní, což citelně ovlivnilo průběh rozhovoru. Přesto nemám pochyb o tom, že náš rozhovor je plnohodnotným výzkumným materiálem.

Ingrid je 25 let. V době našeho rozhovoru studovala poslední ročník bakalářského oboru. Setkaly jsme se v Plzni, ve fakultní nemocnici, kde se aktuálně léčila.

Ingrid během celého rozhovoru působila velmi přemýšlivě, bylo vidět, že je tématem pohlcená. Celkově byla identita hlavním tématem, které prostupovalo celým jejím životním příběhem.

V úvodu svého povídání Ingrid zmiňuje především otce. Ten je zároveň hlavní postavou její vzpomínky z dětství. Vzpomíná, že nepoznala vlastního otce, když za ním přiletěla s matkou do Česko. Byl to pro ní divný pocit. Do dnes má pocit, že se vztah stále utváří. Sama přiznává, že otec je klíčovou osobou při hledání její identity, velice ji ovlivnil. Poslední období života, které aktuálně prožívá, je celé ve znamení otce. „*Ale jakože ten náš vztah s otcem dost mapuje ten střet těch odlišných kultur, nejenom kultur. Ale u nás to tak je, že otec ztělesňuje ty vietnamské hodnoty, takovou vietnamskou morálku, a to tam bylo, od dětství.*“ Ingrid vnímá otce jako někoho, kdo reprezentuje vietnamskou kulturu v jejím životě. Skrze něj si uvědomuje, že není stoprocentní Vietnamkou: „*... že mi vždycky otec říkal, že nejsem dost vietnamská, abych mohla žít ve Vietnamu, a zároveň nejsem dost česká, abych mohla žít tady.*“ Ingrid už od dětství cítila, že musí vybudovat to, co od ní otec očekává. Podle mého názoru se v Ingrid odráží dvě protikladné tendence, kterými na ni otec působil: vysoká očekávání, které od dcery měl, a dále pak jeho pochybnosti. Otec Ingrid

upozorňoval, že nikdy nebude stoprocentní, ve smyslu stoprocentní Vietnamka nebo Češka. Také narážel na její nízké sebevědomí „*Protože on mi vždycky říkal, že jsem hrozně ... co to je, když ti všechno padá ... clumsy... nevohrabaná ... protože ... že to je prostě projev nedostatku sebedůvěry a že budu mít potom problém v životě. No a takhle mi to všechno předpověděl a že mě přece zná ...*“ Tato kombinace očekávání a pochybností, myslím, byla pro Ingrid matoucí i frustrující. Sama dále říká, že dětství bylo indikátorem jejího současného života. V tomto smyslu si tedy myslím, že i téma identity, které je pro ni od dětství aktuální a nedořešené, může souviset s otcovými připomínkami. Zajímavé mi připadá také to, že otcův výrok má podobu výčitky. Jako by Ingrid byla vinna tím, že žije jakožto Vietnamka mimo svoji zemi. Ač je toto obvinění nesmyslné, z Ingridina vyprávění nevyplývá, že ona sama by se této výčitce bránila nebo by se s otcem konfrontovala.

Zásadní pocit, který se pojí s její kulturní identitou, Ingrid pojmenovává jako boj autentických pocitů a formální povinnosti. Popisuje, že cítila povinnost nasadit si masku a potlačit to ostatní: „*Já myslím, že jsem to cítila hodně brzo, že asi potřebuju vybudovat to, co ode mě očekává, tu nutnou masku a potlačit ten zbytek v sobě.*“ Na mou otázku, kde vnímá svou pozici mezi českou a vietnamskou kulturou, odpovídá, že se cítí být napříč kulturami. Snaží se nalézt rovnováhu. Sama ale přiznává, že se jedná o dynamickou záležitost, není tedy schopná odhadnout, jak se bude vnímat v budoucnu. Také v souvislosti s kulturní identitou zmiňuje: „*Vždycky mě od mala všichni v tom českým prostředí označovali za Češku, protože jsem mluvila česky, chovala jsem se česky, ale mě to prostě nevystihovalo.*“ Za zajímavé na tom považují to, že z ostatních rozhovorů, které jsem absolvovala, Ingrid jako jediná hovoří o tom, že ji majorita přijala jako Češku. Většina účastníků spíše sama sebe vnímala jako ty, kteří se od majority odlišují a stejně tak je vnímali i ostatní. Ingrid také říká, že v dětství se za Češku považovala, dokud nenarazila na fyzický vzhled. K Česku se hlásí jako ke svému domovu i v případě, že cestuje v zahraničí. Vietnamský původ prý prozradí její vzhled, je zbytečné se mu bránit. Z příběhu Ingrid je dle mého názoru patrné, že v dětství prožívala identitu velice živě. V jejím případě jí odlišnost nepřipomínalo okolí, ale otec. I ona sama cítila, že „nikam nezapadá.“ Tento pocit vyvrcholil v dětství tím, že se Ingrid představovala jako mulatka. Jakoby chtěla

uniknout z neřešitelného a definovat se v jiné podobě. Ingrid popisuje své chutě. Mluví o tom, že má v oblíbené kombinaci nezralého ovoce s chilli a citronem. Toto považuje za kulturní záležitost, která je dána výchovou v rodině. Tu měla standardní. Podle Ingrid se vietnamská kultura odráží i v samotné vietnamštině. Ta klade důraz na formální stránku, to odpovídá i vztahům. Emotivita není klíčová. Prioritou vietnamské kultury je vzdělání. Rodiče dělají cokoli, aby dítěti zajistili kvalitní vzdělání, citová výchova není pro vietnamské rodiče tolik důležitá, je považována za samozřejmost, za součást materiálního zabezpečení. Zároveň uvádí, že ona sama z této „*nalajnované cesty*“ sešla. Myslím tím, že nedostudovala tak, jak se od ní očekávala. Její studium není přímočaré a samozřejmé. Toto téma je ale pro jejího otce stále složité a vypořádává se s ním. Podtrhuje ale zároveň poslední období svého života, je významné v jejím vztahu k otci. Ingrid říká, že letos se otec vůbec poprvé zajímal o ní samotnou, bez ohledu na školu. Důvodem je nemoc, se kterou se Ingrid v současnosti léčí.

V první části rozhovoru, kde jsme se pohybovaly především v období dětství, bylo pro Ingrid hlavní tématem zařazení sebe samé do české a vietnamské kultury, ale také postava otce. Popisovala to, jak ji vnímali ostatní, komentovala připomínky otce a své vlastní pocity, které s tím souvisely. Přestože dnes Ingrid vnímá sebe sama napříč kulturami, považuje kulturní identitu jako dynamický proces. Nic není definitivní.

V další části rozhovoru byla tématem současnost. Zásadní je pro Ingrid stále její identita. Tu ale řeší za hranicí vietnamské nebo české kultury: „... *jak jsem říkala, že jsem si tu identitu začala hledat jinde ... ne v souvislosti s územím a jazykem, ale trochu za hranicemi všeho ...*“ V posledních několika měsících prošel život Ingrid zásadním vývojem, ten vyvrcholil změnou životního stylu. Ingrid se stala vegankou. O veganství mluví velmi opatrně: „*No a to vlastně navazujeme na to jedno ... a to je, že opravdu jsem na cestě za tou identitou ... taková mise ... jsem aktuálně jakoby pořád už několik let (úsměv) ... za tou identitou vlastně, protože pro mě je to živá .. živá věc, kterou se jakoby zabývám .. hmmm ... prostě i nevědomě, podvědomě, prostě všim, co dělám ... prostě ... asi jsem se nejvíc jako v poslední fázi života našla*

v tom dramatickym ... v tý dramatický změně životního stylu ... nebo to naprosto podtrhlo celej ten koncept mýho života, že najednou mi věci z minulosti zapadaj do tý současnosti a společně prostě se snažim z toho udělat nějakej obrázek jako matnej budoucnosti ... hm takže je to ... je to ... je to ... veganství. Já mam většinou problém s definicí skoro všeho, takže ... (smích) to je vlastně jedna z nich ... to je vždycky risk u všeho, že to jako nezapadá v kontextu s něčim jinym ...“ Ingrid hovoří o tom, co utváří její život v poslední době. Na projevu je patrné, že se zdráhá pojmenovat proces, kterým aktuálně prochází, jednoslovně. Jakoby ho snad zjednodušila nebo možná uzavřela. Sama uznává, že má problém s definicemi. V následující části svého vyprávění na tuto skutečnost rovněž naráží, a to když o sobě hovoří jako o neurčitém člověku. V této souvislosti používá anglický výraz *any*: *„Já celkově se furt cejtim, že bych to neměla dosazovat, ale je to ... když to dostane jakoby ten směr a ten tvar jakoby pro tebe ... protože vnitřně to byla hrozná frustrace prostě, taková amorfní ... všechno prostě.“* Ingrid se mohla bavit s kýmkoliv, neměla žádná kritéria pro lidi, kteří jsou v její blízkosti. Stejně tak to bylo s tím, co jedla. Skrze jídlo jí vnímalo významně i její blízké okolí, především pak rodina: *„Jako pro mě to byla jediná činnost, kterou jsem ovládala naprosto bravurně (smích) a opravdu v naší široký rodině kolujou joky, že to je v podstatě ta jediná věc, kterou dělám pořádně, jako že se pořádně najim ... jako vždycky jsem to uměla jako nejlíp ze všech ...*“ Ingrid v této větě říká, že jídlo je prakticky jediná oblast, v níž jí její rodina spatřovala výjimečnou. K tomuto faktu jen dodávám, že Vietnamci si skutečně zakládají na stolování a jedení, jsou velice rádi, když lidem u stolu chutná a hodně jedí. I přes jistou míru nadsázky je, myslím, cítit, že bylo pro Ingrid toto konstatování zraňující. Přesto se do značné míry i ona sama skrze jídlo nacházela. Bylo to něco, co jí skutečně šlo lépe než ostatním. Podle mého názoru není náhoda, že ve svém životě změnila právě tuto oblast. Jídlo bylo součástí jejího sebepojetí. Byla to důležitá oblast jejího života. Není tedy nepochopitelné, že došla právě k vyhranění jídelníčku, aby vyhranila sebe samou. Hovoří také o frustraci z toho, že byla amorfní. Tedy bez tvaru a bez formy. Podle mého názoru prostupuje toto celým jejím životem: zařazení se, vymezení se, strach z definic. Prakticky v kontrastu s potřebou vymežit se v jídle, hovoří o své potřebě rozmanitosti a svobody ve volbě oblečení. Ingrid se umí

přestrojovat, ani její okolí si ji samotnou nespojí s jedním člověkem. Tyto vnější proměny ji ale baví a vyhovují. K jídlu a vaření se vrací i ve svých úvahách nad kulturní identitou. I zde se cítí být napříč kulturami, může kreativně využít jak českou, tak vietnamskou. Za zajímavý také považuji to, že Ingrid podniká své vlastní průzkumy. Zajímá ji, jak prožívají svou identitu ostatní Vietnamci. Cítí se přitom být jiná. Zjišťuje, že řada z nich zvládá svou roli velice dobře.

Budoucnost. Na mou otázku, jak vidí Ingrid sama sebe v budoucnu, odpovídá popisem vietnamské kultury. Zmiňuje se o tom, co pro vietnamskou kulturu budoucnost znamená. Zde myslím, vyvstává jeden z vnitřních konfliktů, který vnímá sama Ingrid. Původ tohoto dilematu vidí v dětství. Z pohledu vietnamské kultury se má člověk soustředit na lepší budoucnost, přítomnost je pouze cestou za lepším životem. Ingrid cítí naopak potřebu prožít spíše přítomnost. Jedním z důvodů je dle mého názoru její nedobrý zdravotní stav. Tento přístup vnímá jako typicky vietnamský. Hodnotí ho spíše pejorativně, jakoby se jednalo o obětování okamžiku budoucnosti. Sama ale vnitřně cítí potřebu žít alespoň v částečné shodě s vietnamskou kulturou a rodinou, která ji reprezentuje. Jejím cílem je nalézt kompromis. V úplném závěru se Ingrid vrací do dětství. Zmiňuje svůj největší komplex. A to, že nesměla nebo nebylo zcela vhodné projevovat autenticky své pocity: *„To je to, co nejvíc, co potřebuju nejvíc, je cejtít ... asi ... ehm ... autentičnost pocitů. To je ten komplex. To si беру z dětství jako to, co mi bylo odíraný, že jsem neměla právo cejtít se tak. No a já bych skončila. Myslim, že je to všechno, co jsem chtěla říct.“*

5.2.2 Rozhovor druhý: Alice

Druhý rozhovor se odehrál v Praze. Setkala jsem se s Alicí. Alici je 20 let. V nedávné době úspěšně složila maturitní zkoušky. Nyní se rozmýšlí, ve kterém oboru bude pokračovat ve studiu. Reagovala na moji pozvánku k výzkumu, kterou jsem jí odeslala přes Facebook.

Alice začala vést vyprávění sama, nepotřebovala ani úvodní otázku. Ve své první větě mi říkala, že o tom přemýšlela, než přišla na naše setkání. Přemýšlela o tom, že je jiná, ale jinak o tom moc nepřemýšlí. V průběhu rozhovoru ale i ke svému vlastnímu překvapení, myslím, zjistila, že téma identity je tématem i jejím. Především v některých částech rozhovoru bylo patrné, že se jí probíraná témata rozkrývají v procesu vlastního zamýšlení. Příkladem může být období jejího dětství: „*Takže ... máma tady zůstala ... a ... teďka ... teďka když si to uvědomuju ... protože ... já jsem byla předtím, já jsem byla strašně malá ... že jsem to moc nechápala ... ale ... teďka si vlastně uvědomuju ... to všechno ... že jsem byla našťvaná na ty rodiče.*“

Dětství. Jedna z prvních věcí, kterou Alice zmiňuje hned v úvodu svého vyprávění je ta, že neřeší, že je jiná. Předtím to sice řešila, ale nyní vůbec. Několikrát v rozhovoru uvádí, že do deseti let to toto téma řešila: „*...nějak do deseti let ... mě všichni vnímali jako jinak, že jo ... že děti si rádi dělaj srandu z toho, že jsem jiná, takže jsem to taky docela vnímala, že je to prostě jiný, než kdybych byla Češka a někdy jsem si fakt přála být Češka, jenomže pak prostě po těch letech si strašně zvykli, zvykli si na mě, zvykli si ... tak, že už ani nevnímali, že jsem jiná.*“ Z jejího vyprávění se zdá, že Alice si připadala jiná z toho důvodu, že jí děti upozorňovaly na její původ. Podle mého názoru se nejednalo o nikterak příjemné období, přesto ho Alice nepopisuje emotivně. V jejím projevu nezaznívají výčitky, ani se nestaví do role oběti. Nezmiňuje ani žádné další detaily tohoto období nebo zásadní událost. Alice do České republiky přiletěla, když jí byly tři roky. Uvádí, že i když je to zvláštní, tak si z té doby pamatuje téměř vše. Zároveň i její první vzpomínka, na kterou se ptám, je z období, kdy žila s rodinou ještě ve Vietnamu. Alice popisuje okolnosti příjezdu: otec nemohl najít jako inženýr stálou práci, matka v té době pracovala jako lékárnice, práci měla. Otec se rozhodl odjet se strýcem do Česka, začal podnikat. Na popud strýce přicestovala do České republiky i matka s tehdy tříletou Alicí. Učinila tak díky dopisům, které jí strýc posílal. Stálo v nich, že otec situaci v Česku špatně zvládá. Alice vypráví, že se matka nechtěla zdržet příliš dlouho. Ve Vietnamu měla práci a více času na děti. Navíc tam zůstal i syn, starší bratr Alice. Nastaly ale nečekané problémy, požár zničil tržnici, kde rodiče obchodovali. Alice vypráví o velkých

dluzích a komplikacích. To byl důvod, proč nakonec v Česku zůstala i Alicčina matka. Alice vykresluje své dětství velmi popisně a detailně. Podle mého názoru je z jejího vyprávění patrné, že se o tomto období dozvěděla od některého člena rodiny. Jen stěží lze předpokládat, že by si jako tříleté dítě živě vybavovala okolnosti a hlavně souvislosti příjezdu do země. Celkový popis vyznívá spíše tragicky. Situace byla komplikovaná. Otec přicestoval z ekonomických důvodů, matka sem navíc ani vůbec netrvalo odjet nechtěla. Sama Alice v další části rozhovoru přiznává: „*takže se dá říct, že ... tím, jak jsme tady, jsme taky přišli o hodně. Nemáme na sebe třeba čas jako rodina.*“ Období po přestěhování do České republiky z Vietnamu se u Alice pojí především s pocity naštvaní. Byla na rodiče naštvaná, protože se jí nevěnovali. Vzpomíná, že ve Vietnamu chodili do parku a na zmrzlinu. V Česku tomu tak nebylo. „*Vždycky jsem všem strašně záviděla, všem svým kamarádům, že chodí někam na výlety, že spolu tráví víkendy aspoň, nebo že dostávají hračky. A rodiče někdy v tomhle shonu zapomněli i na to, že mam narozeniny, takže to vždycky zamrzelo, když jsem byla malá.*“ I ze samotného vyprávění je podle mě patrné, že jisté naštvaní pocituje Alice vůči rodičům ještě nyní. Sama sice tvrdí, že teď si vše uvědomuje, nicméně tuto větu zmiňuje opakovaně. Jakoby chtěla přesvědčit sebe samou více než posluchače. V tomto případě spatřuji v opakování spíše pochybnosti než jistotu. Navíc se v další části zmiňuje o tom, že je na rodiče občas naštvaná i teď. Když se jí něco nedaří, svádí vinu na ně: „*Že si myslím, že pro mě udělali maximum, když občas jako ... no někdy mi přijde takový to naštvaní, když mi něco nevychází, tak si řeknu: za to můžou rodiče, protože ... a takhle ... ale stejně ... stejně si myslím, že to, co uměli a co mohli, mi dali.*“ Alice má své rodiče nepochybně ráda, váží si jich. Oceňuje i to, že jí dali prostor pro vlastní zájmy. Nikdy nemusela pomáhat v obchodě jako ostatní děti vietnamských rodičů.

Současnost. Na mou otázku, jak prožívá svůj život teď, odpovídá, že je spokojená. Ovšem také to závisí na tom, jakou má právě náladu. Vidí se jako náladová a v současnosti také unavená, protože přemýšlí, co bude dělat po maturitě dál. Ve svém vyprávění se vrací zpět k tématu rodičů. Ti nejsou příliš ambiciózní. V otázce vzdělání na ni ani příliš netlačí, ani jí nesměrují, o což by ale stála. Její život byl těžší v tom, že si musela všechny informace obstarávat sama, rodiče se ve zdejších

podmínkách stále neorientují zcela jistě. Z jejího projevu je cítit vyčítavý tón, velice rychle ale opět zmiňuje dobré vlastnosti rodičů a to, čeho si na nich považuje. Téma identity a kulturní odlišnost Alice odhaluje, když se ptám na její kamarády a přátele. Případá si jiná. Jiná nikoliv v rase, ale ve smýšlení. Alice se přátelí převážně s Čechy. Je to dáno také střední školou, kterou do nedávna navštěvovala a kde byla jediná Vietnamka. Tvrdí, že má několik blízkých přátel, ty si vybírá podle toho, jak jsou si postojově a názorově blízcí. Ostatní lidi neodsuzuje, ale nebaví se s nimi. V průběhu vyprávění je na Alici vidět, že přemýšlí o rozdílech mezi ní a jejími přáteli. Jejich názory se často liší hlavně v otázce vztahů a intimností. Alice nemá ráda, když se o těchto tématech žertuje, tím se totiž znevažují. V této části rozhovoru mluví Alice o vietnamské kultuře jako o své kultuře. Je tedy patrné, že se s ní ztotožňuje. Na poli vztahů a lásky vlastně Alice ani neví, jakým způsobem uvažují Evropané. *„Já mam ráda svojí kulturu, ale zároveň ta česká kultura mě vychovala, takže je v tom někdy zmatek, ale zase jsem ráda, že jsem Vietnamka. Že prostě (pauza) hm ... já si teďka vlastně neumím představit, jaká bych byla, kdybych byla ve Vietnamu, že bych byla úplně jiná, ale zároveň jsem vůbec ráda, že mam ty kořeny, že pořád vlastně mam ráda tu svojí kulturu, to asijský přemýšlení, takový to hrocení (smích) ... protože někdy mam pocit, že Asiáté hrotí někdy vztahy a lásku a tak a Evropané si jenom řeknou ... no jo (pauza) já vlastně ani přesně nevím ... ale z mého pohledu si myslím, že my ty věci víc jako hrotíme ...“* V první větě Alice sama říká, že je v tom někdy zmatek. V jiné části rozhovoru svá slova nevědomě potvrdila: *„... jsem tady studovala a vůbec jako i v hlavě přemýšlím česky a nepřemýšlím vietnamsky ...“* Dále Alice zmiňuje termín banánové děti k označení své generace. Zeptala jsem se, nakolik se s ním sama ztotožňuje: *„...já nevím, jestli ten pojem je přesnej (pousmála se), protože ... protože já spíš jako vevnitř jsem pořád Vietnamka ... i když je fakt, že přemýšlím česky a mam takový ty český zvyky trochu, ale prostě jsem pořád Vietnamka, protože ... jak jsem říkala, že já si tady kamarády i vybíram, se kterýma se dokážu bavit a se kterýma ne, nebo se s nima bavim míň ... ale ... člověk je pořád nějak ovlivněnej tou kulturou, takže nejsou úplně čistě bílí.“* Alice nepřímo potvrzuje, že ani ona sama nemá zcela jasno v otázce kulturní identity.

V úvodu říká, že odlišnosti neřeší, že neřeší, že je jiná. Později připouští, že tomu tak nebylo vždycky, ale že nyní už to pro ni není téma. Později se před ní ale otevírají různá témata, ve kterých si sama hledá momenty, kdy sama sebe vystavuje konfrontaci. Uvažuje nad tím, jak danou věc nahlíží vietnamská kultura a jak kultura česká. Zároveň hledá vlastní postoje a přemýšlí o nich v průběhu samotného rozhovoru. Dle mého názoru je také patrné, že se v různých oblastech přiklání k perspektivě jedné z kultur. Zároveň si uvědomuje, že je, jak sama říká, ovlivněná. V souvislosti se svým životem zde v České republice se často sama profiluje jako Vietnamka. Ovšem v momentě, kdy uvažuje nad možným životem ve Vietnamu, přechází do role Češky.

Budoucnost. Jedno ze hlavních témat Alice byly vztahy. Jednak jí posloužilo jako nástroj ke srovnání vietnamské a české kultury, jednak bylo aktuální i pro ni samotnou. Zároveň sama uvažuje nad vlastní budoucností, která je v jejím případě se vztahy úzce spojená. Alice má přítele Čecha. Říká, že ho i k jejímu vlastnímu překvapení přijali rodiče vřele. Podle nich je důležité, aby to myslel vážně. Ani podle Alice není rasa rozhodující. Jde o to, jaký je člověk sám o sobě. Na druhou stranu ale po delší pauze přiznává, že by pro ni možná bylo lepší vybrat si jako partnera Vietnamce jako je ona sama. Myslím, že je to zajímavý moment, kdy Alice rozmýšlí o svém životě velice pragmaticky. Zaujalo mě s jakou jistotou hovoří o své budoucnosti, o tom, že se vdá a bude mít děti. Jakoby o tom vůbec nepochybovala. Tato jistota je myslím dána vlivem vietnamské výchovy, která rodinu spatřuje jako prioritu. „*Já jsem si jednu dobu fakt říkala, že by bylo fakt lepší, kdybych si našla nějakýho kluka Vietnamce, že i to manželství bude jednodušší, i to vychovávání dětí a všechno, protože ... hm ... ne úplně toho typického Vietnamce z Vietnamu, ale třeba Vietnamce, kterej tady žije a je taky ovlivněnej, že by to možná pro mě bylo lepší ... ale ... člověk si fakt nevybírá (přemýšlí) ... že je to fakt o člověku, jak si sedneme, než o rase.*“

Alice hovoří o svém starším bratrovi. Z jejího vyprávění je patrné, že je velice zásadní osobou v jejím životě. I z toho důvodu je zarážející, že se o něm zmiňuje jakoby náhodou, v rámci jiného tématu. Podle toho, jak Alice popisuje své rodiče a

jak popisuje svého bratra, si můžu vyvodit, že rodiče fungují jako více liberální, vnímají odpovědnost za jejich vlastní rozhodnutí přesunout svůj život a celou rodinu do České republiky. Zdá se, že se naučili toleranci a smířlivě přijali českou mentalitu. Bratr Alice se dle mého názoru cítí stále vykořeněn. Lpí na vietnamských hodnotách možná daleko striktněji, než jak by k nim přistupoval, kdyby zůstal ve Vietnamu. Toto je dle mého názoru pochopitelné z toho důvodu, že do České republiky přicestoval za rodinou až v 15 letech, nedobrovolně. Jeho snahy, si myslím, směřují k tomu, aby vietnamskou tradici přijala i jeho mladší sestra a žila více žila v souladu s těmito principy. *„No mě někdy, když to brácha říká, tak mě to hrozně naštvá. Jako když si člověk myslí, že je jen jediná správná věc, tak je to hrozně omezený. Že nemůže říct, že Češi jsou úplně špatný a mají úplně špatnou výchovu a Asiaté jsou nejlepší a mají nejlepší kulturu a takhle. Protože já vim, já prostě chápu to, že má rád tu vietnamskou kulturu, že jí má prostě rád, protože tam vyrůstal ... ehm ... vůbec se jako s tím sžije líp než s tou českou. Ale zase nemůže říct, že ta česká je jako špatná.“* V jedné z posledních částí svého vyprávění hovoří Alice o bratrových názorech. Jakoby s ním vedla imaginární dialog. Z projevu byl cítit vztek. Pravděpodobně za jeho rigidní provietnamské postoje. Uznává, že bratr se lépe sžije s vietnamským způsobem myšlení, protože do Česka přiletěl v daleko pozdějším věku než ona sama. Jako pozitivum Alice uvádí, že jí bratr přibližuje vietnamskou kulturu. Ve svém vyprávění prožívá i smutek. Cítí totiž, že bratr žije v zemi jejíž kulturu nepřijímá. Přesto si myslí, že v ČR zůstane i do budoucna. Její naštvání na bratra má podobu jakési obhajoby českého způsobu výchovy, kterou vede velmi energicky. Postupně se jakoby zklidňuje a zmiňuje klady, které spatřuje na kultuře vietnamské. Tou je pak především úcta ke starším lidem. Alice popsala sebe samou jako člověka, který si bere něco z každé kultury. Nechce si vybírat, nechce se přiklonit jen na jednu stranu a následovat ji ve všech jejích aspektech. Svojí budoucnost Alice vidí spíše v České republice. Ve Vietnamu by ráda strávila dovolenou, to by jí přišlo vzrušující. Na trvalo by se ale vrátit nechtěla. Vyjádřila obavy z konfrontace s odlišnou kulturou: *„Takže toho se třeba strašně bojím, že bych nezapadla.“*

5.2.3 Rozhovor třetí: Felix

Felixovi je 21 let. V době našeho setkání úspěšně ukončil zkouškové období prvního ročníku vysoké školy. Rozhovor proběhl v Praze. Reagoval na moji pozvánku k výzkumu, kterou jsem mu odeslala přes Facebook.

Dětství. Moje první otázka na Felixe, tedy první vzpomínka z dětství, ho očividně zaskočila. Brzy ale odvyprávěl hned několik zážitků. Za nejzásadnější přitom považuje ten, kdy měl jako dítě vysokou horečku. Tehdy bydleli daleko od centra a ambulance k nim jela dlouho. Felix velice živě a detailně popisoval, jak mu tekly sliny z koutků a jak se třásl. Nakonec mu pomohla žena z Ukrajiny, která ho jako malé dítě vložila do octového zábalu. „*Tak to je asi ten zásadní moment, na kterej si nevzpomínám, ale asi to byl přelomovej okamžik.*“ Felix tento příběh popisuje jako zásadní, přitom si na něj osobně nevzpomíná. Důležitost mu pravděpodobně připomíná především matka, která mu ho sama převyprávěla. Felix má také řadu informací o okolnostech příjezdu rodičů. Popisuje tehdejší systém a možnosti, které rodičům umožnily přicestovat za prací. Sám Felix se narodil v Německu. Do České republiky přicestoval s rodinou ve třech letech. Dětství prožil v Mladé Boleslavi. Nejprve bydleli u strýce, Felix tuto vzpomínku popisuje jako zvláštní, protože tehdy ničemu nerozuměl. Později se s rodiči přestěhovali do vlastního bydlení. Felix si vzpomíná na řadu podrobností, také si pamatuje na dvě starší děvčata, se kterými si jako malý kluk často hrával. Pokračuje výčtem chův, které jeho životem prošly. Na první babičku si vzpomíná ve spojitosti se špenátem, byla fajn, ale později se od rodičů dozvěděl, že chtěla za hlídání stále více peněz: „*... od mých rodičů vyžadovala čím dál tím víc peněz a že jakoby to nemyslela jakoby to, že jo, moc ... moc jakože přátelsky ... ke mně. Že to zjistí člověk až potom, ale mně to rodiče říkali až s odstupem času.*“ Další zásadní osobností ve Felixově životě byla třetí babička. S ní jezdil na výlety, cítil se s ní velmi dobře. Také zmiňuje, že jí byl v nedávné době navštívit. Felix ve svém vyprávění navazuje na své vlastní prarodiče. Ty viděl v životě jen třikrát. Z jeho projevu byl patrný smutek, velice rychle se od těchto pocitů ale odtáhl. Při samotném rozhovoru bylo zjevné, že se v těchto emocích necítí dobře. Celý problém pak zobecnil. Hovořil v této souvislosti o celé generaci banánových

dětí. Jemu samotnému se toto označení nelíbí, dál se ale vyjadřovat nechtěl: „*Jakože člověk by neměl být ... že ten banán ... asi jsem zvažněl trošku no ... ale ... to je jedno. To asi nemá cenu rozebírat.*“ Felix pokračuje vyprávěním svého dětství. Základní školu začal navštěvovat v Plzni, v i v této době byl v péči „babiček“. Zásadní osobou pro něj byla paní Vomáčková. Felix vzpomíná, že spolu chodili na procházky. To ho velice bavilo. Později se ale rovněž rozloučili: „*No ... a ona vlastně už taky že jo ... měla nějaký jiný preference. Ale nebyla zlá, byla hodná.*“ Za poslední a zásadní chůvu zmínil Felix paní Kandovou.

Felix prošel podle svého vyprávění péčí šesti chův. Zpravidla se mu ke každé ženě vybavuje jídlo, které mu nejčastěji vařila. Také se zmiňuje o tom, že některým šlo spíše o peníze za hlídání než o něho samého. Po tom, co své finanční nároky zvyšovaly, se rodiče rozhodli spolupráci ukončit. Felix říká, že toto mu rodiče sdělili až v pozdějším věku. Přesto si myslím, že i zpětně je to pro něho zraňující skutečnost.

V další části svého vyprávění se přesouvá k tématu školy. Hovoří o tom, jaké jsou zvyklosti ve Vietnamu. On jakožto Vietnamec byl rodiči veden k učení a studiu i mimo školu, což nejspíš u jeho českých spolužáků nebylo běžné. K tomuto jejich přístupu se staví jako k „*přežitku, který vstřebali ve Vietnamu*“. Také se zmiňuje o přísnosti, která byla v jeho rodině se školou spojená. Felixův styl vyprávění je velmi popisný. Vzpomněl si během našeho rozhovoru na řadu detailů. Dokonce si pamatoval, kolik metrů od domu měli školku, když se přistěhovali do Česka. Velice zřídka popisoval události z hlediska vlastního prožitku. Především v případech, kdy byly vzpomínky spojeny s negativními pocity, začal ve větách místo „já“ používat výraz „člověk“: „*... bylo to zvláštní vlastně pro mě ... protože jak je člověk malej, tak nic neví, že jo, tak to vnímá jen tak ... jako to, co mu podávají lidi.*“ Nebo: „*... ono je jakoby hrozně zvláštní, že jak je člověk jenom s těma rodičema, tak je to vlastně jediná biologická rodina, pravá ...*“ Felix také popisuje změnu, kterou zaznamenal u svých rodičů a která proběhla díky vlivu českého prostředí. Matku vnímá jako klidnou osobu, která má nadhled. Otce spíš jako rozervaného člověka. Zároveň pochybuje o tom, zda je tato změna správná. Aby chronologicky navázal na

svůj příběh, vrací se zpět do doby, kdy studoval gymnázium. Felix v této souvislosti hovoří o změně hodnot. Z toho, co říká, ovšem není patrné, které hodnoty přesně se pro něho proměnily: „*Že ... jsem jakoby ... jsem si začal uvědomovat, co je důležitý a co ne ... ale zpětně si myslím, že to zase tak důležitý nebylo ...*“ Podle toho, o čem Felix v náznacích hovoří, se domnívám, že v tomto věku jako by zvítězila zvědavost mládí nad smyslem pro povinnost. Možná to bylo i vůbec jediné období jeho dosavadního života, kdy se vzepřel očekávání okolí a rodiny. Sám říká: „*... začal jsem třeba to okolí vnímat víc...*“ Zajímavé je i to, že toto období zvratu přirovnává ke známkovému průměru, popisuje ho spíše metaforicky: „*... no a to se úplně zvirtlo. Jako domeček z karet...*“ Nepouští se do rozboru vlastního prožitku.

Současnost. Ústředním tématem Felixovy současnosti byla jednoznačně škola. S tím souvisely i otázky, které si Felix sám kladl, a to budoucnost a to, kam bude v životě směřovat. V průběhu celého rozhovoru bylo na Felixovi patrné vyčerpání. Svěřil se, že v den našeho setkání složil poslední zkoušku letního semestru. Dalším z výrazných témat pak byla jeho osobnostní proměna. V širším slova smyslu identita.

Felix vypráví o tom, že v maturitním ročníku velmi zvažoval, co v životě dělat: „*No ... a já jsem vlastně i v prváku ... taky přelomovej okamžik v tom, že jak je člověk mladej, tak přemejšlí o tom, co má dělat ... na jaký semináře se má přihlásit, to jsem taky docela dost řešil, že jsem chtěl bejt každej tejdenn něčim jinym, od lékaře po právníka, PR ... a nakonec jsem chtěl jít na design ...*“ Nakonec se rozhodl pro architekturu, ovšem občas toho lituje, neví, zda udělal dobře. Ve svém ateliéru se vnímá jako jiný než ostatní: „*Ale mě přijde ... že ono to bude znít trochu nadneseně, ale myslím si to, a myslím si, že jsem trochu jinej než ty lidi v ateliéru, aspoň v tom mym ... že ... že to vnímám spíš na tý teoretický rovině. A ono je fakt třeba mít asi to ... v tý architektuře ... mít i ten praktickej pohled rozvinutější. No tak si myslím, že to ... že vnímam tu architekturu líp než ostatní, ale dělám jí hůř.*“ Dle mého názoru je z Felixova projevu cítit, jak náročný na sebe je: „*... že já jsem ten člověk, co chce od tý školy ... co jí chce podojit úplně nejvíc ...*“ To, co považuje za překážku je pak systém a to, jakým způsobem je nastaven. Také si myslím, že kromě tlaku, který vyvíjí sám na sebe, pociťuje i tíhu očekávání rodičů: „*Ono je to fakt hrozně smutný*

v tom, že rodiče investují to úsilí, jak finanční, tak psychický ... na mě. Tak mi to přijde jakoby trošku plejtvání, ale nemusí to být plejtvání úplně ...“ Dále Felix uvádí, že k architektuře má jiný přístup než k ostatním věcem. Snaží se ji dokončovat, nenechává ji rozdělanou. Z toho se dá dle mého názoru vyvodit, že mu na studiu velmi záleží. Zároveň ale dodal: *„Beru věci víc s nadhledem, že ... pokud to nedám ... tak to nedám a jdu dál.*“ Felix si, myslím, uvědomuje, že existují v životě i jiné alternativy. Také jsem ale toho názoru, že se touto větou jakoby nahlas uklidňuje. Z jeho projevu nevyznívá nikterak přesvědčivě. Felix popisuje svůj pocit frustrace, který souvisí se skutečností, že škola zabírá prakticky veškerý jeho čas. Jednak mu chybí ostatní zájmy, jednak má v sobě nenaplněnou potřebu ulehčit rodičům finanční situaci. Rád by si našel práci. Felix ve svém vyprávění velice často polemizuje, pohrává si s myšlenkami a následně je vyvrací: *„Já si myslím ... že ... je možný úplně všechno. Protože (směje se) si teď můžu říkat úplně co chci, můžu tady dělat machra, že tu školu fakt dodělám, protože tu architekturu myslím fakt vážně, protože jí fakt miluju, ale ... já si myslím, že to no ... že čím je to spontánnější, tím je to lepší ... že se jakoby budu rozhodovat až na místě, že je škoda plánovat něco napřed ... a možná je to krátkozraký no ... nevím ...*“ Dále: *„A možná jsem si představoval něco jinýho a je moje chyba, že jsem si myslel ... a možná ... to ČVUT není úplně dobrý rozhodnutí, který jsem udělal ...*“ Ve svém vyprávění se Felix dotýká i vietnamského pohledu na vzdělání. Je vidět, že přemýšlí nad vietnamskými hodnotami, postupuje je kritice a vyjadřuje na ně svůj názor. Hovoří o všeobecné tendenci Vietnamců posílat své děti na gymnázia, on sám ale vidí tuto univerzálnost jako ztrátu rozmanitosti.

Dalším vnitřním tématem je pro Felixe konflikt mezi realitou a představou toho, jak by měly věci fungovat. Velmi často vystupuje ve svém vyprávění s kritikou systému: *„Ale je to dobrý, ten ČVUT, že oni tě připravují na tu praxi, že je to fakt svině. Ono je to těžký takhle nad tím přemýšlet, protože já nemám zkušenosti, ale podle toho, co třeba říkala známá paní Šrámková, že by se člověk jako neměl kurvit no. Jestli to dobře chápu, tak to myslela tak, že by se neměly dělat ty zakázky, který řekne investor, že jo. Na druhou stranu, nemůžeš bydlet v bytě, kterej ti pořád platí rodiče, že jo, to je prostě trapný.*“ Následně sám sebe označuje jako romantického básníka.

Rychle se ale od popisu distancuje, připadal mu příliš troufalý. Přesto si myslím vyjadřuje velice dobře jeho vnitřní konflikt, který zaměstnává jeho duševní život, tedy dilema mezi ideou a realitou.

O rodičích se Felix zmiňuje v průběhu rozhovoru několikrát. Je patrné, že si jich velmi váží a chová k nim hluboký respekt. Zároveň reflektuje jejich vývoj, kterým prošli vlivem prostředí: *„Třeba u my mámy, tak ta už to bere jako nějaký stoik ... s nadhledem dost. Muj táta, ten je takovej rozervanej ještě trošku, ale už to taky neřeší tolik, už řeší jiný věci, že se ty hodnoty jakoby změnili. Já nevim, jestli to je správný jo, ale určitě tady změny jsou ...“*

Kulturní identita. Na moji otázku, kde vnímá Felix svou pozici v rámci dvou kultur, odpovídá: *„Já se vnímám asi pod povrchem slupky banánu. (smích)“* Později se snaží odpovědět přesněji: *„Jazykově to je jasný, že jo, kde jsem. Ale vnitřně ... asi pořád cejtím ten Vietnam. Vlastně ono ... asi člověk si bere asi z nějaký kultury, nebo z nějaký komunity to, co se mu líbí. A potom to aplikuje při tom svým konání. Abych odbočil, tak třeba muj kamarád už třicetiletý, tak si myslí, že je černej.“* Felix se tedy vyjadřuje v tom smyslu, že jazykově inklinuje k české kultuře, vnitřně se ale cítí jako Vietnamec. Přesto od mé otázky velmi rychle odbočuje. I z toho důvodu jsem se rozhodla později v rozhovoru k tématu vrátit. Zajímalo mě, zda sám sebe jako člověka, který žije na pomezí dvou kultur: *„A jo. Ale spíš dřív jsem nad tím přemýšlel, teď mam hlavu jenom na tom čvutu. Ale dřív jsem o tom přemýšlel, přemýšlel jsem nad tím, že je to vlastně škoda, že tu vietnamskou kulturu vnímám jenom marginálně ... málo. A ... byl jsem rád za to, že mam takový rodiče. Já jsem vlastně rád, jsem šťastnej, že mam takový rodiče.“* Dle mého názoru nepředstavuje téma kulturní identity pro Felixe životní dilema. Působí dojmem, že toto téma vnitřně zpracoval a není pro něj ničím ohrožujícím. Svou identitu ovšem řeší na poli osobnostním, a to poměrně aktivně. Sám přiznává, že pohoda, kterou se snaží působit na ostatní, je pouze zdánlivá. Nabízí sám sobě možnost, že způsob, jakým se chová, je pouze póza. Označuje se jako nestálý. Zároveň je patrné, že má na sebe Felix náhled. Dokázal zachytit změnu, která se v něm za poslední dobu odehrála: jakoby přišel o výraznější emotivitu, ke které inklinoval předtím. Nyní se vidí spíše plytký

v tom smyslu, že věci raději zjednodušuje. Zajímavý je i moment, kdy Felix přiznává, že inspirací pro to, jak se chovat, jsou pro něj seriálové postavy. Sám ale zjistil, že seriálová fikce neodpovídá reálné zkušenosti: *„Tak třeba například ... kdybych měl být konkrétní, tak jsem se koukal na seriál Californication ... že jo ... každé chlap chce být jako Hank Moody (smích), že nabalí všechny holky jenom tím, že je pohodář, a když mu třeba ukradnou auto, tak si zapálí cigó a je v pohodě. No ... a nebo že jo ... jsem se koukal na to ... třeba na How I met your mother ... s téma architektama. Že kdybych to třeba neviděl ... že kdybych to třeba neviděl, tak bych byl možná úplně něco jinýho.“*

Felix se zmiňuje i o tom, že je vždy člověk něčím ovlivněn. K tomu mě napadá, že právě v jeho případě je vlivů mnoho: jsou to vietnamští rodiče reprezentující vietnamskou kulturu, kteří sami prošli vývojem, zároveň je to hned několik českých chův, které na Felix, i podle jeho slov, zanechaly vliv. Dále jsou to zmíněné seriály, které dost možná nabízejí Felixovi obraz ideální reality.

Další kapitolou ve Felixově životě bylo období, kdy se zajímal o horoskopy: *„A ještě se třeba vrátím na střední, střední to je fakt období ... zvláštní, kde se člověk jakoby formuje. Tak jsem třeba sledoval horoskop.“* *„Ono je to spojený s tím, že jsem nevěděl, co mam jako dělat, nebo na co se hodim.“* Zajímalo mě, jaké znamení je: *„... co si pamatuju, tak bliženci jsou dost nestálí. Že oni vlastní jsou zobrazený jako dvě osoby, dvě nějaký fyzický stránky, ale já si myslim, že jich je mnohem víc (smích). Že se jim to na ten obrázek nevešlo, nebo se jim to nechtělo kreslit (smích).“* Zde je, myslím si, patrné, že Felix sám sebe vnímá jako komplikovanou osobnost. Myslím, že tento pohled je symbolickým obrazem celého jeho vyprávění o sobě samém.

Budoucnost. Na moji otázku o budoucnosti se Felix vrací zpět ve vzpomínkách. Vzpomíná na letní tábor s vozičkáři, kterého se účastnil. Byl to pro něj velice silný zážitek. Zásadní byl pak dobrý pocit, který měl z pomoci druhým. Tento pocit směřuje i ke svému budoucímu povolání. Je pro něj důležitým kritériem toho, co bude v budoucnu dělat.

5.2.4 Rozhovor čtvrtý: Ester

Ester je 20 let. Setkaly jsme se v Plzni. Ester studuje prvním rokem medicínu. Máme společné známé, nepojí nás blízký vztah.

Esterin projev byl velmi energický. Vyprávěla svůj životní příběh velmi uvolněně a ochotně. Už od samého začátku bylo patrné, že středem jejího současného života je její přítel a škola, kterou studuje. Záhy jsme se ale dostaly i na pozadí tohoto pro Ester zásadního období, tím je osobnostní změna, kterou prošla zhruba před rokem.

Dětství. První zážitek z dětství popisuje Ester velice živě a podrobně. Vzpomíná na to, jak se ztratila matce cestou na nákup. Pamatuje si přitom řadu detailů, jako jsou adresy nebo název obchodního domu. Vybavuje se jí i její pocit, paniku, která ji zachvátila, i to, jak se snažila situaci vyřešit. Sama uvádí, že to pro ni byl silný emocionální zážitek.

Rodiče. Obecně Ester spojuje svoje dětství s velkou starostlivostí rodičů, kteří i teď chtějí mít nad dcerou kontrolu: „*Vždycky jsem musela jít po škole rovnou domů a doma volat mámě, že už jsem doma. A když mě třeba nevěřila, tak mi zavolala na pevnou, aby jakože věděla, že jsem fakt doma.*“ Ester vnímá restriktivní výchovu jako omezující. Sama zmiňuje, že jí rodiče praktikují i teď: „*No to ještě občas praktikuje. (smích) tak jí vždycky říkám, že už jsem doma no.*“ Přesto není z jejího vyprávění patrné, že by se jakkoliv snažila přístup rodičů měnit. Podle mého názoru se spíše zdá, že přijímá situaci jako danou, více neřeší. Ester bylo líto, když nemohla jít s kamarádkami ven. Nijak dramaticky ale tuto situaci nepopisuje. Nyní, když má přítele, si uvědomuje, že jí přístup rodičů vadí. Ester říká, že nezažila citovou výchovu. Popisuje matku „*Nikdy neukazovala nějaký emoce nebo něco takovýho. Taký nějaký objímání nebo tak ... toho nechala, už když jsme byly mimina. A .. a ... a jakmile dojde na nějaký city, tak začne brečet a pak už ani nemůže mluvit, tak je to takový .. vážný.*“ V další části svého vyprávění pak na tuto zmínku navazuje. Uvádí, že ani ona neumí k lidem přistupovat příliš fyzicky. Nedokázala obejmout člověka: „*Protože mě to chybělo od našich, tak mě to ani nikdy ani ... třeba Olí, ta je taková víc jakože se objímala, tak jsem tam vždycky stála a nechala se obejmout. Ale nikdy*

bych nešla nikoho obejmout. “ Zároveň ale uvedla, že se situace změnila v létě po maturitě na táboře ve Vietnamu, kam jí rodiče poslali: *„A tam jsem zjistila, že mi to nevadí. Že je to fajn.* “

Zajímalo mě, jak vypadal její běžný den: *„Takže ráno jsem šla do školy a pak na oběd, když jsem jako chtěla ... se flákat ... tak jsem byla dlouho na obědě a pak jsem se flákala ve třídě ... až někdy přišly i uklízečky kolem tý čtvrtý.“* „Doma jsem většinou ze začátku třeba se koukala na telku, když tam nic nebylo tak ... hmmm ... no flákala se ... byla jsem na počítači, dělala jsem si úkoly no ... “ Ester popisuje svůj den jako velmi stereotypní. V jejím projevu nebyla cítit výraznější emoce. Mluví stejně energicky a zvesela jako v průběhu celého vyprávění. Nezaznamenala jsem ani náznak frustrace nebo nepohody, která mohla plynout z toho, že trávila všechn svůj čas doma, jak sama řekla, flákáním. Ester působí, že má a měla nad situací nadhled. Jakoby přijala svět v takové podobě, v jaké jí ho rodiče předložili, a to bez námitek nebo protestů. V další části rozhovoru Ester zmiňuje, že se někdy uchyluje ke lži: *„Tak já říkam, že nejpřísnější rodiče vychovávají nejlepší lháře. Já jsem nikdy nedokázala lhát, viš co, když jsem se mě někdo na něco ptal, tak já jsem nedokázala kecat. A ted' kecam klidně i na přímou otázku.“* Podle mého názoru se Ester naučila komunikovat s rodiči tak, aby si zajistila vlastní prostor a svobodu. Zároveň je to cesta, jak se vyhnout konfliktům. Ester přitom nepůsobí, že by ji ze situace nijak trápila. Neobviňuje ani sebe, ani své rodiče, zkrátka se to děje.

Škola. Ester studuje prvním rokem medicínu. Studium je náročné, ale do školy se těší, protože tam poznala přítele, který studuje ve stejném kruhu. Přiznala, že ze školy mívá občas deprese: *„Ted' navíc do toho ještě chytam takový záchvaty deprese, nevím ... že už prostě jenom sedim a říkam: já už nechci, už nechci na tu školu prostě.“* Občas se o tyto pocity podělí s rodiči. Ti ale většinou její stížnosti pragmaticky odrážejí: *„ ... a táta: prosim tě nemel, co bys tak jinýho ted' chtěla dělat? A já: no ... no tak tak nic .. (smích) tak já se jdu učit.* “ Ester vypráví i tuto konfrontaci s rodiči optimisticky. Myslím, že když jim sděluje svou nechuť ke škole, předem nečeká zásadní podporu nebo povzbuzení. Zároveň ale posmutněle přiznává,

že sama neví, zda jsou na ni rodiče pyšní: „*Tak jako ... hm .. jako nevim. Pořád by mě jako srovnávali. To mají Vietnamci všichni.*“

Přítel. O příteli začíná Ester mluvit už v úvodu. Je to Vietnamec a vůbec první přítel, kterého má. Rodiče snáší situaci špatně, ale snaží se zvykat a vycházet dceři vstříc. Udělali řadu ústupků: „*Rodiče se s tím smířili a teď už si zvykají, takže u nás může být, ale může být jenom v dolním patře, nesmí nahoru, tam mam pokoj.*“ Ester si myslí, že to od ní rodiče nečekali. Vždy byla vzorná dcera, škola byla na prvním místě, o kluky zájem neměla. Matka snáší situaci hůř: „*Velká změna. Úplně největší. Naši jsou z toho úplně nešťastný. Ségra i říkala, že máma brečela, že se jim ztrácím. Za chvíli se odstěhuju a tak.*“ O příteli se zmiňuje v průběhu řady jiných témat, o kterých mluví. Jakmile na něj dojde řeč, velmi vše prožívá. Je zjevné, že i on je součástí nové důležité etapy jejího života. Detailně popisuje, jak v jejich vztahu vznikají konflikty. Dokáže si přesně vybavit, co v daných situacích cítila a co si myslela. Replikuje jejich dialogy. Přesto je dle mého názoru cítit z jejího projevu láska k příteli, i když mluví o vzájemných neshodách. Ester vyjádřila smutek z toho, že přítelova matka nebere jejich vztah vážně. Zatímco její rodiče zvou přítele domů a také si o něm zjistili spoustu informací, přítelova matka odmítla i pozvání na návštěvu. Na Ester bylo patrné, chování přítelovy matky příliš nerozumí, její přístup se jí dotýká: „*A jeho mamka se o mě jako nezajímá, neřeší mě. Taťka jí k nám zval a ona to jakože odmítla. A prostě jako celkově ... mě nějak ... nebere mě vážně.*“ V souvislosti s tématem jsem se ptala, zda je pro Ester důležité, aby byl její přítel Vietnamec. Odpovídá, že pro ní ne, i když uznává, že prakticky má s Vietnamcem víc společného. Také dodává, že Vietnamci žijící v Čechách jsou velmi počestlí. Takový rozdíl mezi Čechem a Vietnamcem žijícím v Česku zase není. Přesto uznává, že je pro ní důležité, aby přítele přijala i její rodina, která by se Čechem velice těžko smířovala: „*Loni jsem taky byla ve Vietnamu a všichni se ptali: tak co už někoho máš? A já: ne. A oni: a tobě se nikdo nelíbí? A líbí se ti Češi? Líbí se ti Češi? A já: no já nevim, možná. A oni: a ty se líbíš Čechům? A já: no to nemůžu vědět ne. (smích) A pak přišel jeden prastrýček a povídá: no Čecha si nesmíš vzít! Tak ten mi to rovnou zakázal (smích).*“

Současnost. Ester se cítí být spokojená. Přiznala, že má v životě víc, než si kdy přála. Její optimismus je navíc patrný z celého její projevu.

Identita. Ester vypráví o tom, co bylo zásadním momentem v jejím životě. Bylo to léto po maturitě, rodiče ji zapsali na letní tábor ve Vietnamu. Podle Ester stojí toto období za její velkou osobnostní změnou. Zprvu se Ester na tábor nechtělo, plánovala, že uteče. *„No a vlastně pak jsem tam byla a byla jsem poprvý tři tejdny sama bez rodičů a vlastně oni nevěděli vůbec nic co dělám, prostě nevěděli. Takže jsem dostala takovou tu divnou svobodu ...“* Ester se ve svém vyprávění popisuje změny, kterými prošla. Dříve ji okolí vnímalo jako hodnou holčičku. Ona se tak vnímala rovněž. V létě se ve Vietnamu rozhodla pro změnu účesu, zkrátila si vlasy. Takto zásadní změnu udělala poprvé. Registruje na sobě i povahové změny. Zmínila se o nahledu a změně v chování: *„... ale vim, že mi vadí miň věci a že se chovam jinak než dřív, ale jsem to já. Ale ostatní lidi vidí jenom to, co dělám, jak se chovam, kdežto já, jak si vidim i do hlavy, tak vim, co si myslim.“* Tímto Ester vysvětluje, že ač její změna působí jako radikální, ona sama vnímá, že je v kontaktu s celou svou osobností, včetně toho, kým byla před létem.

Kulturní identita. Ester popisuje svůj život ve dvou světech. Český svět reprezentovalo hlavně gymnázium a její spolužáci. Vietnamský svět tvořila rodina a komunita. Symbolicky se k tomu pojila i jména. Ve škole ji oslovovali jinak, než v komunitě. Ester si nikdy neuvědomovala, že je ve třídě jiná než všichni ostatní. Musel přijít impuls, který jí připomněl její původ: *„Ale to bylo dřív. To bylo těch osum let na gymplu, ted' vim, co jsem... já jsem ... jsem jsem Vietnamka, ale ... prostředí mě ovlivnilo tím, že mam to západní smýšlení. Respektuju to, co chtějí naši, všechny ty tradice a tak. A jsem ráda, že to takhle je, protože .. ehm ... se mi to líbí ... ale ... už nemůžu myslet jako oni.“* Rodiče jí ani sourozencům nevnucují své náboženství. Pro Ester je ale důležité, aby byli rodiče šťastní, aby jim dělala radost. Proto plní jejich přání a představy: *„Nejvíc mě vlastně potěšilo, když jsem viděla, že naši se usmívají. Protože oni chodí do práce, abychom my se měli dobře. Takže proto ta medicína. Navíc mam ráda biologii ... teda měla ... takže to do sebe takhle hezky zapadlo.“*

Další důležitou osobou v životě Ester je její o šest let mladší sestra. Popsala, že mají výborný vztah: „*No jako žůžo. Jako my jsme byly vždycky ségry a dost dlouho pro mě byla i nejlepší kámoška. Když byla malá, tak do 12, tak jsme se kámošily, když jsme byly menší, tak jsme si hrály, a teď jak je starší, tak si povídáme.*“ Dále vypráví: „... *že jsem si říkala: tak to je praštěný, ségra je moje nejlepší kámoška a je ode mě šest let (smích). To je takový divný. Jako asociál. A oni pak ostatní: to je takový pěkný, jakej máš vztah se ségrou. No to je proto, že jsem neměla kámošky.*“ Ester taky přiznala, že od té doby, co je s přítelem, se jejich vztahy narušily. Stále si rozumí, ale sestra jí občas vyčítá, že je pořád s ním.

Budoucnost. Ester se ve svém vyprávění opakovaně zmiňovala o tom, že nejhorší je zklamání. Naopak to, co k životu potřebuje, je mít se na co těšit: „*A kdybych se nějak upínala k něčemu, k nějaký myšlence, kterou prostě chci a která se mi líbí a tak to prostě bude, tak bych byla i zklamaná, že to takhle není. A tomu já se chci vyhnout. A .. a .. a zklamání je úplně nejhorší. Zklamání je úplně nejhorší. A nejlepší je, když se na něco těším.*“ O své budoucnost Ester přemýšlí nahlas. Ráda by pracovala jako lékařka, ale obává se vyčerpávajícího pracovního režimu. Představuje si i další možnost: pracovat nemusí, protože je ženou bohatého muže. Ani s touto variantou není zcela spokojená. Pragmaticky řekla: „*Já si vždycky řeknu, jak to dopadne. Protože to vždycky nějak dopadne.*“

5.2.5 Rozhovor pátý: Olga

Olze je 19 let. Úspěšně složila maturitní zkoušky na osmiletém gymnáziu. Je přijata na medicínu do Prahy. Setkaly jsme se v Plzni. Stejně jako v případě Ester i Olga patří do skupiny mých známých, nepojí nás ale blízké vztahy.

Dětství. K tématu dětství se Olga zdráhá příliš vyjadřovat. Říkala, že je zaskočená a že se jí nic nevybaví. Své dětství hodnotí jako dobré. Velice stručně se pak zmiňuje o babičce na hlídání, se kterou to bylo fajn, a o klubu na základní škole. Rodiče hodně pracovali, proto trávila většinu času ve škole, ve družině a pak u tety (babičky). Často ji také hlídala starší sestra. Olga si myslí, že sestra nebyla ráda, když měla

Olgu na starost: „*No ona odpoledne hodně spala. A já jsem si hrála, dělala jsem bordel, ona byla vždycky protivná, když se probudila. To byl vždycky stejnej scénář, vždycky se probudila a já musela uklízet.*“ Sestru vnímala jako druhou mámu.

Dětství Olga pojímá spíše popisně, zdržuje se hodnocení i vlastních pocitů. Na mou otázku, jaký pocit si vybaví v souvislosti s dětstvím, odpovídá strach: „*Já myslím, že jsem se asi hodně bála. (smích) nebo spíš jako .. jakoby ... to je takový, že vždycky, když jsem chtěla někam jet ... tak ... jsem se musela ptát táty, to byl stres ... trochu ...*“ Olga zmiňuje, že má nejstarší sestru, která žije ve Vietnamu. Jako nejmladší si mohla dovolit nejvíc věcí, navíc jí otec rozmazloval. V dětství ji bavila hudba, už se jí ale nevěnuje.

Zásadní moment v životě. Za zásadní období svého života Olga označuje rodinnou situaci. Dobu, kdy sestra odešla z domu za přítelem, kterého rodiče neschvalovali, a následné období, kdy se domů znovu vrátila. „*Tak to třeba pro mě bylo těžký, navíc jsem byla hrozně malá, špatně jsem to snášela. Třeba když rodiče na ní byli strašně naštvaní, víš, a já jsem se s ní nemohla vidět.*“ Jedná se o událost, v níž Olga hraje spíše pasivní roli. Situaci sama nevyvolala, spíš se v ní ocitla. Neměla tedy pod kontrolou to, co pro ni bylo nepříjemné. Olga se domnívá, že jí to rozhodně změnilo. Ne situace jako taková, ale to jak se v ní ostatní členové rodiny chovali: „*Spíš je to tím, jak se chovali ostatní v rodině. Že asi možná ... že něco trochu ... člověku třeba zůstane v hlavě ...*“ Olga si teď připadá úzkostlivá a slabá. Vzpomíná, že tehdy nebyla vůbec veselá a hodně brečela. K dalšímu významnému období řadí gymnázium. Je to vše, co zná, protože tam chodila osm let a nyní to vše končí. O gymnáziu vypráví Olga velice ochotně. Zmiňuje několik příběhů z poslední doby. Zajímavé dle mého názoru je, že ani v jednom z nich nehrála hlavní roli. Raději vypráví o jiných lidech než o sobě. Myslím, že je z jejího příběhu patrné, že konec školy je pro Olgu v současnosti velkým tématem. Jsem ale i toho názoru, že využila všeobecného tématu k tomu, aby v něm ukryla sama sebe, aby od sebe jakoby utekla. V souvislosti s gymnáziem se zmiňuje o partě holek, do které ve třídě patřila. Ostatní ji vnímali jako bezkonfliktní, což si ona o sobě nemyslí. Posléze ale zmiňuje, že přestože ji občas někdo štvě, tak to neřeší, protože to samo přejde: „*Jako já jsem*

byla vždycky spíš taková, že jsem se bavila se všema, víš, jako asi ... jako chvíli asi člověka někdo štvě, ale pak to přejde, že člověk jakoby přechází ty věci ...“ Jsem toho názoru, že Olga se nevnímá nekonfliktně, protože sama o svých antipatiích vůči ostatním ví, ostatním ale nic neřekne. Raději počká, až vše přejde. Nikdo z jejích kamarádů tudíž neví, že na něj může být Olga našťvaná nebo jí může něco vadit. Také zmiňuje, že se vnímala ve své partě nejistě: *„No ale .. jakože ... ale byla jsem v tom nejistá, víš jakože, měla jsem třeba chvílema pocit, že tam nepatřím, nebo že si to jenom myslím. To bylo takový ... no takový fáze.“* Aktuálně řeší Olga dilema. Jedná se o to, s kým bude v Praze bydlet. Popisuje názory a stanoviska ostatních. U sebe si není jistá, neví, jak má situaci řešit. Jsem toho názoru, že Olga sice ví, co sama nechce, ale tento pocit pro ni není dostatečně silný k tomu, aby se dokázala rozhodnout. Jako by byla v tomto rozhodovacím procesu pasivní. Čekala, co si rozhodnou ostatní. Na Olze je vidět, že by chtěla vyjít vstříc všem, ale ví, že to není možné. *„Jako ta jedna holka jde taky do Prahy, teda oni jdou vlastně dvě z té party do Prahy, ale ta jedna bude bydlet na koleji a ta druhá chce bydlet se mnou ne. A ještě je tam vlastně jedna parta holek, od nás ze třídy, co jde taky do Prahy a ta chce bydle taky se mnou no. Jenže oni nechtějí bydlet s tou Petrou no. A Petra chce bydlet se mnou, nechce bydlet s nima (pousmála se), tak jako moc nevím, co mam dělat. A navíc jakože sama ... jakože třeba tu Petra z té naší party, já jí mam hrozně ráda, ale třeba ... jakože ... hrozně mi vadí ... ty její špatný vlastnosti. Že třeba vim, že by to bylo špatný, kdybychom bydlely jenom my dvě spolu jako samotný. Že třeba bych byla radši i s ostatníma a ona jakože moc nechce no, tak jako i na tom výletě ... to byla ta slečna, co se našťvala a odešla ...*“ Olga se ve vyprávění vrací ke své třídě. Ukazuje se, že bere všechny takové, jací jsou. I když zprvu cítila lítost nad tím, že nemají jako ročník tablo, uvědomila se, že to tak je. Myslím, že právě skutečnost, že jsou věci dané, pomáhá Olze je přijmout. *„Jako byla doba, kdy mě to mrzelo, ale teď si říkam, že mi to vlastně vůbec nevadí, že každej jsme nějakej a je to tak, jak to je.“* Raději vzpomíná na to, co se třídě jako kolektivu podařilo. Poměrně okrajově ovšem zmiňuje, že za zrodem úspěšného nápadu stála ona sama. Olga také pomáhala organizovat maturitní ples. Bylo to pro ni hrozné, protože na všechny musela rvát. Ples se ale nakonec vydařil nad její očekávání. *„... občas ráda organizuju věci*

(smích) ... třeba ten maturák, já jsem chtěla, aby to bylo třeba i trochu hezký. I pro ty lidi, který to taky možná chtějí, ale nic neřeknou. Tak si myslím, že to bylo možná i dobře.“

Identita. Když se Olga zamýšlí nad svými vlastnostmi, uvádí, že se považuje za tolerantní: *„že umím být asi dost tolerantní, když chci ... že nejsem jako nesenášenlivá.“* Také zmiňuje, že je sebekritická. Často brečí kvůli maličkostem. Velké věci se jí paradoxně daří zvládat lépe. Říká, že vše příliš prožívá, na situaci získá nadhled, až když pomine. Pak má naopak tendence to bagatelizovat a svou reakci hodnotí jako hloupou. V závěru přiznává, že má nízké sebevědomí, což jí samotnou štve. Ráda by na tom pracovala, ale nejde jí to. Na její přímou otázku, jak prožívá sebe samu a zda nad sebou přemýšlí, odpovídá, že ano. Přemýšlí nad sebou ale skrze to, co dělá. Neřeší tolik to, kam patří. Psycholog, kterého Olga navštěvuje, s ní hovořil o tom, že se pravděpodobně sama hledá. Její pochybnosti jsou naprosto přirozené. Olga se v rodině vnímá jako nepochopená: *„Ale že jsem nastavená nějak jinak. Jsem taková asi hodně citlivá, víš, že třeba oni říkají nějaké věci a mě to připadá ošklivé. Já třeba nemám ráda, když jsou rodiče zlí, to je takový no .. hrozně to ... myslím, že by mi neměli říkat, že furt brečím.“* Olze vadí, když ji rodiče říkají, že pořád brečí. Myslí si, že na to má právo. Podle ní je to dáno i kulturními rozdíly, rodiče jakožto Vietnamci emoce příliš neprojevují. Sama přiznala, že rozdílnost v kulturách je příčinou občasných konfliktů v rodině. Svou starší sestru považuje za více vietnamskou. Olga uvádí příklad konfliktu: rodiče neschvalovali rozhodnutí Ingrid stát se vegankou. To vadilo jak Ingrid samotné, tak její matce. Ani Olga si nemyslí, že rodiče mají právo kritizovat volbu někoho jiného. *„A oni to nemyslí špatně, ale říkají to.“* Rodičům také vadí, že jsou dcery v myšlení ovlivněny českou kulturou: *„A to jim třeba vadí, že jsme v tomhle takový .. počes .. počes ... jako volnomyšlenkářský.“* Olga mluví o vnitřním dilematu: na jedné straně nechce zklamat očekávání otce, na druhé straně nechce jít proti svému přesvědčení. Její taktikou je konfliktům se vyhýbat: *„Já se snažím kličkovat.“* nebo: *„Spíš to dělám takhle. Občas mam takový ty ... že bych chtěla někam jít, ale pak si řeknu: radši tam nechod', abys nemusela řešit ty věci okolo ...“* Myslím, že problematiku života na pomezí dvou kultur vnímá Olga spíš v rámci rodinných vztahů. Jakoby otec

reprezentoval vietnamské hodnoty. Vadí mu, že jsou jeho děti příliš počestlé. Olga sama cítí, že je českým prostředím ovlivněná a těžko si s rodiči v některých věcech rozumí. Snaží se proto kličkovat: „*Vim, že to třeba nejde udělat tak, jak chceš být, třeba kvůli rodičům a tak. (pauza) nevím. Tak to dělám asi jednodušejc. Ale pak to vede třeba k tomu, že zatajuješ věci ...*“ Olga zmiňuje svou cestu do Německa. Jednalo se jazykový pobyt v rámci studia. Přiznala, že jedním z důvodů odjezdu bylo i to, že chtěla získat více prostoru od rodičů: „*Já jsem třeba odjela do toho Německa, abych mohla mít víc svobodu.*“

V porovnání se svými vietnamskými vrstevníky se vidí jako jiná. Příliš si s nimi nerozumí a nevyhledává jejich společnost: „*Já nevím, já ... možná jsem vůči nim taková arogantní, že občas si říkám, že jsem chytrější než oni (smích).*“ „*Když tam mezi ně člověk přijde, tak se cítí jako podřadně ... oni jsou takový jako elitářský a hrozně se baví mezi sebou.*“ I v tomto případě se Olga vypořádává s požadavky rodičů, kteří si přejí, aby se více angažovala ve vietnamské komunitě. Ona sama se však v této společnosti necítí příliš dobře. Zároveň ale nechce rodiče zklamat a chápe jejich potřebu stále se kontaktovat s vietnamskou kulturou.

Vzhledem k tomu, že Olgu znám a máme společné známé, nedalo mi nezeptat se na jejího přítele, o kterém se do té doby v rozhovoru nezmínila. Zajímal mě hlavně vztah Čecha a Vietnamky. Olga přiznala, že si nedokáže představit, jak těžká je jeho role v její rodině, když nerozumí jazyku. Rodiče ale přítele přijali, mají ho rádi. Vyjádřili také přání, aby se vietnamsky naučil. Olga přiznává, že s přítelem už zažili několik krizí. Věří ale, že vztah má budoucnost, jinak by ho neudržovala. Svého stěhování do Prahy se nebojí. Věří, že to s přítelem zvládnou. Nemyslí si, že je základem úspěšného vztahu to, aby žili na jednom místě: „*No já právě nechci, aby to bylo stavěný jenom na tom místě, jenom na tý vzájemný přítomnosti. Jakože jo. Na jedný straně určitě, jako hraje to roli. Ale nemělo by to být stavěný jen na tom místě, kde jako jsi. Podle mě by to mělo fungovat, i když jde každé nějakou tou svojí cestou. Fungovat vzájemně.*“ Také uvádí, že má velkou podporu ze strany přítele: „*Třeba mě překvapuje, že je ohledně toho takovej, že mi to hrozně přeje ... že má pocit, že to potřebuju.*“

Budoucnost. Olga spojuje svou budoucnost především s blížícím odchodem do Prahy. Těší se, ale zároveň vyjadřuje pochyby. Myslí si, že pro ni není těžké opustit domov: „*Třeba teď mám pocit, že to vůbec není těžký udělat to, ale jako nemám tušení, jaký to je. A myslím si, že třeba Tomáš, on je z takový rodiny, kde jsou takový, že mají rádi ty jistoty, neradi třeba riskují. Třeba ... že myslím, že jsem taková jiná, že ho třeba přivádím na ty myšlenky víc, že teď si dokáže víc představit, že by si zkusil žít někde jinde. A ... a ... jako myslím si, že i kdybych to chtěla, tak to uděláme, ale nevim, jak moc je to reálný (usmívá se).*“

5.3 Diskuse a závěr k výzkumu

Pokud bych měla stanovit výzkumnou otázku, na kterou se tato práce snaží odpovědět, zněla by následovně: Je pro druhou generaci Vietnamců žijících na území České republiky identita tématem? Výsledky mého výzkumu prokázaly, že ano.

Otázka kulturní identity se objevila v životním příběhu každého účastníka mého výzkumu:

Ingrid: „*Ale jakože ten náš vztah s otcem dost mapuje ten střet těch odlišných kultur, nejenom kultur. Ale u nás to tak je, že otec ztělesňuje ty vietnamský hodnoty, takovou vietnamskou morálku, a to tam bylo, od dětství.*“

„*... že mi vždycky otec říkal, že nejsem dost vietnamská, abych mohla žít ve Vietnamu, a zároveň nejsem dost česká, abych mohla žít tady.*“

„*Vždycky mě od mala všichni v tom českým prostředí označovali za Češku, protože jsem mluvila česky, chovala jsem se česky, ale mě to prostě nevystihovalo.*“

Alice: „*Já mám ráda svoji kulturu, ale zároveň ta česká kultura mě vychovala, takže je v tom někdy zmatek, ale zase jsem ráda, že jsem Vietnamka.*“

„*...já nevim, jestli ten pojem je přesnej (pousmála se), protože ... protože já spíš jako vevnitř jsem pořád Vietnamka ... i když je fakt, že přemýšlím česky a mam takový ty*

český zvyky trochu, ale prostě jsem pořád Vietnamka, protože ... jak jsem říkala, že já si tady kamarády i vybírám, se kterými se dokážu bavit a se kterými ne, nebo se s nima bavím míň ... ale ... člověk je pořád nějak ovlivněnej tou kulturou, takže nejsou úplně čistě bílí.“

Felix: *„Já se vnímám asi pod povrchem slupky banánu. (smích)“*

„Jazykově to je jasný, že jo, kde jsem. Ale vnitřně ... asi pořád cejtím ten Vietnam. Vlastně ono ... asi člověk si bere asi z nějaký kultury nebo z nějaký komunity to, co se mu líbí. A potom to aplikuje při tom svým konání.“

Ester: *„... jsem Vietnamka, ale ... prostředí mě ovlivnilo tím, že mam to západní smýšlení. Respektuju to, co chtějí naši, všechny ty tradice a tak. A jsem ráda, že to takhle je, protože ... ehm ... se mi to líbí ... ale ... už nemůžu myslet jako oni.“*

Olga: *„Já myslím, že určitě tam hraje roli ta kultura. Že my kvůli tomu máme doma občas konflikty, s rodičema, se ségrou. Ale ségra je víc taková vietnamská. Já to tak necítím.“*

Z následujících částí rozhovorů je patrné, že tématem kulturní identity si prošel nebo prochází každý účastník mého výzkumu.

Z rozhovorů vyplynuly ale i další skutečnosti:

Vietnamská výchova. O vietnamské výchově se zmiňují všichni účastníci výzkumu. Ve všech případech je vykreslená jako přísná. Jako děti byli všichni vychováváni s důrazem na úctu k rodičům. V případě Alice doplňuje vietnamskou disciplínu její starší bratr. Podle příběhu, který vyprávěla, jsou její rodiče liberální, méně striktní v řadě ohledů, než je pro Vietnamce běžné. Zároveň všichni uvedli, že vnímají silnou potřebu zavděčit se svým rodičům. Ti na ně kladou vysoká očekávání. Sami totiž žijí pro budoucnost svých dětí, nikoliv vlastní přítomností. I s tímto tlakem se tedy musí druhá generace Vietnamců vypořádat. Ingrid například uvádí: *„Ale tak to je daný taky tím tlakem, kterej si myslím, že mají všechny vietnamský děti společný a ted' už to ustupuje naštěstí (důraz). Že ty rodiče ... dostávají ... ehm ... že ... no a co budeš ... a většinou ctíš nejvíc rodinu a tu společenskou povinnost, vlastně to funguje do*

ted'ka, že se musíš zavděčit těm rodičům, zavděčit se ... ehm ... komunitě, společnosti.“ Výjimkou byla snad jen Alice, zabývala se ve svém příběhu spíše tématem vztahů, explicitně se k očekávání rodičů nevyjádřila. V této souvislosti ale hovořila o ambicích svého bratra. Ten se snaží o to, aby i Alice studovala prestižní obor, jaký studuje on sám.

S tím souvisí i další ze skutečností, kterou výzkum odhalil. Tou je důraz na vzdělání. Škola je tématem všech životních příběhů. Nejvíce dominuje ve Felixově vyprávění. Felixovy ambice jsou podle toho, jaký prostor jim ve svém příběhu věnuje, nejvyšší. Podle mého názoru může být důvodem i to, že je muž. Jeho cíle jsou tak i v souladu s vietnamskou výchovou vyšší. Všichni z účastníků výzkumu studují vysokou školu. Ester například ke svému studiu říká: *„Nejvíce mě vlastně potěšilo, když jsem viděla, že naši se usmívají. Protože oni chodí do práce, abychom my se měli dobře. Takže proto ta medicína.“* *„Ale jako měli by si uvědomit, jakou mají úžasnou dceru. Já jsem šla na medicínu bez protestů, co oni chtěli ... ehm A ani po nich moc nechci.“*

Budoucnost. V té části rozhovoru, kdy došlo na budoucnost, se nikdo nezmínil o případném návratu do Vietnamu. Nejčastěji se jejich úvahy týkaly krátkodobé budoucnosti. Nikdo se neupínal k návratu do rodné země svých rodičů.

Vietnamská kultura. Za zajímavé považuji to, že všichni z účastníků ve svém vyprávění popisují vietnamskou kulturu obecně, jakoby z pozice nezávislého pozorovatele. Dokreslují tak své životní příběhy. Z jejich příběhů vyplynulo například:

Ingrid: *„A to bylo takový hodně šokující, to je ta expresivita, která se ve vietnamský kultuře prakticky nevyskytuje, rodič tě nikdy nepochválí, většinou se hezkých slov moc nedočkáš, protože ty jsou tam vlastně integrovaný automaticky, s těma se má počítat. Pak se vypichujou špatný věci.“*

„ ... ta formální pohostinnost a tak. To vim, že je docela klasická vietnamská vlastnost, to dělají prostě všichni, takhle s tím vyrůstal každej. Takže tohle prostě plyne z té výchovy no.“

„To je prostě něco ... to je asi opravdu, bych řekla, docela kulturní handicap, to je něco, v čem obzvlášť Vietnamci dominují. Prostě celý je to o tom, že nemyslíš na dnešek, abys měla lepší zejtek. Jako ... co jsem tak sledovala ostatní kultury, tak Vietnamci to mají hoodně hodně vysoko nastavený.“

Alice: „Asiaté mají takovou tu potřebu, nějakou čest, nikdy nesnesou to, aby si na ně někdo ukazoval, že ta udělala tohle, ta udělala tamto. Že vždycky koukají na ostatní, jak na ně koukají, jak je hodnotí, takže je to pro ně strašně důležité.“

„Že v tý Asii je strašně důležitá ta rodina ... a tady je zase důležitý to ... ehm ... jak to říct ... taková ta lidská potřeba prostě. Jako když už mi s někým není dobře, tak s ním nebudu.“

Felix: „Já si myslím, že jako nepotřebuju doučování, ale on je trošku takovej přežitek v tom Vietnamu, že je to ... že oni ve Vietnamu chodí děti do školy od pondělí do soboty a v sobotu a v neděli se učí ještě doma od soukromých učitelů. I když to není třeba. A já si myslím, že u mě to taky nebylo třeba a rodiče měli asi nějaký ten přežitek, kterej vstřebali ve Vietnamu.“

„Třeba ve Vietnamu je hrozně populární hrozně jakoby citovat starý dědy a prapradědy, vždycky se k tomu vrátit a říct: jo ten měl pravdu, ten děda z tady toho kolene a tak.“

Ester: „Rodiče by mě pořád jako srovnávali. To mají Vietnamci všichni.“

Olga: „Navíc ještě vietnamská společnost, všichni mluví hrozně nahlas.“

„Oni se hodně baví spolu, víš, jakože se teď Vietnamci baví s Vietnamcema.“

„To je takový ... asi je to i kvůli tomu, že jsou Vietnamci. Vietnamci ty emoce moc neprojevují.“

Uvedené výsledky mého výzkumu potvrzují řadu již publikovaných informací. Rozpor mezi zdroji, se kterými jsem pracovala v teoretické části, a výsledky mého výzkumu jsem tedy nezaznamenala. Mým hlavním záměrem bylo nahlédnout hlouběji za teoretickou roviny dané problematiky a zaměřit se více na životy

jednotlivých lidí. Díky osobním setkáním, která jsem měla možnost s mladými Vietnamci absolvovat, jsem přesvědčená, že se druhá generace vypořádává s životem na pomezí dvou kultur velice dobře. Optimistické je pro mě zejména zjištění, že kulturní rozdílnost, zdá se, dokáže využít k vlastnímu rozvoji a sebepoznání.

ZÁVĚR

Smyslem této práce bylo pozastavit se nad setkáním dvou zcela odlišných kultur, které se odehrává před našimi zraky tady a teď. Zaměřila jsem se přitom na člověka – jednotlivce – lidskou bytost. Na to, jak prožívá tento vietnamsko-český kontakt, jak ho ovlivňuje a co pro něj znamená. Zajímala mě fenomén identity této generace. Zároveň jsem vnímala skutečnost, že já sama jsem součástí kulturní majority a k tématu přistupuji z pozice pozorovatele, který má jistá očekávání a domněnky. Teoretickou část jsem koncipovala, kromě úvodního vymezení pojmové základny, jako exkurz do vietnamské kultury. Mým cílem bylo provést čtenáře od počátku vzájemného kulturního střetu. Soustředila jsem se na moderní historii, která přímo souvisí se současnou situací. Dále bylo mým záměrem obsáhnout ty oblasti vietnamské kultury, které by ji mohly přiblížit české perspektivě. Chronologicky jsem se pak přesouvala dále, do fáze, kdy již vietnamská populace nastupuje integrační proces. Zajímalo mě, jak ovlivňuje české prostředí vietnamskou kulturu a k jakým procesům dochází uvnitř komunity. Tímto tématem jsem svou práci ukončila. Považuji to za symbolický závěr, neboť má stejně jako samotní Vietnamci, kteří se rozhodli pro život v České republice, otevřený konec. Jedná se o proces. O tom, v jaké je fázi a jak bude pokračovat nebo končit, rozhodne budoucnost. Považuji svou práci za skromné svědectví současné doby a toho, jak se se svými životy vypořádává pětice mladých Vietnamců, kteří žijí na pomezí dvou kultur.

Použitá literatura

BAZUI-YODER, A. Positive and Negative Childhood and Adolescent Identity Memories Stemming from One's Country and Culture-of-origin: A Comparative Narrative Analysis. *Child & Youth Care Forum*. Feb 2011, 40, 1, 77-92. ISSN: 10531890.

BITTNEROVÁ, D. Konstrukce identity imigrantů v ČR. In MACEK, P. a DALAJKA, J. *Vývoj a utváření osobnosti v sociálních a etnických kontextech: všeoborový přístup*. Brno: Masarykova Univerzita, 2003. ISBN 80-210-3804-7.

BROUČEK, S. *Český pohled na Vietnamce. Imigrace, adaptace, majorita 2*. Praha: Etnologický ústav AV ČR: 2003. ISBN 80-85010-46-1 (brož.).

CURRY, J. E. a SZERLIP, B. *Passport Vietnam: Your Pocket Guide to Vietnamese Business, Customs and Etiquette*. Novato, CA [USA]: World Trade Press, 2001. pISBN 9781885073259.

ČERNÍK, J. aj. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Praha: H&H, 2006. ISBN 80-7319-055-9.

DVOŘÁKOVÁ, M. *Občanství, občanská společnost, národní stát. Potomci vietnamských imigrantů v ČR mezi aktivním a pasivním občanstvím*. Diplomová práce. Praha, 2011. Univerzita Karlova. Fakulta humanitních studií. Katedra studií občanské společnosti. Vedoucí: Mgr. Selma Muhič Dizdarevič, Ph.D.

ERIKSON, E. H. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7203-380-8.

FALTÝN, J. *Teoretická východiska multikulturní andragogiky*. Praha: Filosofická fakulta, 2005. ISBN 80-86-284-50-6.

HLAVATÁ, L. a SLAVICKÁ, B. *Praktická vietnamština*. Praha: Fortuna, 2003. ISBN 80-7168-887-8.

JOSSELSOHN, R., LIEBLICH, A. a McADAMS, D. P. *Up Close and Personal. The Teaching and Learning of Narrative Research*. Washington, DC: American Psychological Association, 2003. ISBN 1-55798-940-0 (alk.paper)

KOCOUREK, J. Vietnamci v ČR. In: LEONTIYEVA, Y. (ed.), *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006. ISBN 80-7330-098-2.

KONFUCIUS. *Rozpravy: hovory a komentáře*. Přeložili Jan PRŮCHA, Vincenc LESNÝ a Jaroslav PRŮŠEK. Praha: Mladá fronta, 1995. ISBN 8020402950.

MÜLLEROVÁ, P. *Stručná historie států: Vietnam*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-255-1.

PECHOVÁ, E. a MARTÍNKOVÁ Š., *Vietnamská menšina v ČR: Náboženství, kultura, soužití*. In: FUJDA, M., KLOCOVÁ, E. a KUNDT, R. *Identity v konfrontaci: Multikulturní výchova pro učitele/učitelky SŠ a ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN: 978-80-210-5558-2

PLHÁKOVÁ, A. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0871-X.

PRŮCHA, J. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-6951-6.

SEQUENSOVÁ, K. *Vietnamští imigranti v České republice – 2. generace*. Diplomová práce. Praha, 2011. Univerzita Karlova. Filosofická fakulta. Ústav etnologie. Vedoucí: prof. PhDr. Leoš Šatava, CSc.

VO-JUTABHA, E. D., DINH, K. T., McHALE, J. P., VALSINER, J. A. Qualitative Analysis of Vietnamese Adolescent Identity Exploration Within and Outside an Ethnic Enclave. *Journal of Youth and Adolescence*. 2009, 38, 5, 672-690. ISSN 01401971.

VÝROST, J. a SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2. přepr. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Internetové zdroje a jiná média

Banánové děti [dokumentární film]. Directed by Martin RYŠAVÝ. ČR: Mild production, 2009.

BROUČEK, S. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika. První část [online]. In: Cizinci.cz. Praha: *Ministerstvo vnitra ČR*, 2003. Posl. revize 2005. [cit. 2013-05-03]. Dostupné z: <http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=107>

BURYÁNEK, J. aj. Vietnamci, In: *Interkulturní vzdělávání I. Nadace člověk v tísní*. Praha: Lidové noviny, 2002 [online]. ©2002 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistiky. *CZSO.cz* [online]. © 2012 [cit. 2013-06-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu_popis_aktualniho_vyvoje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistiky. *CZSO.cz* [online]. © 2012 [cit. 2013-06-13]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/cizinci_v_cr_vietnamci_u_nas_zakorenili20120214

DUONG, N. T. T. Dvojitý život banánových dětí. *Klub Hanoi* [online]. 7. února 2008. [cit. 2013-05-13]. Dostupné z:

<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2008020701>

Přiznání Vietnamců. *Facebook*. [online]. © 2013 [cit. 2013-06-17]. Dostupné z:

<http://www.facebook.com/PriznaniVietnamcu?fref=ts>

HRABÁKOVÁ, L. *Kultura Vietnamu*. Technická univerzita v Liberci. Katedra filosofie. [online]. © 2011 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://kfl.fp.tul.cz/en/by-lecturers/category/vtn>

CHRZ, V. a ČERMÁK, I. Interpretace v narativním přístupu. *Teorie vědy*. ©2011. 23 (3), s. 415-443. Dostupný z:

<http://teorievedy.flu.cas.cz/index.php/tv/article/viewArticle/114>

KREBS, M. Analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnamců a Vietnamek v ČR. La Strada ČR, ©2009. In: *Migraceonline.cz* [cit. 2013-02-04]. Dostupné z:

<http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/analyza-procesu-agenturniho-zamestnavani-vietnamcu-a-vietnamek-v-cr-v-roce-2009-zprava-z-projektu-organizace-la-strada>

MARTÍNKOVÁ, Š. a PECHOVÁ E. Vietnamci v ČR. In: MARTÍNKOVÁ, Š., PECHOVÁ E., FEISTINGEROVÁ, V. a LEONTIYEVA, Y. *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika* (informační příručka Policie ČR). Ministerstvo vnitra ČR. ISBN: 978-80-7312-063-4. [online]. © 2010 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z:

http://www.clovekvtisni.cz/uploads/file/1367397604-metodika_cizinci_web.pdf

NOVÁKOVÁ, K. Projevy konfucianismu ve vietnamské společnosti od 11. století. *Klub Hanoi*. Práce studentů vietnamistiky. [online]. © 2003 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2003081206>

ŠTĚPÁNEK, P. *Narativní konstrukce identity vynořující se z vyprávění nad výtvarným artefaktem*. [online]. Diplomová práce. Brno, 2008. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Psychologický ústav. Vedoucí: prof. PhDr. Ivo Čermák, CSc. [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/75604/ff_m/DP_-_Petr_Stepanek.pdf

SAPA. Sapa-praha.cz. [online]. © 2013 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.sapa-praha.cz>

Výkladový slovník. *Kognitivní server* Univerzita Hradec Králové [online]. ©2013 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://fim.uhk.cz/cogn/?Module=dictionary&Letter=I>

Přílohy

ROZHOVOR S INGRID

Poznámky k zápisu:

(...) kratší přestávka v řeči

(pauza) delší přestávka v řeči

kurzívou jsou zapsány autorovy poznámky a jeho přímé věty

Děkuju, že ses rozhodla pomoci mi s mým výzkumem a vstoupit do něj. Úvodem k našemu rozhovoru: jedná se o výzkumnou část k mojí bakalářské práci na téma identita druhé generace Vietnamců tady v České republice. Rozhodla jsem se na tohle téma popovídat s několika lidmi, k rozhovoru budu přistupovat z pohledu narativní psychologie. Možná ti to něco říká, ale prakticky se jedná o pohled na člověka skrze jeho příběh, to jak se zaměřuje na sebe, na okolnosti, čeho si všímá nebo jak to vypráví. Takže to dnes bude hlavně o tobě, zajímá mě tvůj životní příběh, je to vlastně autobiografie. Já budu poslouchat tvoje vyprávění. Máš naprostou svobodu v tom, co mi řekneš a na co se zaměříš. Já se budu doptávat a budu tě směřovat. Nemusíš se ničeho bát, nemá to žádný hodnotící prvek. Všechno, co mi řekneš, je pro mě přínos a jsem za to ráda. Jinak náš rozhovor bude anonymní a bude použit jen pro účely mojí práce. Máš právo z výzkumu odstoupit, a to kdykoliv, i po jeho skončení. Pokud máš na mě nějakou otázku, klidně se zeptej na cokoliv.

V pohodičce. Můžeme.

Super. Vybavuje se ti nějaká raná vzpomínka z dětství? Třeba ta úplně první, jakou máš ...

Paradoxně si vlastně pamatuju ten první den, kdy jsem sem přiletěla, kdy jsem nerozpoznala otce. Prostě on mě vzal do malýho favoritu a já jsem ho brala jako cizího chlapa, bylo to divný. Celkově si myslím, že už to tenkrát utvořilo ten budoucí vztah s otcem, protože pak jsme si k sobě hledali cestu už od toho prvního dne do dneška, kdy jsme se na sebe zase napojili. On totiž odjel, když mě byly tři měsíce,

pak už jsme komunikovali jen formou dopisů, který jsem si stejně neuměla sama přečíst.

On ti psal?

Jo no o tom jsem se vlastně dozvěděla až po x letech, naše máma mi dala stoh dopisů, kde bylo: „Moje princezno ... „, A to bylo takový hodně šokující, to je ta expresivita, která se ve vietnamský kultuře prakticky nevyskytuje, rodič tě nikdy nepochválí, většinou se hezkých slov moc nedočkáš, protože ty jsou tam vlastně integrovaný automaticky, s těma se má počítat. Pak se vypichujou špatný věci. Tak to jsme se trochu vzdálily. *(smích)*

Je to skvělý, pokračuj, já jen, že jsem to ani nevěděla tohle ...

Jo já si říkam, že ono asi stejně vyplyne spoustu věcí, který možná ani nevíš.

Tak je pravda, že jsme se nikdy nebavily přímo o vzpomínkách z dětství, pokud se netýkaly vtipných historek ...

Ale to poslední období teď asi stáčí všechno k otci. Jo a dneska je Den otců ...

Aha.(smích) Někde jsem to slyšela...

Ale jakože ten náš vztah s otcem dost mapuje ten střet ten odlišných kultur, nejenom kultur. Ale u nás to tak je, že otec ztělesňuje ty vietnamský hodnoty, takovou vietnamskou morálku, a to tam bylo od dětství. Vždycky to bylo jako formalita versus autentický pocity, u mě se je snažil jakoby potlačit vlastně. Pamatuju si, když mi bylo šest, byli jsme na oslavě a na stole byl okurkovej salát, hrozně jsem ho chtěla a vzpomínám, jak mě otec nutil stoupnout si a mít proslov, no vážně, proslov od šestiletýho dítěte, že děkujeme za všechno a něco o škole, a já jsem pořád myslela na ten salát, co je na stole. *(pauza)* Ono se to vlastně pořád opakovalo, tyhle věci, dítě je vizitka každýho rodiče, vlastně asi až do toho incidentu s tou vodou.

Jen mě tak napadlo, úplně mimo, na tom stole byl jen okurkovej salát, co bys asi dělala, kdyby tam byla slepice? (smích)

(smích) Ne já jsem vlastně nakonec ráda, že to byla okurka, ještě to nebyly slepice, to až dýl. Já jsem se vlastně vrátila do dětství teď. Jak jsem jedla ty nezralý jabka, teď jsem vlastně celá kolem jídla. Máma mi vždycky říkala: nejez tolik těch rychlokvašek, nevyrostou ti zuby. Protože to bylo překyselený a v těch sedmi letech, když ti rostou ty zuby, tak to napadá sklovinu. No a teď jsem se zasekla v dětství, protože tam mam asi hodně indikátorů toho budoucího vývoje, je tam toho spousta, hlavně u otce, vždycky jsem tam něco cítila Já myslím, že jsem to cítila hodně brzo, že asi potřebuju vybudovat to, co ode mě očekává, tu nutnou masku a potlačit ten zbytek v sobě. Protože on mi vždycky říkal, že jsem hrozně ... co to je, když ti všechno padá ... clumsy... nevhrahaná ... protože ... že to je prostě projev nedostatku sebedůvěry a že budu mít potom problém v životě. No a takhle mi to všechno předpověděl, a že mě přece zná ... to jsou vždycky argumenty rodičů Že mě zplodil a že mě zná, že mi vidí až do žaludku a že ví, co si myslím. Já si myslím, že to používá hodně rodičů tohle, proto už se tolik nezajímají o ty děti, protože apriori to dítě znají, je jeho plod.

Myslíš, že je tohle specifikum vietnamských rodičů nebo i českých?

Já si myslím, že tenhle faktor je to, co to třeba rozděluje na západní a východní, někde bych, že je to jenom vietnamský. Je to hodně ve východní mentalitě. Ono se to už odráží v tom jazyce, tam není nic afektivního, ve vietnamštině je toho třeba minimum, je to postavený na formálnímu adresování druhými. Jediný pocity, který máš pocity, který ti od malička vštěpujou, to je úcta, respekt ... *(pauza)* Když vyrůstáš v úplný fungující rodině a seš zajištěná materiálně, tak z toho vyplývá, že i emocionálně, protože pro Vietnamce to pak z toho automaticky vyplývá ... i když tohle možná platí bez ohledu na kulturu. Každopádně z toho materiálního zajištění vyplývá i to citový, takže ten rodič už ztrácí potřebu se v tom nějak hloubat. Takže co ti vlastně může chybět ... se říká ... máš rodinu, máš přístup ke vzdělání. V podstatě Vietnamci, si myslím, že každéj rodič bere nejvíc v ohledu to vzdělání, to si myslím, že každéj kdo přišel do styku s Vietnamcem, tak to ví. Ten rodič obětuje všechno, aby ty jsi měla, co jemu se nedostalo. Takže potom je tam ta automatická rovnice, že všechno musí bejt v pořádku, jak se vůbec potom můžeš odchýlit z tý

nalajnovaný cesty. To si myslím, že náš otec se s tím otazníkem vypořádává furt, i když tohle byl revoluční rok ... hm ... tohle jenom mimochodem. *(pauza)* Teď jak se dozvěděl, že budu muset zahájit tu léčbu a že budu v nemocnici, poprvý se ptal jenom na mě ... na mě ... na mě ... jak mi je, ani jednou se nezmínil o škole ... poprvý za celý ty léta ... jsem asi dostala hodnotu člověka a ne ztělesnění nadějí a těch věcí a všech. Kor pro toho vietnamskýho otce je dítě takovej ten snovej balíček, kterej naplníš a jednou prostě z toho budeš moct užívat. Ale jako zvláštní je, že většinou se setkávám s lidma, který se s tím dobře vypořádávají, s tím předurčením, že to je prostě ... jako tak to je ... a takhle je nastavenej tvuj život. Berou to tak automaticky, že jsou na pomezí dvou kultur, berou si to z těch obou, jak z český, tak z tý vietnamský. Já si myslím, že už jsem se jako vzdálila tomuhle prvotnímu ...

Mě by právě zajímalo, jak to máš ty, jestli sama sebe vnímáš jako člověka, kterej je na pomezí kultur a definuje tě ta skutečnost sama o sobě, že tak to je, anebo se vnímáš i skrze jiný věci, který tě baví. Skvěle vaříš, seš společenská, tvořivá ... Jak moc velkou roli tam hraje ten fakt, že jsi Vietnamka v Česku?

Tohle asi řeším docela často. To už pramenilo od dětství, kdy jsem řešila tuhle identickou bipolárnost, od dětství se to vleklo, že jsem s tím byla nespokojená, že jsem se necítila jako stoprocentní Vietnamka, ale jako Češka taky ne ... Vždycky mě od mala všichni v tom českým prostředí označovali za Češku, protože jsem mluvila česky, chovala jsem se česky, ale mě to prostě nevystihovalo. A doteď jsem s tím zápasila docela často ... teda dlouho ... často ... často taky ale hlavně dlouho. A teď jsem se dostala do fáze, kdy bych si netroufla říct, že je to za mnou, protože tohle jsou ty dynamický záležitosti, který se budou vyvíjet ještě, ale momentálně si myslím, že jsem se našla v tý identitě jakoby napříč kulturama. Ale paradoxně se odkazuju na ten Vietnam a Čechy až za hranicemi těch států, jako když už nejsem tady, tak tě to nutí se někam zařadit. Když už nejsi doma, tak se ptáš, kde ten domov je. Ve světě se vlastně víc odkazuju na Čechy na Čechy, ale už je tam ... ten Vietnam je tam danej automaticky, že jo ... fyzicky ... tomu neunikneš. To je něco, co už nemáš ani potřebu se v tom tolik pitvat, asi naopak, kdybych se tomu bránila a říkala: ale já nejsem Vietnamka. *(smích)* Ale prostě já jsem si vybírala ty věci z obou

kultur, dokud se mi ta hladina nezdála bejt akorát. To si uvědomuju, že to asi nejde, že tam vždycky nějaký napětí bude ... noo ... a to už mam nadefinovaný úplně přesně. *(smích)*

(smích) No?

A to je, že ... hmmm ... nějak že mi vždycky otec říkal, že nejsem dost vietnamská, abych mohla žít ve Vietnamu, a zároveň nejsem dost česká, abych mohla žít tady ... takže já jsem si to přebrala tak, že vlastně ... no a teď mi to vypadlo. *(smích)* Ale myslím, že v dětství jsem hodně dlouho usilovala o to ... protože ta jinakost je hodně děsivá, když nikam nezapadáš, chceš to nějak vyvážit. Hmmm ... jo a tak jsem nějak dospěla k tomu, že ... jo ... že tam to je divný, já když jsem to říkala ve francouzštině, tak to bylo tak jednoduchý, tak se mi to zformulovalo hned ... *(lehce vyčítavý tón)* Ty jo já jsem se úplně zapotila, jak nad tím přemejšlim jo ... kde jsem se to ... jo že tam jde vlastně o to, že já jsem opravdu usilovala jako dítě o tu českost, já jsem se vždycky představovala jako mulatka ... hehe ... tak jsem jako blouznila.

A v kolika letech to bylo?

Jako na základce, ještě na prvním stupni ... jsem se vždycky cítila jako Češka, dokud jsem nenarazila na ten fyzickej faktor: a nejseš prostě! Teďka jsem smířená s tím, že nemůžu bejt, vlastně ani nechci ... sakra prostě *(smích)* ... jsem to měla tak hezky zformulovaný ... Jo k tomu otci, že jsem vlastně nikdy nevyrostala v tom stoprocentním vietnamskym kontextu jako Vietnamec, kterej celej život žije ve Vietnamu ... ale ty jo ... měla jsem to tak krásně zabalený do jedny věty že už bych se tam zpětně hůř adaptovala a zase naopak, tady vždycky bude chybět něco, co by mě udělalo úplnou Češkou. A to nejvíc alarmující, to je prostě vzhled, že jo *(smích)* ... ale tak to prostě je. Já jsem si říkala, že je to tak zbytečný, snažit se o nějakou čistotu v tomhle, protože to vlastně ani neexistuje ... Ale že naopak, že místo nějaký frustrace bych to chtěla podtrhnout a využít toho, že to vlastně může bejt velká výhoda. Kor děti dost nadávají, když jsou malý, proč musí mluvit dvěma jazykama, proč nemůžou jedním. Já jsem si říkala: proč nemůžu mluvit jedním

jazykem i doma?! Jako hodně jsem na to nadávala jako dítě a pak se to ukázalo jako jedna z největších výhod mého života hm ... Jako můžu prostě přepínat. To si myslím, že jako sdílím s většinou druhý generace, takže tohle máme společný. Jó vždycky tam budou (*mluví rychle*) ... si myslím, že ... mam hodně ... jó dokonce si myslím, že by ses mohla podívat na americký webovky, typu jak se rozpozná Vietnamec. (*smích*)

Jo? To existuje?

Jo! Protože pak jsou specifika těch Vietnamců podle té destinace, protože francouzskéj Vietnamec není stejnej jako českéj Vietnamec, víš, takhle ... ale tak to je evropský, takže podle té kultury té hostitelský země. Ale prostě Vietnamci jako všude se poznaj podle ... tam je Fa, to je ta polívka... Jo akorát v Česku bych řekla, a to je pořád známka malý otevřenosti a nedostatečný kosmopolitnosti, je, že nejsou zažitý ty autentický názvy těch věcí, že většinou všude jinde ve světě většinou, když řekneš fa, tak nikdo by se neptal, co to je, nebo že většinou tady máš tendenci říkat nudlová polívka... nebo .. nebo závitky víš ... nebo jinak to jsou opravdu autentický názvy, všude se chytly. Většinou nikdo to ničím nenahrazuje. To je, jako když říkáš sushi, taky bys neřekla, že je to rejže se syrovou rybou nebo takhle ... no a to je jedno... a Vietnamec to je prostě ten, co bude mít doma rybí vomáčku, fa, bude mít úchylku (*smích*) ale v tom jsem se našla ...eh ... nezralý ovoce s chilli a citrónem, víš, to je fakt kulturní.

Jo to do dneška nemůžu zapomenout ...

Ale to je kulturní, že vždycky, když se někdo setká se mnou jako s někým, kdo to jí, tak si myslí, že je to individuální úchylka. Ale jí to i naprosto normální Vietnamci (*smích*), jako naprosto i ty nejnornálnější z těch nejnornálnějších no ...

Proto jsme ti právě dneska vybrali ty nejkyslejší jabka. (*smích*)

(*smích*) Já jsem si říkala ... No a je to docela celkově docela vtipný, protože tomuhle člověk neunikne, to je opravdu daný tou výchovou. Já si myslím, že to já jsem měla naprosto standardní tu výchovu, proto chápu, že se ty rodiče můžou pozastavit nad

tim a říct si: kde sakra byla ta chyba, víš ... No ale jinak .. hmmm ... jak jsem říkala, že jsem si tu identitu začala hledat jinde ... ne v souvislosti s územím a jazykem, ale trochu za hranicemi všeho.

A když se přesuneš do současnosti, tak co vytváří tvůj život a co jsou hlavní témata tvýho života?

No a to vlastně navazujeme na to jedno ... a to je, že opravdu jsem na cestě za tou identitou ... taková mise ... jsem aktuálně jakoby pořád už několik let (*úsměv*) ... za tou identitou vlastně. Protože pro mě je to živá .. živá věc, kterou se jakoby zabývám .. hmm ... prostě i nevědomě, podvědomě, prostě všim, co dělám ... prostě ... asi jsem se nejvíc jako v poslední fázi života našla v tom dramatickém ... v té dramatické změně životního stylu ... nebo to naprosto podtrhlo celý ten koncept mého života, že najednou mi věci z minulosti zapadají do té současnosti a společně prostě se snažím z toho udělat nějaký obrázek jako matnej budoucnosti ... hm.

Aha aha.

Hm .. takže je to ... je to ... je to ... veganství. Já mám většinou problém s definicí skoro všeho, takže (*smích*) to je vlastně jedna z nich. To je vždycky risk u všeho, že to jako nezapadá v kontextu s něčím jiným ...

Hmm ...

Hm ... ale (*pauza, mluví pomalu, přemýšlí*) je to tak no ... pomohlo mi to ... hmm ... najednou ty moje celoživotní otázky dávají víc smysl, prostě proč... hm ... já si myslím, že najednou mi víc stojí za to bojovat ... v podstatě ... za každý den ... si říkám hm... jako ... v podstatě se to jeví ... předtím... se to jako jevílo jako úplná banalita, jako úplná samozřejmost každodenní ... jako že se najím. Jako pro mě to byla jediná činnost, kterou jsem ovládala naprosto bravurně (*smích*) a opravdu v naší široké rodině kolují joky, že to je v podstatě ta jediná věc, kterou dělám pořádně, jako že se pořádně najím. Jako vždycky jsem to uměla jako nejlíp ze všech ... hm .. hm ... no a že si říkám, že do důsledku to není tak šokující a radikální věc a že to vlastně zapadá (*důraz*) do všeho to veganství ... no .. takže to vlastně zapadá do

života. Já to neberu jako nic zkratového, dočasnýho, jako když se zeptáš: no a na jak dlouho? Tak se to takhle vyvinulo. To věčný dotazování ... hm hm ... já jsem vlastně měla vždycky potřebu pít se jakoby za původem věcí, ať už prostě ... nebo ... nebo jeden pohled z jednoho úhlu mi prostě nestačil. (*pauza*) Jsem si říkala, že ... asi ... hm ... že mít jenom ... hm ... že vidět to prostě na tom talíři a potom ta následná chuť, i když je prostě dobrá, že mi to nestačí, že potřebuju víc, že chci mít zmapovanou celou tu cestu toho, než to dojde ke mně. No a takhle si říkam, že přistupuju vlastně ke všemu, že je pro mě důležitá ta cesta ne jenom ten cíl hm ... že to prostě zapadá a celkově mi to mi to hrozně zvláště osvětlilo hm ... hodně věcí ... a ... jako tak jakoby koncept různých jako tolika dimenzí. Ve finále už to není jenom o jídle no. Ale i ... jsem byla vždycky takovej člověk skoro na všechno ... nějak jako když se řekne ... jako tak nějak jsem mohla bejt se všema, jedla jsem všechno ... víš co .. takový to ... hmmm .. jak se tomu říká ... hmmm (*mlaská*) jak máš ... jo já jsem teďkon byla ponořená v tej gramatice, tak to mam jako terminologii gramatikální ... jo zájmena ... jo neurčitý. (*důraz*)

Jo jo jo .

Jo neurčitý. (*smích*) víš jakože ...

Jo já jsem teď nevěděla, kam se dostaneme ...

Jo ... jako any ... any ... jako já si myslim, že to byla moje předpona.

Ah ... jasný.

Hm ... takže ... a ...

Takže jestli můžu, cítila ses jako neurčitá? Nedefinovaná? A cítilas potřebu dosadit tam něco ... ? nebo ...?

Jo já už vim. Já celkově se furt cejtím, že bych to neměla dosazovat, ale je to ... když to dostane jakoby ten směr a ten tvar jakoby pro tebe ... protože vnitřně to byla hrozná frustrace prostě, taková amorfní ... všechno prostě. A takhle to prostě bylo opravdu na všech rovinách, co se týče lidí nějak prostě, když jsem se rozhlídla kolem

sebe ... a tak ... taky mi to nedávalo jakoby moc smysl. Ehm ... nebo opravdu ve všem možným. A to jídlo opravdu, to si myslím, že to bylo opravdu ... ehm ... jako nejnázornější ukázkou toho, jak daleko to může zajít. Takový to, že pojmeš všechno, víš. *(smích)*

Jako já jsem tě vlastně obdivovala tenkrát, jsem chtěla bejt jako ty, všechno prostě ...

(smích) No a vlastně i co se týče hadrů, tak to bylo ... a tak to mam možná i do dneška, že nemam prostě jakoby nic vyhraněného ... a ... a přitom se cítím dobře v leččem. Jsem se setkala s tím, že když mě někdo vidí v různých momentech, tak by si mě nespojil s jedním člověkem. Protože je to taková roztroušenost jakoby.

A to s tím oblečením, tady cítíš nějakou frustraci? Že by sis to chtěla podobně jako s tím jídlem nějak upravit?

Joo. V tom jsem se opravdu hodně našla. Že je to hodně důležitá součást osobnosti, že potřebuješ cejtit tu variaci. Jakmile je omezená ... hm ... a stejně jako v tom jídle, teď je to takový jednoduchý, já jsem si to nastavila tak jednoduše, že to vypadá složitě, ale je to ve finále strašně jednoduchý, že tam mam minimum pravidel a jediný moje pravidlo je tam ta podmínka toho, aby to nebylo ... ehm ... v tom jídle, tam jsem jakoby hodně striktní, jakoby opravdu ... jako nic živočišného. A jakoby řekla bych ... vlastně nikdy bych neřekla, že já, která se vyhejbam všemožným pravidlům, že budu schopná jedno tohle pravidlo jako tak dodržet ... a ... a vlastně se mi to dost promítá i do toho stylu, že to je vlastně v podstatě jediný, co je pro mě teď směrodatný. Jinak mam pocit, že všechny možné pravidla, že jdou mimo mě, že bych si nenechala nadiktovat vůbec nic. No a tam cejtim hroznou svobodu. A ve vaření. No a právě, jídlo to je prostě ... nikdy jsem se necejtila kreativnější, když jsem vařila. Že prostě jakmile jsem si tam dala to jediný, tu jedinou zásadu, všechny šly prostě stranou. No. A tohle ... tohle najednou prostě, si myslím, mi to hoodně ... jako zformovalo. Že v tom aktuálně cejtim ... nejvíc ... tu jako svojí identitu. Proto říkam, že je to vlastně napříč kulturami, i když ... ehm .. jsem ovlivněná. Tomu se člověk ... i když ... já se k tomu hlásím, jakmile ...ehm ... jsem prostě ovlivněná

českou kulturou a výrazně i tou vietnamskou. A já si myslím, že docela poznám, že poznám takový ty zvlášť ... ty šuplíky, když otevíram ... třeba to vietnamský ...

Jako poznáš to na sobě?

Jako jo. Já docela jo. No a potom jsou ... ten zbytek. (*směje se*) Jo to je ten Ingušuplík, tam nepatří už nic jinýho. Ale jinak cejtím takový to, že občas jsou situace, kdy najednou hraju docela spontánní a vim, že je to na popud toho, třeba tý vietnamský výchovy. Třeba takhle ... klasicky ... nikdy bych neřekla, že bych byla .. ehm ... takový ty ... taková ta formální pohostinnost a tak. To vim, že je docela klasická vietnamská vlastnost, to dělají prostě všichni, takhle s tím vyrůstal každej. Takže tohle prostě plyne z tý výchovy no. Hm. Ale jinak ... jinak ... už jsem taky prošla ... taky si myslím, že už mam takovou tu radikální fázi rebelství, kdy se člověk cítí ... ehm ... tak jakoby vyhraněnej, že je to prostě mimo všechno. Já si myslím, že už teďka docela dokážu rozeznat ty zdroje. Ehm ... jako proto teďka jediný, co vim na stopro je fakt, že je to opravdu jako dynamická záležitost. Že bych si už nikdy netroufla říct dopředu, že takhle to prostě bude.

Cítíš, že máš za sebou třeba popření jedný tý kulturní části v tobě?

Jo no já si myslím, že moje generace, jako druhá generace, je ta, která nejvíc zápasí s tím životem na pomezí dvou kultur. Jako třeba ty, co se tady už narodili, tak to mají docela jasný, takový nadefinovaný, ty necejtíli nic moc vietnamskýho. Už jakože ten vietnamskej jazyk ... že už tam byla i jazyková bariéra, už většina dětí nemluvila, už nemluví vietnamsky. Ale (*důraz*) teďka ta generace těch nejmenších, jako Aleny děti, děti tý druhý generace, těch rodičů, co už tady vyrůstali, tak ty už se zase vrací k tý vietnamský kultuře, protože vlastně teďka je tam ten fenomén, že rodiče jdou s těma dětma zpátky k těm kořenům, že i ty rodiče se od nich vzdálili. Jako vlastně já se hodně jakoby dotazuju ... toho ... ehm ... no ... toho vietnamskýho prostředí, těch vrstevníků, abych měla jako srovnání trochu (*smích*), jak se člověk vychyluje. Já bych řekla, že jako docela ... asi už jenom fakt, že ... teď jsou vlastně docela tendence mezi vietnamskejma dětma se navzájem sdružovat, že to tam nebylo před tím. Třeba za mě to bylo: teď vás vyšleme do světa a teď je to na vás, v tom českým

prostředí. A teďka zase se to točí zpátky, nevím ... na jednu stranu je to dobrý, že se vzájemně poznáme, na druhou stranu je to hrozně nebezpečný, že ... ehm ... tím vznikají ještě větší barikády.

A není to přirozená tendence? V Paříži čínská čtvrť? Jakákoliv jiná čtvrť ve velkoměstě?

Asi jo. Že se dělají ty ghetta. Asi je to přirozený.

A když se vrátíme zpátky k tobě ... Jak přemýšlíš o svojí budoucnosti? Jak se třeba vidíš? Nebo kde?

Jako budoucnosti? Jako na jakým poli?

Úplně jakymkoliv ... tvým. Co ta budoucnost pro tebe je? Jestli třeba vůbec něco ...

Hmm ... no to je taky (*směje se*) ... taky věčnej otazník. Asi tak věčnej, až je asi úplně minimální. A budoucnost je pro mě asi slepování tady těch teď, aby to bylo .. jako ... někdy (*úsmlívá se*). Já si myslím, že ... to byla asi taky jedna z patologickéjch ... (*smích*) stránek mého dětství. Já jsem se hrozně projektovala do budoucnosti, víš. Ale tak to je daný taky tím tlakem, kterej si myslím, že mají všechny vietnamský děti společný. A teď už to ustupuje našťestí. (*důraz*) Že ty rodiče ... dostávají ... ehm ... že ... no a co budeš ... a většinou ctíš nejvíc rodinu a tu společenskou povinnost, vlastně to funguje do teďka, že se musíš zavděčit těm rodičům, zavděčit se ... ehm ... komunitě, společnosti. A ... já jsem se celou snažila, abych to mohla sjednotit v jednom, protože jakmile se to vychýlilo na jednu stranu, tak se to prostě ... (*smích*) no já vlastně neznam odpověď, vlastně nevím. Asi potřebuju cejtít teďka (*mluví pomalu*) ... ten ... smysl v tom každým jakoby okamžiku, jsem zjistila, jo, jsem dospěla k tomu, že nemůžu u sebe proti tomu moc bojovat, už se to vleče dost dlouho, že potřebuju ... že nějak neumím ... obětovat ... obětovat ... tu přítomnost ... za vidinu lepší budoucnosti. To je prostě něco ... to je asi opravdu, bych řekla, docela kulturní handicap, to je něco, v čem obzvlášť Vietnamci dominují. Prostě celý je to o tom, že nemyslíš na dnešek, abys měla lepší zejtrék. Jako ... co jsem tak sledovala ostatní kultury, tak Vietnamci to mají hoodně hodně vysoko nastavený. A

to je něco ... noo ... co se u mě trochu nepovedlo (*smích*). Že ... ehm ... takže proto v tomhle, jdu vlastně jakoby proti všem. Protože jakmile ... nebo ... se snažím ... už taky ... ale nechci, aby to bylo tak vyhocený, abych šla proti všem, ale naopak se snažím to usměrnit v nějaké kompromis. Snažím se víc se najít v tom (*pauza*) no je to prostě takový to usměřování takových těch dvou extrémů, toho, jestli teda se přizpůsobit a jít teda proti sobě, nebo ... prostě jít jakoby za čím chceš a kašlat na to okolí. A já si říkám, že by to taky šlo třeba najít se i v tom, co chce to okolí. To je kompromis.

Ideální případ.

No. Ale asi ..ve finále si myslím, že člověk je vysoce adaptabilní. Dokonce i já ... se mi to dokonce i líbí. To je to, co nejvíc, co potřebuju nejvíc je, cejtít ... asi ... ehm ... autentičnost pocitů. To je ten komplex. To si беру z dětství jako to, co mi bylo odíraný, že jsem neměla právo cejtít se tak. No a já bych skončila. Myslim, že je to všechno, co jsem chtěla říct.

Děkuju moc.

ROZHOVOR S ALICÍ

Poznámky k zápisu:

(...) kratší přestávka v řeči

(pauza) delší přestávka v řeči

kurzívou jsou zapsány autorovy poznámky a jeho přímé věty

Děkuju, že jsi přišla. Úvodem k našemu rozhovoru: jedná se o výzkumnou část k mojí bakalářské práci na téma identita druhé generace Vietnamců tady v České republice. Rozhodla jsem se na tohle téma popovídat s několika lidmi, k rozhovoru budu přistupovat z pohledu narativní psychologie. Možná ti to něco říká, ale prakticky se jedná o pohled na člověka skrze jeho příběh, to jak se zaměřuje na sebe, na

okolnosti, čeho si všímá nebo jak to vypráví. Takže to dnes bude hlavně o tobě, zajímá mě tvůj životní příběh, je to vlastně autobiografie. Já budu poslouchat tvoje vyprávění. Máš naprostou svobodu v tom, co mi řekneš a na co se zaměříš. Já se budu doptávat a budu tě směřovat. Nemusíš se ničeho bát, nemá to žádný hodnotící prvek. Všechno, co mi řekneš, je pro mě přínos a jsem za to ráda. Jinak náš rozhovor bude anonymní a bude použit jen pro účely mojí práce. Máš právo z výzkumu odstoupit, a to kdykoliv, i po jeho skončení. Pokud máš na mě nějakou otázku, klidně se zeptej na cokoliv.

Takže to bude o identitě?

Ano. To je moje téma.

Aha, tak já jsem právě o tom i přemýšlela, než jsem přišla ... že ... jinak já jsem se o to začala zajímat asi až teď ... protože ... jinak já se fakt moc nezajímám o to, že jsem jiná ... já jsem to vnímala asi tak do deseti let, teďka je mi dvacet a pak deset let už vůbec nevnímám, že jsem jiná.

... a ty se nepohybuješ ve vietnamský komunitě? Máš tam kámošky, kámoše?

Hmm ... no abych řekla pravdu, tak moc ne, protože já mam jako hlavně přátele ze školy, prostě tam, kde se pohybuju nejvíc, tak tam mam nejvíc přátel. Jinak nějak tak jako jinde s pár lidma se zdravim, ale nejsou to přátelé ... a ... já jsem chodila hlavně do školy, kde Vietnamci vůbec nebyli, nebo tam nebyli skoro žádný cizinci, jsem tam byla jakoby jediná a vlastně do té doby .. hm ...nějak do deseti let ... mě všichni vnímali jako jinak, že jo ... že děti si rádi dělaj srandu z toho, že jsem jiná, takže jsem to taky docela vnímala, že je to prostě jiný, než kdybych byla Češka a někdy jsem si fakt přála být Češka, jenomže pak prostě po těch letech si strašně zvykli, zvykli si na mě, zvykli si ... tak, že už ani nevnímali, že už jsem jiná. A někdy mi přišlo strašně vtipný... třeba, že se bavili o těch Vietnamcích, že u nich byli něco nakoupit a začali o nich mluvit jako o větrácích a rákosníkách a takhle a já jsem byla u toho a oni si toho ani nevšimli ... a já jenom hmmm (*smích*) ... a po pěti minutách, co pomlouvají, si uvědomí, že já jsem vlastně Vietnamka. (*smích*)

(smích) To je síla ... Víš, co by mě zajímalo? Když se tě zeptám na první zážitek z dětství, který se ti vybaví, na který si prostě vzpomeneš?

Zážitek z dětství? A je jedno, jestli tady nebo ve Vietnamu?

Je to úplně jedno.

No ... zážitek z dětství *(přemýšlí)* ... Já jsem byla ve Vietnamu do tří let a potom ve třech letech jsem odletěla sem a je strašně zajímavý, že do těch tří let si všechno pamatuju nebo skoro všechno, že mam takový jako silný zážitky z toho Vietnamu. My jsme předtím bydleli v takový jako uličce, kde to bylo prostě taková zapadlá ulička, kde bydleli chudší lidé. Takový strašný rozdíl od toho, kde jsme teď, kde jsem vyrůstala vlastně ... ehm ... my jsme tam vlastně měli jen jeden pokoj, tam jsme měli i kuchyň a všechno prostě a my jsme vlastně spali i na zemi, úplně strašnej rozdíl no. Neměli jsme koupelnu ani záchod, takže si umíš představit, jak jsme se tam koupali *(smích)* ... a zážitek ... no takovej vtipnej a odpornej trochu si vybavuju ... že já jsme jako malá strašně řvala, vždycky jsem brečela bezdůvodně prostě ... asi mi rostly zuby nebo já nevím prostě... a jednou se máma strašně naštvála a vystrašila mě tím, že prostě když budu ještě řvát, tak mě vykopne ven z domu, a já jsem prostě nepřestala že jo ... tak mě jenom chvíli nechala bez dozoru, že mě dala ven a zavřela dveře a já prostě jsem ... jsem šla ... my jsme totiž měli hned vedle domu kanál, on byl otevřenej a já jsem do něj spadla ... *(pauza)*

Ježíšikriste to je síla. A v pohodě? Našli tě nebo ...?

No našli Ale *(smích)* ... docela hnusný.

Zajímavý, nečekanej první zážitek ...

No ... takže od té doby, když řvu, tak radši nic ... *(smích)*

Takže vy jste byli do tvých tří let ve Vietnamu a pak jste přijeli ... a to jste přijeli všichni dohromady nebo třeba táta jel jako první do Čech?

Nejdřív odletěl táta a ... to bylo taky kvůli tomu, že ve Vietnamu si nemohl najít práci... taková nestálá práce, že vlastně jediná máma měla stálou práci jako lékárnice

a muj táta byl nějaký ... (*přemýšlí*) ... inženýr ... takže dělal něco kolem elektroniky a takhle, ale nikdy to nebyla nějaká stálá práce, takže odletěl sem. Odletěl sem se strejdou a začal podnikat .. prostě oblečení a takhle. V té době to docela frčelo ... no ... ale pak se objevily nějaký problémy, že prostě strejda začal psát mámě dopisy, že to tady moc nezvládá táta, že prostě by bylo lepší, kdyby tady byla s ním, takže ona sem odletěla a chtěla tady být jenom chvíli, že by se vrátila domů, protože ... měla tam stálou práci a bylo to ... prostě lepší i kvůli tomu, že měla jako čas na svoje děti a tak.

Aha aha ...

Tak my jsme ve Vietnamu chodili třeba i do parku, chodili jsme na zmrzliny. Od té doby, co jsme tady, tak to už vůbec není. (*pauza*) Takže tady chtěla být jenom chvíli, nechala vlastně bráchu ve Vietnamu s babičkou a strejdou ... teda se strejdou, s dědou. Ale pak když sem odletěla, tak nastaly strašný problémy, že my jsme byli na tržnici a ta tržnice pak shořela ... že tam někdo snad ... ten požár ... za... hm ... zap ...

... založil ...

... že nám všechno shořelo. Strašně moc dluhů, strašně moc problémů prostě. Takže ... máma tady zůstala ... a ... teďka ... teďka když si to uvědomuju ... protože ... já jsem byla předtím, já jsem byla strašně malá ... že jsem to moc nechápala ... ale ... teďka si vlastně uvědomuju ... to všechno ... že jsem byla našťvaná na ty rodiče. V té době se rodiče domů vrátili a vůbec si mě nevšimli. Já jsem se jich ptala takový ty dětský otázky, třeba co je tohle, jak se to jmenuje a takhle ... a oni prostě nikdy neměli čas mi odpovědět. Vždycky jenom říkali: ty seš moc malá, ty to nechápeš a takhle. A vždycky se vraceli strašně našťvaný a unavený ... takže jediný čas, kdy jsme byli spolu, bylo večer při večeři, takže toho jsem si vždycky nejvíc vážila, ale bylo na nich strašně vidět, jak jsou unavený, takže se dá říct, že ... tím, jak jsme tady, jsme taky přišli o hodně. Nemáme na sebe třeba čas jako rodina. A teďka si to aspoň uvědomuju, předtím jsem byla strašně našťvaná na naše.

A třeba kromě toho naštvání ... je tam ještě něco, k těm rodičům? Dokážu si představit i řadu jiných věcí: obdiv, že měli odvahu něco změnit, víš? Jestli se k tomu pojí i něco dalšího?

No vlastně ... všechny ty jako ... že jsem všechno začala chápat až teď, když už jsem něco zažila, protože předtím jsem vnímala jenom to, co vidím, jenom to, co vidím a slyším, že prostě rodiče byli unavený a neměli na mě čas. Vždycky jsem všem strašně záviděla, všem svým kamarádům, že chodí někam na výlety, že spolu tráví víkendy aspoň, nebo že dostávají hračky. A rodiče někdy v tomhle shonu zapomněli i na to, že mam narozeniny, takže to vždycky zamrzelo, když jsem byla malá (pauza) Ale teďka si všechno uvědomuju (pauza), že to pro rodiče bylo strašně těžký, protože vlastně odletěli sem, nikoho vlastně moc neznali, neuměli ten jazyk, nevěděli vůbec, do čeho jdou a ... museli se tady nějak usadit.

Cítila ses třeba sama v tu dobu?

Já se někdy cítím sama i teď. Že někdy bych se třeba chtěla obrátit na ty rodiče, když mam nějaký problém, třeba když teďka zrovna mam jít na vysokou a vůbec nemam žádný směr, vlastně čím bych chtěla být nebo ... vůbec nic prostě a Když se zeptam rodičů, tak dostanu jenom takový ty babský rady vlastně ... žádný jako nějaký ... rodiče mě nemůžou nějak do ničeho dokopat nebo směřovat, protože to tady tolik neznají.

Jo jo jo.

Vlastně na hodně věcí jsem sama, že si musím spoustu věcí sama zařídit, vyhledat informace, to je takový složitější, ale jsem vůbec ráda, že ... ale že (pauza) že se to dá. Mohlo by to být i horší. Znam i rodiny, kde je to daleko horší ... že prostě ... hmm ... je to takový nestálý ... třeba ... nějaký pár se sem odstěhuje a ten manžel začne se koukat po těch Češkách a takhle. A teďka nechci být nějaký rasista, ale Asiati si vůbec myslí, že jakoby Evropani jsou lepší a takhle ...

To je to nadšení pro tu exotiku, ale to, myslím, že je dost dobře na obou stranách ...

No právě.

A když se dostaneme do horký současnosti. Jak prožíváš sama sebe? Svůj život teď?

No (*smích*) ... no já nevím ... protože já jsem strašně náladovej člověk, takže někdy si říkám, že jsem strašně spokojená a jak jsem šťastná a potom v jednu chvíli si říkám, jak je to všechno na prd no. Třeba teďka si myslím, teď jsem docela spokojená. Jenom jsem unavená, protože přemýšlím co dál a nevím. Ale vim, že jsem vlastně spokojená, protože ... i když rodiče mi nemohli dát takovej ten luxus jako mají všechny děti nebo všichni prostě, tak stejně pro mě udělali maximum, protože ehm ... oni mě nikdy nenutili, abych u nich pracovala v krámku. Protože většina lidí to tak má a já to takhle nemám, protože chtějí, abych se ... hlavně soustředila na svůj život, na svojí budoucnost a na svoje vzdělání. Že když třeba moji rodiče nejsou tolik ambiciózní, aby mi říkali: tak teďka se budeš učit, budeš nějaká doktorka, právnička, takhle ... tak prostě ... vždycky mi chtějí dát čas na to, abych se mohla věnovat svému životu. Že si myslím, že pro mě udělali maximum, když občas jako ... no někdy mi přijde takový to naštvání, když mi něco nevychází, tak si řeknu: za to můžou rodiče, protože ... a takhle ... ale stejně ... stejně si myslím, že to, co uměli a co mohli, mi dali.

A třeba tvůj život za hranicí rodiny? Kámoši, škola, kluci ... ? Tam seš taky spokojená?

Hm (*přemýšlí*) ... vlastně ... já jsem stejně trochu jiná. I když nevnímam to, že jsem jiná v rase, tak jsem jiná přemýšlením, že ... třeba ... v tom přiznání ... tam je to strašně vidět, že ... hodně lidí mají pořád utkvělou myšlenku, že prostě ta naše kultura nás učí, abysme si vážili starších lidí, rodičů a tak ... ale stejně prostě když jsme tady, tak jsme strašně ovlivněný, takže je to i vidět, že kluci strašně nadávají a říkají takový ty názory, že ... ve Vietnamu by je nemohli ani říct, protože prostě ... můžou si to myslet, ale nikdy by je nemohli říct veřejně. A tady si to prostě dovolí, že jo, protože tady je demokracie ... i když ... že jo ... taková (*smích*) jakoby pseudo ... ale je to vidět stejně, že už hodně lidí přemýšlí trochu jinak a trochu se v tom hledají, protože přesně nevědí, co si mají myslet. Já jsem v tom stejná vlastně. Že i když jsem v něčem volnější ... hmm ... si myslím, že mam trochu jiný názory na vztah a na sex a na kluky a takhle. Ale zase na druhou stranu mam v hlavě to, že

když už něco navazuju, nějaký vztah, tak už to musí být vážný, že prostě nebudu s někým jen tak, že prostě třeba ... protože ... bych řekla, že Asiaté mají takovou tu potřebu, nějakou čest, nikdy nesnesou to, aby si na ně někdo ukazoval, že ta udělala tohle, ta udělala tamto. Že vždycky koukají na ostatní, jak na ně koukají, jak je hodnotí, takže je to pro ně strašně důležitý. Já si myslím, že je to pro ně důležitější než pro Evropany. Třeba Evropani něco udělají a řeknou si: no co je to můj život. Ale prostě Asiaté by s tím nemohli žít, aby na ně někdo ukazoval nebo aby na ně měl nějaký příběhy, jako prostě ne. Takže ... vždycky jednají tak, aby nepohoršovali tu společnost. Takže .. já nevím, já třeba ... já si ty kamarády i vybírám, že třeba nechci kamarády, kteří pořád chodí po párty. Já je nebudu kritizovat, protože to je jejich život, ale prostě to není můj styl, tak se s nima nescházím, nescházím se s takovými lidma. Takže se dá říct ... já mam pár kamarádů, o kterých můžu říct, že jsou dobří kamarádi, na které se můžu obrátit, a jsou lidi, se kterými se jenom bavím, protože bych si nedokázala představit, že bych s nima někam chodila, protože přemýšlejí úplně jinak než já. *(pauza a zamyšlení)* I když je fakt, že jak mam jenom ty český kamarády spíš ... hm ... tak se někdy neshodneme na tom, jak oni přemýšlejí o vztahu a ... o intimnostech a tak. Třeba já nemam problém o tom mluvit, mam problém ... že jsem strašně nerada, když si z toho třeba někdo dělá srandu, já jsem na to strašně háklivá, jako nevím jak ostatní Vietnamci, ale já jsem na to strašně háklivá, když si dělá někdo srandu ze vztahu a ze sexu a takhle ... protože .. prostě .. nevím ... mně to potom přijde jako *(pauza)* že to jako ztrácí to, co je na tom hezký, tak no ... stejně je vidět, že v tom přemýšlení je to strašně jiný.

Takže ten vliv dvojí kultury ... je to tam v tobě. Chápu to správně?

Jo jo. *(pauza)* Já mam ráda svojí kulturu, ale zároveň ta česká kultura mě vychovala, takže je v tom někdy zmatek, ale zase jsem ráda, že jsem Vietnamka. Že prostě *(pauza)* hm ... já si teďka vlastně neumím představit, jaká bych byla, kdybych byla ve Vietnamu, že bych byla úplně jiná, ale zároveň jsem vůbec ráda, že mam ty kořeny, že pořád vlastně mam ráda tu svojí kulturu, to asijský přemýšlení, takový to hrocení *(smích)* Protože někdy mam pocit, že Asiaté hrotí někdy vztahy a lásku a tak

a Evropané si jenom řeknou ... no jo (*pauza*) já vlastně ani přesně nevím. Ale z mýho pohledu si myslím, že my ty věci víc jako hrotíme.

Zajímavý ...

Že třeba já jsem si všimla, že vietnamští kluci ... já se s nima teda moc nescházím a nepíšu a nic ... protože ... v tý komunitě ani moc nejsem ... ale když už... tak jsem si všimla, že ti kluci jsou takoví citlivější, že jsou strašně citliví na slova, na činy a takhle ... že ... znám i kluka, kterej pořád píše básničky a píše básničky, jak někoho strašně miluje a tak ... a já si někdy ani nejsem jistá, jestli opravdu někoho miluje, nebo ty básničky jenom takhle skládá, nebo ... nevím ... já bych řekla, že jsou citlivější (*pauza*) Je fakt, že teďka mam přítele a je to Čech. A není to vůbec kvůli tomu, že bych si vybrala, že je to Čech, a proto jsem s nim. Ale my si sedneme charakterově, že on vlastně přijímá mě a já přijímám jeho ... že prostě i když to přemýšlení je někdy jiný, tak vlastně je strašně důležitý to, že se přijímáme, že je nám dobře a rozumíme si a ... vlastně mě to strašně překvapilo, že rodiče se s tím vyrovnali a vůbec proti tomu nic neměli. Já jsem čekala, že budou říkat, že by bylo lepší, kdybych si našla Vietnamce, ale vůbec. Že třeba muj táta, když ho poznal poprvý, tak říkal, že se mu strašně líbí, že si myslí, že je strašně hodný a že právě to je to důležitý. Tim mě strašně překvapil. Já jsem právě hodně slyšela, že vždycky ty rodiče jsou radši, když ty děti mají někoho jako ze stejný kultury, ze stejný země, protože jako pak tam nebojuje ta rozdílnost vlastně. A právě tímhle mě rodiče strašně překvapili. Že muj táta i říkal, že vůbec není důležitý vzhled, že není důležitý, jestli je bohatý nebo tak, ale je důležitý, že je z dobrý rodiny a že je hodnej a že je prostě ... hm ... že to všechno myslí vážně, že to není jenom nějaká hra. (*pauza, ticho*) Nevím ... je fakt, že já jsem někdy strašně přemýšlela o budoucnosti, o tom, co bude ...

No no no ...

Ehm Já jsem si jednu dobu fakt říkala, že by bylo fakt lepší, kdybych si našla nějakýho kluka Vietnamce, že i to manželství bude jednodušší, i to vychovávání dětí a všechno, protože ... hm ... ne úplně toho typického Vietnamce z Vietnamu, ale

třeba Vietnamce, kterej tady žije a je taky ovlivněnej, že by to možná pro mě bylo lepší ... ale ... člověk si fakt nevybírám (*přemýšlí*) ... že je to fakt o člověku, jak si sedneme, než o rase.

No a když jsme u té budoucnosti. Přemýšlíš o sobě, máš plány, třeba kde budeš žít a to chceš?

Hmm ... plány ne ... já si myslím, že nemám plány, ale spíš takový ty myšlenky. Že o tom přemýšlím, ale není to zrovna jako plán, že si to jenom jakoby představuju. Taková představa. Já si právě ... hm ... jestli bych mohla žít ve Vietnamu, kdybych se náhodou rozhodla žít ve Vietnamu. Nejdřív si člověk říká, že to bude jako super, že tam budou naši, že mě budou jako víc přijímat, že to bude prostě ... jiný ... jako ... zdá se mi to vzrušující. Ale zdá se mi to vzrušující jenom, kdybych tam odletěla na dovolenou, ne kdybych tam žila na dlouho, protože vim, že už jsem strašně ovlivněná no ... že bych se strašně bála něco říct, aby to nebylo špatný, protože tady je hodně věcí akceptovaných jinak, než ve Vietnamu no. Tam je totiž strašně důležitý ta etika. Ne ta etika jakože musíš se oblékat takhle, musíš dělat tohle na veřejnost, ale prostě tam je ta etika vůči starším, že se chováš nějak, kde tady je to úplně normální, tak tam je to třeba strašná urážka. Takže toho se třeba strašně bojím, že bych nezapadla. (pauza) Ale já upřímně si myslím, že spíš zůstanu tady no, protože jsem, jsem tady studovala a vůbec jako i v hlavě přemýšlím česky a nepřemýšlím vietnamsky ... takže ... uvidíme no. Jako láká mě třeba někam odcestovat, ale žít bych asi dokázala jenom tady. Přece jenom člověk je strašně ovlivněnej. Ono se říká, že jsme banánový děti, že jsme zvenku žlutý a zevnitř bílý.

A cítíš se tak?

Hm, možná jo ... jako ... já nevím, jestli ten pojem je přesnej, protože ... protože já spíš jako vevnitř jsem pořád Vietnamka ... i když je fakt, že přemýšlím česky a mám takový ty český zvyky trochu, ale prostě jsem pořád Vietnamka, protože ... jak jsem říkala, že já si tady kamarády i vybírám, se kterými se dokážu bavit a se kterými ne, nebo se s nima bavím míň ... ale ... člověk je pořád nějak ovlivněnej tou kulturou, takže nejsou úplně čistě bílí. I ti, kteří se třeba tady narodili, pak potom mají takovou

tu potřebu vyhledávat si lidi, kteří jsou na tom stejně. Já znám i lidi, kteří se tady narodili a mají víc vietnamských kamarádů než já ... protože já nevím ... oni se jako víc stýkají s těma lidma, kdežto já jsem spíš takovej introvert, bych řekla.

Aha aha.

No. Takže stejně. Člověk je takovej ...hm bych řekla ... že to není úplně pravda, že by byli vevnitř úplně bílí a že jenom ten obal mají asijskej. To ne. *(pauza)* Člověk je pořád nějak ovlivněnej. Tim, jak je vychovanej, tim, jak potkává ty lidi a pořád mu připomínají: ty seš jakoby Vietnamec že jo ...

A cítíš to třeba víc? Že seš Vietnamka v momentě, když přijdeš mezi nový lidi? Protože říkáš, že ten tvůj původní kolektiv to vůbec neřeší, že už nevnímá ani ten vzhled odlišně, že často nepostřehnou, když se baví o Vietnamcích, že seš vlastně jedna z nich. Tak jaký to je v novým prostředí?

Já si myslím, že každěj si všimne, že jsem jiná, ale zase mam pocit, že že to tolik neřeší, že ... že když jsem přišla na střední, tak jsem ani moc nevnímala, že ... že by mě vnímali strašně jinak ... nebo tak ... možná je to tim, jak to vnímam já no. Já se vnímam úplně normálně, že jsem holka jako každá. Jenom třeba občas kluci mají takový ty narážky jako jestli jim psy a tak. *(smích)* Ale zase nemam pocit, že by mě brali jako něco míň, že jsem Asiatka. Prostě jsem holka jako každá no.

No tak ono to nemusí být spojený s tim, že seš míň, když seš jiná, někdy to může být naopak. Jiný je zajímavý nebo ne?

(pauza) Já nevím. Já jsem to nikdy nevnímala. Teďka už to moc nevnímam. Jsem to vnímala spíš, když jsem byla malá a teďka to opravdu vůbec nevnímam. Ale mam pocit, že s tim mají problémy spíš kluci než holky.

Jo?

Jo ale je to taková moje domněnka. Nejsem žádněj odborník. Ale prostě si myslím, že ty Vietnamky to mají jednodušší než kluci. Protože z kluků si dělají srandu, že jo, kluci obecně si dělají srandu ze sebe. A teďka když je to Vietnamec, tak je to: kámo,

ty seš šikmookej! Kdežto na holku si to nikdo nedovolí. Takže kluci to mají prostě takový těžší. Jako vlastně obecně kluci to mají dost těžký (*překvapená vlastní myšlenkou*).

Jo to mě taky někdy připadá.

Vlastně holky, když někam přijdou, tak si na ně nikdo nic nedovolí. Třeba muj brácha s tím měl docela problém.

Kolik je bráchovi?

Bráchovi je teďka 27. A je na medicíně. Takový to typický, že Vietnamci jsou strašně ambiciózní. Když nebudu tohle, tak budu doktor. (*smích*)

Aha aha.

Takže ... muj brácha je takový ... řekla bych ... typický Vietnamec. Právě díky němu mam pořád ty kořeny no. Že on mě hodně věcí naučil, protože právě on vyrůstal ve Vietnamu a potom až v 15 letech odletěl sem.

Jo takhle.

A vim, že měl strašný problémy, protože jak je kluk, že jo. Prostě kluci si ze sebe dělaj srandu, tak on to strašně špatně snášel, protože ve Vietnamu měl strašně moc kamarádů a najednou přiletěl sem a vůbec nevěděl, jak s nima má jednat. Že ve Vietnamu byl hvězda a pak najednou přiletěl sem a všichni úplně něco jinýho. Že vůbec nevěděl, o čem se s nima má bavit. A hlavně viděl, jak na něj koukají strašně jinak. Takže on kvůli tomu třeba přestal chodit do školy. Takže to bylo pro něj strašně těžký. Zatímco já ... já jsem prostě ... mě všichni začali akceptovat, že od tý doby, co jsem starší, tak už nikdo nemá .. hm .. by si nedovolil říct něco špatnýho. Jako na bráchu teďka už taky ne, ale předtim, když byl mladší a ti kluci jako frajeřili, tak s tím měl obrovský problémy.

Nemůže to být taky tím věkem? Že ty jsi přijela o dost mladší než brácha?

Hm. Určitě jo no. *(pauza)* A i teď má spíš vietnamský kamarády, že s Čechama si nerozumí. *(pauza)* A někdy má takový ty rasistický názory, ale zase ... jako mě je to někdy spíš líto, že prostě ... bych byla radši, kdyby se s tím už nějak szil. Přece jenom tady studoval a stejně si myslím, že najde práci spíš tady. Ehm ... nevím no ... já si prostě myslím, že když člověk něco vyhledává, tak to k němu přijde. Když vyhledává ty rasisty, když vyhledává ty špatný lidi, tak oni k němu přijdou a začnou mu nadávat. A když to člověk nevnímá, tak oni ty ostatní ani nemají potřebu. Já to třeba nevnímám a nikdo nemá potřebu ukazovat si: tady ta Vietnamka. Jako jó já mam někdy taky ty rasistický vtipy: mě poznáš tím, že jsem ta šikmooká a takhle. *(smích)* Ale to je prostě jenom takovej vtip, jinak to neřeším. Já jsem prostě stejná.

A je tohle někdy téma vašeho rozhovoru s bráchou?

Jó. My se o tom bavíme. Prostě ... hmm ... muj brácha není moc rád, že mam přítele Čecha, protože on je zrovna ten typický Vietnamec, že on by byl radši, kdybych tu kulturu nějak ... hmm... nenarušovala. Že ... nebyl vůbec rád, i když toho přítele ani neznal, tak už říkal, že je to špatný a že prostě mi určitě nebude věrný a takhle. A já prostě takovým těm obecným kecům vůbec nevěřím, že Evropané jsou míň věrný než Asiaté. Že takový statistiky a takhle platí pro nějaký množství a ne pro jednoho člověka. To se nedá poměřovat prostě, mně to přijde strašně relativní. Každý člověk je jiný. A možná Evropané opravdu přemýšlí jinak, ale to neznamená, že Asiaté jsou svatý. Že stejně slyším, že ty rodiny se sice nerozpadnou, ale stejně tam je nějaký to podvádění. To není nějaký jiný, si myslím.

Takže v těch vietnamských rodinách je taky nevěra, akorát je o ní míň slyšet?

Hm. Sice... jak jsem říkala, že pro ty lidi je strašně důležitý, jak na ně ostatní koukají, jak je hodnotí, takže by pro ně bylo něco příšernýho, kdyby se rodina rozpadla kvůli tomu, že manžel podváděl svojí manželku. Radši jsou spolu a zadupávají to do země, než aby se rozvedli. Kdežto tady, když něco neklape, tak se lidi radši rozvedou. Tam když něco neklape, tak to zadupou a dělají, že to neexistuje.

A co myslíš, že je správnější?

No ... pro ty děti je lepší mít rodinu. Ale zase ... pro ty partnery je to ... já nevím ... to je strašně těžký říct, co je správnější. Já jako někdy o tom přemýšlim, co je správnější, jestli to evropský vnímání nebo to asijský. Ale zase na druhou stranu, všechno má svoje opodstatnění. Že v tý Asii je strašně důležitá ta rodina ... a tady je zase důležitý to ... ehm ... jak to říct ... taková ta lidská potřeba prostě. Jako když už mi s někým není dobře, tak s ním nebudu. Zatímco ve Vietnamu, i když mi s někým není dobře, tak s ním budu, protože s ním mám dítě. Že ... vlastně ... já nevím, co je správnější. Někdy přemýšlim třeba o tom, jak bych jednala já, ale stejně i pro mě je ta rodina hodně důležitá. Ale zase ... to je teďka ten boj, že jo, protože stejně bych si nedokázala představit žít s někým, s kým to neklape. Kdybych věděla, že mě někdo podvádí, tak bych chtěla asi ... asi bych to nemohla akceptovat. Mně by to přišlo jako slabost.

To je zajímavý, co říkáš. To mi přijde jako přesně ten moment, kdy si uvědomuješ, že seš každou nohou v jedné kultuře a snažíš se to spojovat. Vytvořit si názor, jak by to mělo být v tobě ... jak to vidíš ty?

Jo. Jo a je to složitý.

No mě to zajímá, protože tohle je ta věc, kterou si prostě nedokážu představit. Je to fascinující věš, teda pro mě jako pro člověka zvenčí, co žije v jedné kultuře ...

No to mě právě baví. Že si připadam zajímavá, když se lidi ptají na mojí kulturu. Takže vlastně nějaký plus tam je, že vlastně vždycky s tím člověkem mam o čem mluvit, protože on se mě zeptá na tu kulturu. *(smích)*

(smích) Je to takový bohatství tvoje ...

To je. Na druhou stranu je ten boj, co je vlastně správnější. Že prostě muj brácha mě pořád cpe do tý vietnamský kultury nebo prostě mi cpe takový ty dogmata asijský. Ale zase ... já si najdu něco i v těch věcech, co jsem se naučila od Čechů. Mně nepříjde zase všechno úplně špatný, že .. že by mi přišlo, že ta česká výchova je špatnější než ta asijská. Třeba ... já nevím, jak to mají ostatní, jako já nemůžu nic říct jako odborně, ale prostě třeba mí rodiče ... hm ... mě vůbec nepouštěli ven, nebo ...

mě pouštěli ven jenom zřídka. Že se strašně báli prostě. A strašně mě chtěli ochraňovat, abych se vyhnula tomu špatnému. Ale zase podle mě je to zase ... jako vim, že je to od nich správný ... svým způsobem ... ale zase já jsem třeba strašně strádala. Protože podle mě je špatný se tomu vyhýbat, já si myslím, že je lepší tomu čelit. Protože člověk nemůže žít v nějaký bavlnce. Že je všechno, jak má být. Když dospěje, tak tomu musí čelit. Mně to třeba teďka strašně chybí. Že jsem neměla možnost čelit tomu všemu jako ostatní. Protože mě k tomu rodiče nepustili. Takže si myslím, že svým způsobem je ta evropská ... má nějaký opodstatnění, který je jako správný. Že nemůžeme říct: no tohle je správný, tím se budu řídit. Protože ... nevím ... každéj to dělá svým způsobem a není v tom správný ani špatný. *(pauza)* Já jsem právě přemýšlela o tý výchově no. Protože vždycky mi přišlo strašně nefér, že i já jsem měla takový to období, kdy já jsem chtěla chodit do klubů, chtěla jsem to zažít, jaký to je.

No no no.

Ale rodiče mě nikdy nepustili. Takže jsem chodila vždycky odpoledne a tam jsme se strašně opili. To bylo na střední. A já jsem se potom cítila strašně špatně, ale na druhou stranu mě to tam táhlo kvůli tomu, že jsem to prostě nikdy nezažila. Mně k tomu rodiče nikdy nic neřekli, jenom mi řekli, ať se tomu vyhýbám. Nikdy mi neřekli, jak tomu čelit. Jenom mi řekli, ať se tomu vyhýbám. Takže to člověka strašně přitahuje a chce to zkusit. A kdyby mi třeba řekli ... nevím ... ať si třeba cucnu, ať vim, co to dělá a ať se tomu naučím jako čelit, tak prostě ... budu vidět tu důvěru a prostě to neudělám ... jako neopiju se takovým způsobem a ... pro mě by to bylo možná lepší. *(pauza)* Takže i když muj brácha má někdy takový ty názory, že ...hm ... že se mu vůbec nelíbí ta česká výchova, protože si myslí, že ty děti jsou takový jako nevychovaný nebo prostě postrádají ... že mají až moc volnou výchovu. Že prostě potom chodí jenom chlastat a bavěj se jenom o takových těch ... blbostech. Ale zároveň ... každý je nějaký. Jsou i rodiny, kde ty děti mají volnou výchovu, a ty děti jsou vychovaný, mají dobrý vzdělání, dobrou práci a chovají se jinak. Prostě já si spíš myslím, že je to o člověku, než o nějaký naprosto správný výchově. *(pauza)* No

mě někdy, když to brácha říká, tak mě to hrozně naštvě. Jako když si člověk myslí, že je jen jediná správná věc, tak je to hrozně omezený. Že nemůže říct, že Češi jsou úplně špatný a mají úplně špatnou výchovu a Asiaté jsou nejlepší a mají nejlepší kulturu a takhle. Protože já vim, já prostě chápu to, že má rád tu vietnamskou kulturu, že jí má prostě rád, protože tam vyrůstal ... ehm ... vůbec se jako s tím sžije líp než s tou českou. Ale zase nemůže říct, že ta česká je jako špatná. Já si prostě ze všeho беру něco, protože když už tady žiju, tak nemůžu říct, že jsem Vietnamka a ty ostatní věci budu házet někam, protože to moje je nejlepší, protože to prostě není pravda. Každá věc má svoje díly, že jo. A myslím, že ... já jsem prostě taková, že já bych mohla v něco věřit, ale nemohla bych následovat žádný náboženství, protože mě to přijde omezující. Můžu říct: já věřím v boha, ale nemůžu říct, že věřím v náboženství. Prostě věřím, že Buddha měl pravdu, ale nejsem buddhistka. Prostě ... já nemůžu něco přímo následovat, já si z toho jenom něco vezmu. To mam takhle i s tou českou kulturou a vietnamskou kulturou. Že si vezmu to, co mi vyhovuje. Taková jsem no. Třeba mě se hodně líbí na naší kultuře, že ty děti se fakt snaží mít úctu k těm starším lidem. Že tady mi to někdy schází. Že ... že tady se mi třeba víc líbí v něčem ta výchova ... že ty rodiče svoje děti tolik neomezují, aby samy poznaly, co je správný a co je špatný. Že je prostě od toho úplně nějak neodstrčí, ať vědí, jak je ten svět je. Že je to pro ně lepší než být pořád někde v koutě. Ale na druhou stranu mi tady chybí ta úcta ke starším. Já neříkám, že všichni jsou takový. Ale u nás je to prostě tak strašně striktní a je to i hezký, že se vždycky snaží k těm starším chovat dobře, protože oni jsou logicky moudřejší než my. A to je podle mě hezký.

Třeba tak k závěru, jestli je něco, co tě napadá, co bys třeba chtěla dodat. Nebo jaký z toho máš pocit ...

Mě to bavilo. *(smích)*

(smích) To jsem ráda.

Hmm. Já jsem vůbec jako ráda, že se o to takhle zajímá někdo. Je to hezký prostě. Že prostě někdo má takový ty názory, že někdo nepřijímá Vietnamce ... hmm ... já

přesně nevím, jak to říct, ale víš, jak se říká třeba: já nejsme rasista, ale nesnáším cikány.

Jo jo jo.

Takový to: ty mi nevadíš, ale Vietnamce nesnáším. Já nevím, že jsem ráda, že se takhle o to někdo zajímá. Přijde mi to takový ... já nechci, aby někdo začal Vietnamce přijímat úplně ... jsem chtěla něco říct, ale nemůžu se vyjádřit (pauza) Že bych byla ráda, kdyby ... ehm ... tady nebylo takový to: já jsem Čech a ty jsi Vietnamec. Kdybychom se přijímali úplně stejně, kdybychom se zajímali o tu kulturu českou, vietnamskou a tak. Tak to by bylo hezký. Ale zase já si nemyslím, že jsou Češi nějakí rasisti. Já s tím třeba problém vůbec nemam. To fakt záleží na člověku ... hmm ... kde se pohybuje. Ale to mě vždycky potěší, když se někdo takhle zeptá na tu kulturu. Je to hezký.

Děkuju moc.

ROZHOVOR S FELIXEM

Poznámky k zápisu:

(...) kratší přestávka v řeči

(pauza) delší přestávka v řeči

kurzívou jsou zapsány autorovy poznámky a jeho přímé věty

Děkuju, že jsi přišel. Úvodem k našemu rozhovoru: jedná se o výzkumnou část k mojí bakalářské práci na téma identita druhé generace Vietnamců tady v České republice. Rozhodla jsem se na tohle téma popovídat s několika lidmi, k rozhovoru budu přistupovat z pohledu narativní psychologie. Možná ti to něco říká, ale prakticky se jedná o pohled na člověka skrze jeho příběh, to jak se zaměřuje na sebe, na okolnosti, čeho si všímá nebo jak to vypráví. Takže to dnes bude hlavně o tobě, zajímá mě tvůj životní příběh, je to vlastně autobiografie. Já budu poslouchat tvoje vyprávění. Máš naprostou svobodu v tom, co mi řekneš a na co se zaměříš. Já se budu doptávat a budu tě směřovat. Nemusíš se ničeho bát, nemá to žádný hodnotící prvek. Všechno, co mi řekneš, je pro mě přínos a jsem za to ráda. Jinak náš rozhovor bude anonymní a bude použit jen pro účely mojí práce. Máš právo z výzkumu odstoupit, a to kdykoliv, i po jeho skončení. Pokud máš na mě nějakou otázku, klidně se zeptej na cokoliv.

Já myslím, že můžeme začít.

Dobře. Když se tě zeptám na první zážitek z dětství, který se ti vybaví, na který si prostě vzpomeneš?

Taková podpásovka hned na začátku. Já nevím, když jsem se narodil, tak si možná nepodmíněně něco pamatuju ... ale ...

Tak nemusí to být autobiograficky hned ta první vzpomínka. Spíš co tě napadne jako první ...

Jo jasně. Ale ne jako já jsem se narodil v Německu, že jo.

Aha.

Já jsem se narodil v Německu a ... rodiče tam jako nějak podnikali. Pak se to nějak zvrtilo, že jo. Chtěli asi to, co chtít neměli (*pousmál se*) a já jsem žil v takový ... nevím, jestli to byl panelák, ale byl to takovej chodbovej dům a jezdil jsem tam na nějaký tříkolce nebo na nějaký hračce jsem tam jezdil. A to je asi ta první vzpomínka z toho dětství no. A potom jsme se vlastně ... potom z vyprávění si vybavuju, že možná přelomovej okamžik mého života byl v tom, že jsem v těch dvou letech měl hrozně vysokou teplotu, horečku, měl jsem 42 stupňů. A to si nepamatuju, že jo, to si pamatuju jenom z vyprávění od mámy a ta říkala, že jsem měl 42 stupňů a že vlastně jsme bydleli ne úplně v centru, takže jako by byla hrozně pomalá ambulance a že už mi tekly sliny z koutků a že jsem se i třásl. Ale naštěstí tam byla nějaká paní Ukrajinka, která měla nějaký svý metody léčebný, a ta mě zabalila do nějakýho octovýho zábalu, takže se to zlepšilo. Tak to je asi ten zásadní moment, na kterej si nevzpomínám, ale asi to byl přelomovej okamžik. Potom vlastně ve třech letech jsem se odstěhoval do Český republiky s rodičema, protože měl táta problémy nějaký. Ale ještě abych byl to ... aby to bylo nějak v kontextu ... tak mí rodiče se díky výměně ... vlastně ještě za minulýho režimu ... tak se dostali do Český republiky a pracovali tu jako dělníci a potom vlastně po pádu toho režimu, tak se odstěhovali do Německa, tam jsem se narodil a pak se zase vrátili do Český republiky, takže vlastně po druhý sem přijeli. No a ... bydleli jsme teda v Mladý Boleslavi.

Takže dětství v Mladý Boleslavi?

Jo. Jako z Německa jsme se přestěhovali do Mladý Boleslavi. A vzpomínám si, že jsem tam byl u nějakýho strejdy a bylo tam jakoby víc rodin a bylo to ... bylo to zvláštní vlastně pro mě ... protože jak je člověk malej, tak nic neví, že jo, tak to vnímá jen tak ... jako to, co mu podávaj lidi. No a potom jsme se odstěhovali do vlastního bydlení, to bylo na kraji města, tam to bylo fakt pěkný. Tam jsem měl hned asi třicet metrů od domova školku, padesát metrů jsem měl les a soused...ky (*úsměv*) ... byly milý holky, byly starší a chodil jsem s nima dost často to ... (*usmívá se*) ven. A bylo to s nima fakt super. No třeba ... si teďka vzpomínám na příhodu z tý Mladý Boleslavi, že jsme jeli s těma holkama někam na kole ... a byli jsme na takovym kopci a najednou se za náma objevil nějakej chlap a najednou se svlíkl a opaloval se

nahatej vlastně jako to ... já nevim, jestli věřil nějakýmu náboženství, který to jakoby provozuje. Ale mě to přišlo jakoby normální.

Fakt?

Mně byly nějaký tři čtyři roky. Jsem moc nechápal, co se děje. Jako nebylo to úplně normální, že jsem jako neviděl nikdy lidi, co by chodili takhle úplně nahatý, ale jakoby ty holky už byly starší a už se bály, asi jakoby měly už ... něco už načetly, něco už viděly, něco už zpozorovaly, tak se asi bály, že je to nějaký perverzní chlapík, co by je chtěl .. nebo možná mohl něco udělat. Tak jsme jakoby jeli pryč a utíkali jsme ... a ona mě jedna ta holka držela v podpaží, tak jsem ani nemusel utíkat, tak jsem byl takovej spíš pasivní. Taková pasivní vzpomínka. No a s těma holkama jsme chodili docela často do toho lesa a už jako od tý Mladý Boleslavi, to už jsem měl první chůvu. Protože jako rodiče vietnamský docela dost tvrdě makají a neměli na mě čas, jakože mě museli poslat k chůvě a ta mě jakoby vychovávala. A ... přestože jakoby ten vliv rodičů je silnej ... i ten vliv chůvy ... jako zanechal určitě nějaký stopy ... si myslím. No ta první chůva, byla taková ... no bydlela blízko našeho domova ... no byla taková ... tlustá ... a vařila špenát (*smích*).

(smích) Výrazná věc jo?

Jestli si to pamatuju dobře ... jsem poprvý vařil, poprvý jsem dělal špenát a to byl takovej ten zmražený špenát, kterej se vyndal a dal jenom na tu pánev ... a ... to je vlastně ta vzpomínka na tu babi. No a koukal jsem se s ní ještě na ... na Robokopa (*pousmál se*). To bylo taky dobrý. Ale byla taková, že já jsem v podstatě až s odstupem času zjišťoval, že ona nebyla až taková ... až taková super hodná babi. Že ona od mých rodičů vyžadovala čím dál tím víc peněz a že jakoby to nemyslela jakoby to, že jo, moc ... moc jakože přátelsky ... ke mně. Že to zjistí člověk až potom, ale mně to rodiče říkali až s odstupem času. No tak jsem k ní přestal chodit a začal jsem chodit k jiný, ta zase vařila jenom polívku (*úsměv*), tak jsem jí říkal polívková babi (*smích*) a říkal jsem to doma i rodičům a vždycky se mě ptali, co jsem u ní jedl a já na to, že polívku, tak řekli, že to asi nepujde, protože na polívce nevyrostu.

Aha. Jasný.

Tak jsem přestal chodit i k ní a začal jsem chodit k jiný babičce. To je všechno jakoby v tý Mladý Boleslavi. A začal jsem chodit k paní Vrnkový. A to byla jako velká osobnost, která zanechala stopy a kterou jsem navštívil minulej rok ... po maturitě ... po asi deseti letech nebo po více než deseti letech. A u ní jsem byl fakt rád ... u ní jsem se cítil fakt dobře ... ta dělala fakt dobrý housky. *(smích)* A ta se mnou chodila i na chatu a ten děda ten měl takový auto, tu Škodu 105 myslim, červenou, a bylo to fakt dobrý auto. A jezdili jsme různě ještě ke známým jejich a tam jsem se cítil fakt dobře no s nima, to bylo super. A ona vlastně ... nevim, jak je na tom teďkon ... ale utrpěla pár úrazů ... měla problémy se srdcem, tak jsem rád, že jsem jí navštívil ještě, ale asi bych měl co nejdřív jí ještě navštívit teď ... No a teďkon jakoby mluvím o tý Mladý Boleslavi a to je poslední babička z Mladý Boleslavi ... ale ... ono je jakoby hrozně zvláštní, že jak je člověk jenom s těma rodičema, tak je to vlastně jediná biologická rodina, pravá ... a já jsem viděl za celý život jenom babi a dědu ... třikrát? *(ptá se sám sebe)*

A oni vás občas nenavštíví tady?

Oni jsou dost starý. A u těch starších lidí, kor ve Vietnamu, oni nejsou takový akční, že to ...

Náročný by to bylo vid'?

No. A možná i to klima, jakoby já jak jsem zvyklej na tohle suchý klima, tak když jsem byl třeba ve Vietnamu, tak tam jak je vlhko, tak je to nezvyk. A oni jak jsou starší, tak by to nemuseli snášet úplně nejlíp. No ... tak to je takový trošku smutný ... u tý ... u tý ... Ono se říká banánová generace, že jo, ale to je takový dost ... nevim ... skoro mi to přišlo takový jako super, že to docela i odpovídá skutečnosti, ale na druhý straně mi to přijde pejorativní.

Jo? Jakože je to zjednodušený?

Dost no. Jakože člověk by neměl bejt ... že ten banán ... asi jsem zvažněl trošku no ... ale ... to je jedno. To asi nemá cenu rozebírat.

To je na tobě. Klidně můžeme.

No ... no Mladá Boleslav. Když jsem začal chodit na základku, tak to už bylo v Plzni na Borech, jsem chodil do Růžovky a zase chůvy. Zase jsem chodil k jednomu pánovi a k jedné paní a ty byli stejně jako ta první paní, ta špenátová paní, tak ty byli takový podobný a ... vlastně jsem k ní přestal chodit ... a pak druhá zásadní chůva byla Vomáčková a ... s tou jsem chodil hodně na cesty.

Jako na výlety?

Jako na výlety. A to bylo super, protože jsem vlastně poprvý cítil ... že ... že mě něco baví. Baví mě chodit. No ... a ona vlastně už taky že jo ... měla nějaký jiný preference. Ale nebyla zlá, byla hodná. Tak jsem začal chodit k jiné babičce a ta byla třetí a poslední zásadní chůva. A to byla chůva Kandová. A ta měla hodně psů a koček. Tak se toho zprvu rodiče báli, protože já jsem měl od čtyř let, tak mam alergii na kočky a na psi. *(smích)*

(smích) Tak to věřím, že se báli ...

To se báli no. Asi je to zvláštní, ale když je člověk vystavený tomu přímému kontaktu a ... když je jako ve styku pořád s tím, tak si asi zvykne. Tak jsem přestal mít alergii na psi a na kočky.

Tak to je skvělý.

Ale pořád mam alergii na pyl a na prach. Toho se asi nezbavím. A ta Kandová ... já nevím ... ten můj život je asi spojený s tou gastronomií docela dost ... ta jako vařila dost dobře ... to byla zase knedlíková paní, ta vařila hodně knedlíků. A u ní jsem toho snědl fakt hodně. To byla půlka kuřete a třináct knedlíků ...

To už je výkon.

No taky jsem byl tlustej potom. No ... a potom už jsem nepotřeboval chůvu, ale chodil jsem se různě doučovat ... jak k vietnamským, tak k českým ... ehm ... já si myslím, že jako nepotřebuju doučování, ale on je trošku takovej přežitek v tom Vietnamu, že je to ... že oni ve Vietnamu chodí děti do školy od pondělí do soboty a v sobotu a v neděli se učí ještě doma od soukromých učitelů. I když to není třeba. A já si myslím, že u mě to taky nebylo třeba a rodiče měli asi nějaký ten přežitek, kterej vstřebali ve Vietnamu, tak to no ... tak jsem taky musel chodit ... a musel jsem

mít samý jedničky. Když byla dvojka, tak to bylo: cože?? Cože? Ty máš dvojku? *(výrazným hlasem)* No tak to bylo takový to .. jakoby ... teďkon už .. hmm ...

No a jakej vztah máš vlastně ke škole?

Ono je to asi to ... dost proměnlivý. Hodně proměnlivý. Zpočátku to byla samozřejmost, to je asi pro každý dítě podle mě, ale potom na tom gymplu, tak už ... to jsem ... měl třeba na prvním stupni na gymplu už i dvojky na vysvědčení. Ten druhý stupeň ... tam už byly i trojky no. A jednou jsem dostal vlastně i čtyřku ... z chemie.

A to rodiče zvládli?

Jo ... jim to už bylo pak i jedno. Byli asi navyklí dost na tu vietnamskou mentalitu, ale dost se přizpůsobili podle mě.

Za tu dobu, co jste tady?

Tak oni jsou už tady od osmdesátých let. Třeba u my mámy, tak ta už to bere jako nějaký stoik ... s nadhledem dost. Muj táta, ten je takovej rozervanej ještě trošku, ale už to taky neřeší tolik, už řeší jiný věci, že se ty hodnoty jakoby změnili. Já nevím, jestli to je správný jo, ale určitě tady změny jsou ... v tý mentalitě toho člověka ... určitě *(pauza)* to je k těm známám .No ... na tom gymplu ... já jsem skončil u toho gymplu. No na gymplu se to zvirtlo hodně no. Že ... jsem jakoby ... jsem si začal uvědomovat, co je důležitý a co ne ... ale zpětně si myslím, že to zase tak důležitý nebylo a ... začal jsem třeba ... začal jsem třeba to okolí vnímat víc .. jsem třeba začal chodit ven víc, pít, víc chodit za holkama, začal jsem třeba i hrát v kapele ...

Fakt?

No a to se úplně zvirtlo. Jako domeček z karet ... úplně jiný prostředí. Jsem se odchýlil dost. Že jsem jakoby třeba ... já nevím, jak to mam přiblížit ... ale ... že jsem měl v tom druháku průměr 1,6 a v tom třetáku, když jsem začal hrát v tý kapele, tak se mi to snížilo na 2,7 nebo 2,6 že jo, třeba o celej stupeň. Rodiče se i divili, i učitelka se divila. Začal jsem mít ... menší problémy jsem měl ve škole.

Jako co se týče prospěchu?

Jo jako prospěch, ale ono jakoby... když se člověk ... takovej ten efekt, motýlí efekt, že všechno se všim souvisí. Tak třeba jsem nechodil moc spát ani, měl jsem třeba problémy se spaním a dokonce jsem chodil pozdě do školy ... pořád ... tak jsem šel k doktorce a ta mi napsala, že mam insomni.

Fakt?

No. *(smích)* Teďkon se to jakoby i hodí no ... v tý architektuře ...

(smích) No to chápu.

No ... a já jsem vlastně i v prváku ... taky přelomovej okamžik v tom, že jak je člověk mladej, tak přemejšlí o tom, co má dělat ... na jaký semináře se má přihlásit, to jsem taky docela dost řešil, že jsem chtěl bejt každej tejden něčim jinym, od lékaře po právníka, PR ... a nakonec jsem chtěl jít na design, tak jsem se začal nějak zajímat o design a půjčoval jsem si knížky v knihovně ... a ... zjistil jsem vlastně, že ten design je i v tý architektuře, tak jsem spíš inklinoval k tý architektuře víc. Nakonec jsem dělal i zkoušky na design i na architekturu a nakonec jsem se rozhodl pro architekturu. Chvilkami toho lituju, ale on je to fakt jakoby krásnej obor ... ale ... vždycky je nějaký ale, že jo. Ale přesto to mam rád, jsou tam i hezký chvílky.

(smích)

A co ty ateliéry? Máš rád tu tvorbu samotnou?

Jo to jo. Ale mě přijde ... že ono to bude znít trošku nadneseně, ale myslim si to, a myslim si, že jsem trochu jinej, než ty lidi v ateliéru, aspoň v tom mym ... že ... že to vnímam spíš na tý teoretický rovině. A ono je fakt třeba mít asi to ... v tý architektuře ... mít i ten praktickej pohled rozvinutější. No tak si myslim, že to ... že vnímam tu architekturu líp než ostatní, ale dělám jí hůř. *(smích)*

No to je hezká věta.

Ale ... jo ... baví mě to. Ateliér mě baví. Jako mě by vlastně bavila i ta matika i ta deskriptiva i ta mechanika, ale fakt bych potřeboval, aby ten den měl aspoň 48 hodin, takhle nestihnu nic. Je to jako hrozně smutný, že jo, že já jsem ten člověk, co chce od tý školy ... co jí chce podojit úplně nejvíc ... protože to je hrozně zajímavý, že jo, ale ten systém je nastavenej tak, že to ochutnáš, ten předmět, uděláš to, neuděláš, a jdeš

dál. A je to hrozně smutný, zvlášť ten první ročník je v architektuře asi nejdůležitější. Já jsem měl hodně kamarádů, který se na tu architekturu fakt hodí nebo že z nich budou dobrý architekti, ale prostě oni to vzdali hned na začátku a nejdou dál no. Tak si připadam jako nějaký bojovník, že jakoby dost často nechávam věci rozdělaný, ale u tý architektury je to trochu jiný. Beru věci víc s nadhledem, že ... pokud to nedam ... tak to nedam a jdu dál. Ono je to fakt hrozně smutný v tom, že rodiče investujou to úsilí, jak finanční, tak psychický ... na mě. Tak mi to přijde jakoby trochu plejtvání, ale nemusí to bejt plejtvání úplně.

Jo já ti naprosto rozumím.

Že jo ... ona ta architektura není vůbec levná, vůbec není jakoby jednoduchá, jak časově, tak i psychicky. A docela mě na tom mrzí to, že během toho roku jsem ztratil veškerý vedlejší zájmy, o který jsem se zajímal dřív. Je to fakt hrozně smutný.

A co to bylo třeba? Jestli se můžu zeptat.

Tak třeba jsem chodil víc ven, tak s tím je to spojený úplně všechno. A ... chybí mi třeba hrozně hraní v kapele, chybí mi toho fakt hodně. Možná jsem na to zapomněl, co mi vlastně chybí, ale vim, že mi to chybí. *(smích)*

A máš v životě představu, jak to do něj dostat zpátky? Nebo myslíš, že je to nereálný?

Já si myslim ... že ... je možný úplně všechno. Protože *(smích)* si teď můžu říkat úplně co chci, můžu tady dělat machra, že tu školu fakt dodělam, protože tu architekturu myslim fakt vážně, protože jí fakt miluju, ale ... já si myslim, že to no ... že čím je to spontánnější, tím je to lepší ... že se jakoby budu rozhodovat až na místě, že je škoda plánovat něco napřed ... a možná je to krátkozraký no ... nevím ... máma by třeba řekla, že je to krátkozraký, že bych měl plánovat dřív a měl bych být cílevědomější ... a ... vlastně ... teďkon jsem četl, že ono je ... že vlastně ... mě vlastně baví se učit, ale nebaví mě studovat. *(pauza)* A u tý architektury je to fakt těžký no. Si myslim, že rozumíš ...

Noo ...můžeš mi to trochu přiblížit, jak to myslíš ...

No že rád objevuju věci. A rád třeba poznávam ty souvislosti a rád polemizuju, ale na tý škole tam sice máš ten prostor pro tohle, ale je to podaný zároveň na tom tácu

hrozně. A možná jsem si představoval něco jinýho a je moje chyba, že jsem si myslel ... a možná ... to ČVUT není úplně dobrý rozhodnutí, který jsem udělal.

Takže tohle je to téma, o kterým aktuálně přemýšlíš?

To jo no. Ta škola, to že přemýšlim jenom o škole.

Rozumím.

No každopádně co mi chybí ... chybí mi třeba holky no. (*pousmál se*) Že já jsem zkoušel něco mít, jako přes ten rok, holku, ale prostě ... jsi s ní ... ale to prostě nejde ... bejt s někym ... a ... nebejt s nim. Že vlastně ona řekne: jo přijed' do Plzně. Jenomže já bych rád přijel ... ale: sorry, musím se učit, nebo: sorry, musím rýsovat. A oni to lidi z jiných škol možná ani nechápou, že vlastně ta architektura je úplně na hovno v tom, že to je fakt požírač času no. Že vlastně řekneš: fakt nemůžu, fakt nemam čas. Oni řeknou: jó jo jasný, na vejšce ho nemáš určitě. Protože ostatní lidi mají spoustu času a já se jim snažim nějak vysvětlit, že ta architektura je trošku něco jinýho. Že nemam čas teďkon na nic. Že to vůbec není ten studentskej život. Že vlastně jenom sedíš, až máš jenom na zadku mozoly ... a ani se nedostaneš ven, ani to pak už nevnímáš. Myslim si, že ... že to no... že kdybychom měli víc času, tak ty lidi, který tu architekturu myslí jakoby vážně, tak vlastně ... tím pohybem venku by získali víc těch ... těch podkladů ... možná užitečnějších, než takhle se to učit ... že to je fakt škoda.

Takže si myslíš, že je to chyba nastavení systému?

No určitě. Myslim si, že by to šlo zlepšit, všechno se dá zlepšit, že jo. Tak člověk je mladej a snaží se nějak svět měnit, dokud má nějakou sílu ještě ... ale ... možná ... pochopim pozdějš, že to bylo nějak dobrý jo ... nevím ... Třeba na architektuře ... nikdy jsem nemakal víc, než na architektuře. Že bych třeba seděl dvanáct hodin a soustavně něco dělal, to jsem třeba v životě nedělal, že jo. A když třeba čtu na facebooku, jak tam třeba lidi něco říkají, že se třeba učili tři hodiny na tady to (*pobaveně se směje*), tak já prostě úplně: co?? Tři hodiny! To je tak čtvrtina rysu. (*smích*)

(*smích*) Jo to je fakt.

No to je hrozný. A taky jde o štěstí de facto v té architektuře ...

Myslíš, že záleží osobnostně na člověku ... na tom, kdo tam jde?

Jako jsou tam i lidi ... no záleží, jak to myslíš ... ale jsou tam lidi, který se tam nehodí. Ale ono jde o to, že jak se ta architektura mění, jak se bere jako nějaký řemeslo, tak po té řemeslný stránce se ta architektura dá naučit podle mě, že vlastně ... vlastně v tom bakaláři je to možná ... účel ... podle mě ... se naučit tomu řemeslu ... ale to už je takový plytký, že jo, co říkam, protože v prváku nevim, co si o tom mam myslet. (pauza) Ale je to dobrý, ten ČVUT, že oni tě připravujou na tu praxi, že je to fakt svině. Ono je to těžký takhle nad tím přemýšlet, protože já nemam zkušenosti, ale podle toho, co třeba říkala známá paní Šrámková, že by se člověk jako neměl kurvit no. Jestli to dobře chápu, tak to myslela tak, že by se neměly dělat ty zakázky, který řekne investor, že jo. Na druhou stranu, nemůžeš bydlet v bytě, kterej ti pořád platí rodiče, že jo, to je prostě trapný. (pauza) Je to fakt trapný. (pauza) Že už prostě teď na té vejšce už jsou lidi, který si můžou dovolit brigádu, že je to o dost lepší. Že vlastně nejsi takovej fixlej na rodiče a že už jsi v produktivním věku a neděláš nic, kromě toho, že se učíš a chodíš chlastat občas. To je hrozně smutný pro mě. Ale na té architektuře to nejde jinak no. (pauza) Nebo asi jde ... ale mně to nejde.

A myslíš si, že to ty rodiče berou taky tak fatálně jako ty? Že tě při škole živí?

To ne. Oni to berou jako samozřejmost. Že oni ... oni i chtějí, abych nikde nebrigádoval, ale abych se učil. Protože ono to dopadá tak, že většinou u těch Vietnamců jsou nějaký modely ... a ... podle těch modelů se řídí a těm věří. Jeden z těch modelů je vlastně to, že student by se neměl moc soustředit na tu práci mimo školu, ale na tu školu primárně, aby neztrácel čas tam, kde není třeba. A model vietnamských rodičů ... třeba ... tady a kterej je ještě dost silnej, je ten, že by po pátý třídě a po devátý třídě měli jít všichni na gympl no. Což je podle mě dost blbost v tom smyslu, že ona se takhle úplně zabíjí ta ... ta ... ta ... já nevim, jak se to řekne ... ta difference, variabilita mezi těma lidma, že vlastně zabíjí tu vietnamskou ... jak je to heslo .. rozmanitost ... krása v rozmanitosti vlastně.

Hezký.

No ... že ta rozmanitost se vlastně dost ztrácí. Že je to fakt škoda. A mí rodiče až teďkon pochopili, já mam ještě mladšího bráchu, že ho nechtějí poslat na gympl ... a to kvůli tomu, že je to možná i blbost. Že on vlastně člověk, kterej není všeobecně nadanej, jako nejdůležitější je to, co člověk chce ... a to dítě jako neví, co chce, ale ono je jako nejlepší ta přirozená cesta. Jako to usměrnění je asi vždycky dobrý ... těch rodičů ... ale teďkon třeba pochopili, že existujou i jiný školy než gympl ... a to je dobrý, to je na dobrý cestě. Že i mí rodiče pochopili, že existuje i jiná varianta, než mít ... ten gympl. A podle mě je to hrozně dobrý v tom, že ono to vlastně odráží i ten pohled v životě, že vlastně ty, jak máš třeba ... například ... teďkon bylo v nějakym seriálu ... někdo říkal, že když máš třeba u hlavy (*smích*) pistoli, tak jakože nemáš jenom dvě možnosti, že vždycky je ještě nějaká třetí možnost, jak se z toho dostat. (*pauza*) Tak v tomhle vidim ten odkaz trošku ... možná jsem optimista ... ale nechtěl bych to ztratit. A věřim v to, že takový ty paradigma nebo předsudky, že postupně zmizí ... nejen u Vietnamců ... ale u všech. No a jakoby ... abych se dostal na to samý jádro ... no tak hodně jsem přemýšlel na tý střední, co jako chci dělat, jestli chci pomáhat nebo co .. nebo škodit ... nebo jestli chci dělat oboje ... Ona v té době byla nějaká soutěž Studenti píší noviny .. nebo .. na idnesu to bylo. Tak jakoby náš učitel nás přihlásil a z naší třídy se tam dostalo asi tři nebo čtyři lidi, který vytiskli ... a ... mezi nima jsem byl i já.

Moc pěkný ...

Takže jako další pýcha. (*smích*) Hlavně teda mých rodičů. A tam jsem jakoby psal o tom, že ... že vlastně nevim, co chci dělat, ale že bych nechtěl, abych skončil jako naši krajani, že bych třeba nechtěl prodávat trávu, nebo abych nemusel třeba ... že jo ... prodávat ve večerce. Ono to nemusí být špatný, ale stejně jsou lepší věci, jsou lepší povolání. No a ... mluvil jsem třeba i s rodičema, co by bylo třeba dobrý, na co se hodim a tak, protože člověk to sám neví a myslí si, že ten dobrej názor třeba získá i od druhých, tak jsem se ptal hodně. A došli jsme k závěru, že ono je úplně jedno, co děláš. Že ono se dá pomáhat v každym povolání, prostě můžeš pomáhat jako třeba tady ten pán (*pousmál se*) ... pomáhá třeba lidem ... nějak ... integrovat do duše kulturu, krásu umění. Nebo můžeš být doktor a tam to máš pod rukama, tím, že třeba

zachraňuješ lidi. Nebo můžeš být třeba investor ... nějaký ... kterej ... ze svého podílu něco investuje do charity, třeba ... že jo. Ale ono má všechno svoje daně, že si vlastně uvědomuješ, že nemůžeš chtít všechno. *(pauza)* Tak ono je to všechno takový rozervaný ... se cítím ...

Jsi v procesu vid'?

No ... připadam si jako romantickéj básník. *(smích)* Ne. To by bylo takový dost sebestředný. *(pauza)* No to mam rád, literaturu mam rád.

Jo? Co nejvíc?

Mám rád Bídničky a mám rád romantismus.

To sedí ne? K tomu jak se popsal?

No to mam rád. To je hrozně smutný *(smích)*, že jak jsem na tý architektuře, tak nemůžu číst než skripta a prezentace od pozemkářů a matikářů. Prostě nemáš čas. Třeba teďkon jsem si chtěl koupit nebo pujčit Rudiše, ale nemam na něho čas, asi si ho pujdu koupit teďkon, protože mam po zkouškách. Takže super úplně, jsem se na to těšil celej rok.

Podle toho, co říkáš, tak vnímáš rozdíl mezi tím, jak je to nastavený tady, jak to vnímají rodiče ...

Jo ... ty jo to je asi kámoš z Plzně tamto, ale co by tady dělal vid'? Počkej já se kouknu. No ale má jinou holku ... no není to on. Já si myslím, že jsem si prožil oboje, jak klasický vietnamský rodiče, tak ty liberální vietnamský rodiče ...

Jakože se vaši proměnili v průběhu času?

No já si myslím, že se vyvíjí. Jak mí rodiče, tak i já. A to mam rád i v literatuře, když se člověk vyvíjí.

A můžeš mi přiblížit ten tvůj vývoj? Jak ses proměňoval.

No to je hodně široký spektrum ne?

No mě stačí, když mi řekneš, jak vnímáš sám sebe. Když se oprostíme od těch věcí kolem, jako jsou vaši a škola, tak co jsi pro sebe ty?

Já jsem byl vždycky tichý. *(pauza)* Byl jsem tichý. Já jsem se třeba smál vtipům ostatních. Ale ... teďkon zase mi přijde, že jsem dost plytkej.

Plytkej?

No ... že se snažím třeba všechno zjednodušovat. A snažím se třeba nad tím mít nějakej nadhled ... abych byl třeba víc v pohodě než ostatní lidi. Tak na druhou stranu třeba cítím to ... že to není ono. Nevim ... jsem takovej nestálej, se mi zdá. *(pauza)* Že jsem třeba měl dřív nějaký chvilky, kdy jsem se blížil k emo, nebo k nějakým hodně emotivním typům lidí a teďkon se mi zdá, že jsem takovej dost flegmaticky-sangvinistickej, nevím jak se to řekne .. sang...vinickej ... že je to třeba i póza, víš. Že si to člověk neuvědomuje, ale je to póza. Jak je člověk ovlivněnej. *(pauza)* To jsou ty vlivy. Já u sebe třeba vidím hrozně moc, třeba když se někdo kouká na nějaký seriály ... takový to přejímání ... takových těch .. těch ... těch gest, jak se objevují v jejich životě a chtějí být jako oni, že jo. Tak třeba například ... kdybych měl být konkrétní, tak jsem se koukal na seriál Californication ... že jo ... každej chlap chce bejt jako Hank Moody *(smích)*, že nabalí všechny holky jenom tím, že je pohodář, a když mu třeba ukradnou auto, tak si zapálí cigo a je v pohodě. No ... a nebo že jo ... jsem se koukal na to ... třeba na How I met your mother ... s těma architektama. Že kdybych to třeba neviděl, tak bych byl možná úplně něco jinýho. A vlastně asi na tý střední škole, tak tam šlo asi především o to mít hodně holek a mít nezávaznej vztah a bejt hrozně free a cool. A když lidi viděli ... třeba já ... seriál How I met your mother, tak si řekli: jo to je super bejt architekt, kterýho si nabalí hrozně holek. Ale ... ona ta fikce se potom hrozně těžko rozeznává od tý reality, myslím.

A ty to třeba vnímáš jako tíhu toho očekávání lidí kolem?

Myslím, že jo. Že třeba i holky, který se koukají na ... jak se jmenuje ... Sex ve městě. Jedna holka jí hrozně napodobuje ... tu ... jak se jmenuje ...

Carrie ...

Jo Carrie. *(smích)* Že prostě i ty moresy i ta gestikulace ... že to docela to ... že když jsem to neviděl, tak jsem si říkal: jo to je super, super povaha a tak. Ale na

druhou stranu si nemyslím, že je to úplně špatný v tom, že vlastně člověk se vždycky něčím nechá ovlivnit. Je to člověk, kterej je v seriálu, nebo je to člověk, kterej je venku, že jo. Ono to vlastně není špatně, podle mě.

Tak třeba teď říkáš, že je to možná póza, ta fáze, ve který se aktuálně nacházíš. Přemýšlíš nad tím, že to třeba změníš? Že se dostaneš blíž k sobě samýmu, k tomu jádru, k tomu, co třeba doopravdy seš?

To je otázka, která to ... která nevrta jenom mě.

Nevrtá jenom tebe?

Nevrtá jenom mě a nevrta jenom mě v současnosti, že to vlastně ... že to byla taková otázka od počátku lidstva (*usmívá se*), podle mě. Že někdo je prostě sám sebou jistej ... hrozně moc ... a je to dobrý, protože má asi lehčí hlavu, že jo.

A nemůže to být třeba falešná sebejistota?

No právě, že to je asi ono, že jo. Že člověk by měl pochybovat pořád. Je to asi smutný, protože se nikam asi nedostaneš. Ale je to správný. Je to smutný, ale je to správný. Správný věci jsou možná někdy smutný. (*pauza*) Jako člověk asi docela dost vidí ty odkazy starých předků a myslitelů. Třeba ve Vietnamu je hrozně populární hrozně jakoby citovat starý dědy a prapradědy, vždycky se k tomu vrátit a říct: jo ten měl pravdu, ten děda z tady toho kolene a tak. Že reflektujou tu současnost a je to pěkný. To se mi třeba líbí na vietnamský kultuře.

Když jsme u té vietnamský kultury, ty jsi říkal, že se ti nelíbí ten výraz banánová generace. Tak kde vnímáš tu svojí pozici v rámci těch dvou kultur, vnímáš jí vůbec?

Já se vnímám asi pod povrchem slupky banánu. (*smích*)

(smích)

Ale abych byl konkrétní. (*pauza*) Jazykově to je jasný, že jo, kde jsem. Ale vnitřně ... asi pořád cejtím ten Vietnam. Vlastně ono ... asi člověk si bere asi z nějaký kultury, nebo z nějaký komunity to, co se mu líbí. A potom to aplikuje při tom svým konání. Abych odbočil, tak třeba muj kamarád už třicetiletý, tak si myslí, že je černej. (*smích*)

Fakt?

Ale taky, že jo, ale taky to bere s nadsázkou. Ale má rád tu černou kulturu v tom, že jsou přímý, má rád tu primitivnost, i když vystudoval politologii a sociologii, tak má rád primitivní formu, má rád hip hop ... diktuje no dost. A je to super, že jo, má nepřátele, který si myslí, že je naprostej kretén, ale ... ale je to asi hezký mít nějaký nasměrování ... si myslím ... to jsem odbočil docela dost ...

Ne ani ne ...

Ne?

Mě by spíš zajímalo, jestli tohle je pro tebe téma a do jaký míry, protože jsme se hodně bavili o škole, to vnímám, že je téma číslo jedna pro tebe ...

No to je. A je to smutný dost.

Neřekla bych, že je to smutný, pro mě je to třeba důležitý. Ale jestli se vnímáš i za hranicí školy, teď mám na mysli to, že jsi člověk dvou kultur, trochu se k tomu zase vrátím ... víš ... k týhle problematice, jestli sám sebe nacházíš, jestli o sobě přemýšlíš?

A jo. Ale spíš dřív jsem nad tím přemýšlel, teď mam hlavu jenom na tom čvutu. Ale dřív jsem o tom přemýšlel, přemýšlel jsem nad tím, že je to vlastně škoda, že tu vietnamskou kulturu vnímám jenom marginálně ... málo. A ... byl jsem rád za to, že mam takový rodiče. Já jsem vlastně rád, jsem šťastnej, že mam takový rodiče. Že jakoby mě občas taky štvou, serou mě, ale jsem rád, že mě takhle vychovali. A jsem rád, že dokážu aspoň přemýšlet na takový úrovni, na jaký přemejšlim. Nevim, jestli to je dost, ale pro mě to je dost. *(smích)*

Hodně pochybuješ ne?

Pochybuju no. Já mám rád pochyby. *(pauza)* No jasně no. A jinak jakoby dřív jsem nad tím přemejšlel víc, jako jestli mam inklinovat k tý vietnamský komunitě, nebo jestli mam inklinovat k tý český. A mně se jakoby v ten okamžik hrozně líbila ta přímá ... ta bělošská jakoby nezabalená forma. Je to hrozně takový zvláštní, že někteří lidi jako říkají, že Češi jsou jakoby, že jo, že jsou prostě ... blbý... jsou blbý v tom, že jsou jakoby upřímný ... negativní, že jo asi. Ale v porovnání s tou

vietnamskou kulturou je rozdíl v tom, že vietnamská kultura hodně zabaluje věci. Že vlastně Čech je ten dřevák (*třískne rukou do stolu*) a Vietnamec je ten dřevák, ale obalenej tím papírem ... kterej je třeba možná zbytečnej. To se mi třeba líbilo na tý vietnamský kultuře, a to si možná uvědomila i moje máma, a to je možná rozdíl ... jakoby důvod, proč si máma poslední dobou moc nerozumí s tátou. Oni se jakoby hrozně hádaj ... ono to je krásný v tom, že oni po sobě hází věci, pořád spolu jsou. To je hrozně super. Že to není takový ... že to není takový ... uchvátaný, to rozhodnutí. Že vlastně přestože mí rodiče, že nejsou úplně stálí, že tady v tý věci jsou dobří, že to zvládají docela dobře. A ještě se třeba vrátím na střední, střední to je fakt období ... zvláštní, kde se člověk jakoby formuje. Tak jsem třeba sledoval horoskop.

Fakt?

Noo. To si občas některý říkali, že jsem jako gay: se furt koukáš na horoskop, vole. No co, mě to zajímá. Tak jsem jakoby jeden čas soudil lidi podle toho, jaký jsou znamení, nebo jsem hádal, jaký jsou znamení. Koukal jsem na ně a hádal, co by to mohlo být za znamení. (*pousmál se*) Tak jsem se občas trefil. (*smích*). Nechtěl jsem bejt jako astrologem, že jo (*smích*), ale bavilo mě třeba číst. Ono je to spojený s tím, že jsem nevěděl, co mam jako dělat, nebo na co se hodim. Protože člověk jakoby na střední vlastně neví, co mu jde. Třeba začne hrát jakoby v kapele a vůbec neví, co mu jde, v čem vyniká. Tak jsem se jako obrátil na horoskop, to bylo hodně zajímavý. Podle horoskopu bych měl být ... nějaký povolání ... nějaký povolání spojený s komunikací.

A co jsi vlastně za znamení?

Blíženec.

Blíženec jo? Hmm. Docela komplikovaný co?

(*smích*) To jo. Že to je ... co si pamatuju, tak blízcenci jsou dost nestálí. Že oni vlastně jsou zobrazený jako dvě osoby, dvě nějaký fyzický stránky, ale já si myslim, že jich je mnohem víc (*smích*). Že se jim to na ten obrázek nevešlo, nebo se jim to nechtělo kreslit. (*smích*)

Jo vnímáš se tak jo?

Já myslím, že jo.

Neuchopitelně?

Lituju no ... lituju docela lidi, co jsou se mnou v kontaktu.

Já si myslím, že zase tak hrozný to pro ně nebude hele, když tam jsou dobrovolně.

Cože?

Že tak hrozný to pro ně určitě nebude, když tam jsou dobrovolně ... ve tvou blízkosti.

Naštěstí jsou to no ... takový chápatel lidi. S nechápatelma se moc nebavim. *(pauza)*

Nevim.

Tak já mam ještě v závěru jednu takou otázku. Ty jsi sice zmiňoval, že nerad věci plánuješ a že třeba mamka by se u tebe přimlouvala za to, abys byl trochu zodpovědnější v tomhle směru, ale přesto, máš nějakou vizi do budoucna, sen nebo plány?

Takhle ... jakoby ... já jsem vždycky přemýšlel nad tím, co má jakoby člověk dělat, že jo ... a asi ... asi by měl podle mě pomáhat, akorát jsem nevěděl jak. A přemýšlel jsem třeba, ono je na světě hrozně násilí a je to hrozně hnusný ... a ... ať jsou jakoby lidi blbí ... to je přirozený, že jsou lidi blbí ... a tak to má možná bejt. Ale ... on je to odraz ... v jakymkoliv násilí ... on je tam odraz, kterej jakoby škodí dětem ... chtěl jsem pomáhat třeba dětem ... chtěl jsem pomáhat hodně lidem. A chtěl jsem bejt bohatěj, abych mohl pomáhat třeba těm chudým ... dětem třeba ... postavit školu, nemocnici, kostel, cokoliv, co budou potřebovat. No ale potom si uvědomíš, kde máš ty peníze vzít, že jo. A většinou jakoby ... nebo bývá to tak, že musíš bejt svině, abys je získal ... nemusíš bejt ... ale funguje to tak ... v naprostý většině. No tak jsem ... třeba i minulej rok ... měl jsem prostě potřebu pomáhat. Ono to je dost takový narcistický říkat: no jsem takovej svatej, kterej chce pomáhat a mam dobrý srdce. Je to trochu trapný to říkat. Ale minulej rok jsem to ... byl na vozíčkářským táboře a bylo to úplně super, úplně fakt rauš pro mě ... jsem jakoby byl v kontaktu s těma postiženýma lidma, oni jsou hrozně super v tom, že ... že to no ... že asi jsou jednodušší a přitom jsou tak jakoby čistý. Že máš u nich jistotu, že to myslí vážně *(pousmívá se)*... mi přijde. Tak jsem byl v kontaktu s takovýma lidma a byli jsme na

táboře a bylo to super ... v tom kontaktu no ... s nima. Nemuselo se ani platit vůbec nic, ubytování, všechno se platilo od státu, myslím, že to bylo financovaný. A každý den jsme chodili do restaurace jíst, takže to nebylo jen tak. A potom třeba na konci toho tábora byla třeba diskotéka a já jsem nikdy před tím netancoval s vozičkářem. Kolik lidí třeba tancovalo s vozičkářem? To bylo super. Byli to lidi s mozkovou obrnou. Měli problém, ale vlastně neměli problém. Měli fyzickej problém, ale ten psychickej ... na tom byli naprosto v pohodě. Zatímco já ... relativně fyzicky v pohodě a relativně jsem psychicky v pohodě. Takže jsem vlastně pohodář. (*usmívá se*)

Takže jsi vlastně v pohodě.

Jo pohodář. No ...

Takže velkej zážitek.

No bylo to super. Teď kon jsem tam měl jet, ale s ateliérem jedem do Francie.

Fakt?

No. Brožovou. Jestli znáš Brožovou. To je koordinátorka ZANu. Taková ... ona to teď koordinuje. Jedeme do Francie po Corbusierovi. Tak to se těším. Teď si jdu vlastně ještě udělat pojištění. Proto nespěcham.

A úplně na závěr. Chceš něco dodat k tomu všemu? Napadá tě něco?

Nevím. Jestli to někdo bude poslouchat, tak ... měli by snít, ale měli by i bdít.

Hezký. Děkuju moc za rozhovor.

Taky děkuju.

ROZHOVOR S ESTER

Poznámky k zápisu:

(...) kratší přestávka v řeči

(pauza) delší přestávka v řeči

kurzívou jsou zapsány autorovy poznámky a jeho přímé věty

Děkuju, že jsi přišla. Úvodem k našemu rozhovoru: jedná se o výzkumnou část k mojí bakalářské práci na téma identita druhé generace Vietnamců tady v České republice. Rozhodla jsem se na tohle téma popovídat s několika lidmi, k rozhovoru budu přistupovat z pohledu narativní psychologie. Možná ti to něco říká, ale prakticky se jedná o pohled na člověka skrze jeho příběh, to jak se zaměřuje na sebe, na okolnosti, čeho si všímá nebo jak to vypráví. Takže to dnes bude hlavně o tobě, zajímá mě tvůj životní příběh, je to vlastně autobiografie. Já budu poslouchat tvoje vyprávění. Máš naprostou svobodu v tom, co mi řekneš a na co se zaměříš. Já se budu doptávat a budu tě směřovat. Nemusíš se ničeho bát, nemá to žádný hodnotící prvek. Všechno, co mi řekneš, je pro mě přínos a jsem za to ráda. Jinak náš rozhovor bude anonymní a bude použit jen pro účely mojí práce. Máš právo z výzkumu odstoupit, a to kdykoliv, i po jeho skončení. Pokud máš na mě nějakou otázku, klidně se zeptej na cokoliv.

Jo. Asi v pohodě.

Super. Když se tě zeptám na první zážitek z dětství, který se ti vybaví, na který si prostě vzpomeneš?

A dětství ... dětství to je jaký věk?

Na co si vzpomeneš, když jsi byla hodně malá?

Ehm ... ehm ... joo asi jako úplně .. nej ...nej největší ... co si jako hodně pamatuju bylo, když jsem se poprvý ztratila, a to bylo jakože ... pamatuju si i dřívější, ale tohle je dost výrazný ... třeba jaký jsme měli byt, ale to je jako nezajímavý. Tehdy se mi to stalo ... bylo mi pět a měla jsem malou ségru, mimino, v kočárku. A mamka mě vzala do obchodáku se ségrou a my jsme tehdy bydleli na Rokycanský a ... a ... a přes tu obrovskou silnici, ta Rokycanská je prostě velká, tak tam byl obchodák Delvita tehdy a ... a ... přestože jsem šla s mamkou a my jsme normálně chodily po schodech nahoru ne ... ale tehdy mamka měla kočárek, takže po těch schodech nemohla, takže to chtěla vzít nějakou cestou prostě okolo, která vedla normálně ... prostě rovná cesta a já jsem na to zapoměla a běžela jsem prostě po těch schodech nahoru s tím, že tam vyběhnu jako první a otočím se a řeknu jim prostě, že jsem první. No ... tak jsem tam doběhla, otočila jsem se a máma tam nebyla ne ... jsem si

tehdy neuvědomila, že ona to musela obejít. Tak jsem začala panikařit, jako co ... co co se děje, že máma tam není, tak jsem jí hledala všude možně, pak jsem si říkala, že asi pujdu domů ne, ale neuměla jsem přejít tu silnici, tak úplně hrozně hrozně debilní věc mě napadla. To bylo něco jako autoservis nebo něco jako opravář aut a prostě byl to chlap a takovej velkej a mě nenapadlo nic jinýho, než prostě za nim jít a zeptat se ho, jestli by mě nedoprovodil domů (*smích*) a já měla jenom štěstí, že ten chlap byl prostě milej, že se mě jenom zeptal, kde bydlím ne a já mu jenom říkala, že bych prostě potřebovala jen přes tu silnici jako převést. Tak on mě takhle vzala za ruku a převedl mě přes tu silnici a vrátil se zpátky, takže já jsem přišla domů, seděla jsem tam a čekala jsem strašně dlouho. Máma mě tam asi celou tu dobu hledala. Když jsem přišla domů ... jsem jí viděla jak přišla domů, jsem seděla před dveřma ... přišla ke dveřím, přišla úplně ubrečená, jakože ztratila dítě. Když mě tam viděla, tak byla úplně šťastná. Tak to je asi úplně všechno. (*pousmála se*)

Dobrá vzpomínka.

Ted' jsem to někomu vyprávěla, příteli jsem to vyprávěla a on: ty si to pamatuješ? Když ti bylo teprve pět? (*smích*) a já: jo jo jo.

Ještě se všema podrobnostma kolem vid'?

Protože to byl silnej emocionální zážitek, tak to nějak zůstalo ve mně.

To jo.

No ... prostě velká silnice a já jsem se zeptala nějakýho cizího chlápka ... ještěže na světě ještě žijou normální lidi ...

To jo vid'.

No a já se ještě necham doprovodit domů. (*smích*) To jsem mámě radši neřekla, já jsem jí jenom řekla, že jsem jenom přešla silnici.

To jsi byla ale docela podnikavý dítě v těch pěti letech, že jsi takhle operativně vymyslela řešení, jak se dostat domů ... "

(velký smích) No jo no.

A celkově ... když se řekne dětství, je tam nějaká zásadní asociace? Co ti naběhne?

Co mi naběhne? Já jsem jako první dítě, takže naši mi věnovali hodně velkou pozornost a ještě já jsem se narodila trochu předčasně, mamka je taky taková drobná a i já jsem se narodila taková mini a všichni měli hroznej strach ne, hrozně mě kontrolovali a dávali mi podle mě ... jako víc než jsem potřebovala a víc než jsem chtěla jako ne. Takže se o mě starali a furt se starají, že mě je dvacet a pořád jsem jako mimino. *(smích)*

Opečovávaný dítě vid'?

Ano ano ano. Oni mě ani nechtěli pustit z Plzně ne. *(smích)*

Fakt?

Jako říkali, že bych to do tý Prahy mohla zkusit, ale že mě chtějí mít tady. Chtějí mě pořád kontrolovat, když se o mě bojí, tak jo, dobře.

A jak to vnímáš ty?

Jak to vnímám já? Jako .. jako vždycky jsem říkala, no je to hodně omezující. Vždycky jsem musela jít po škole rovnou domů a doma volat mámě, že už jsem doma. A když mě třeba nevěřila, tak mi zavolala na pevnou, aby jakože věděla, že jsem fakt doma.

Jo?

No to ještě občas praktikuje. *(smích)* Tak jí vždycky říkam, že už jsem doma no. Takže já jsem ani nikam nechodila. Já jsem ani moc nechtěla, protože všechny holky ... ehm ... občas jsem si říkala, že je mi to třeba líto ... když šly jako všechny, ale oni se mě potom už ani neptaly ne ... protože jsem vždycky říkala, že musím domů. A ... a vždycky mi říkaly, že se o mě bojí a ... a mě to ... mě to nějak nevadilo, protože jsem neměla co dělat. A teď když jsem začala chodit s tím přítelem, tak jsem zjistila, jak je to hrozně omezující, když nikam nesmim.

A přítele vzali rodiče v pohodě?

Ne nevzali ho právě vůbec v pohodě. *(smích)*

No já jsem si říkala. Mají dcerku, nad kterou drží ochranou ruku a ta si najednou domů přivede přítele ...

No bylo to hrozný, protože ... ehm ... oni mi vždycky říkali: máš na to čas. Já jsem říkala: jo jo jo. Protože tyhle věci mě nikdy nezajímaly. Já jsem byla vždycky taková, že škola na první místo. A nějaký vztahy? Já jsem se vždycky smála těm, co to tam řešili, že se spolu nebaví a tak ... že jsem se smála a naši teda věděli, že nikoho nemam, že nemam zájem a ani neumím navazovat nové kontakty. Asi je nikdy nenapadlo, že by jako někdo měl zájem o mě, víš co. *(smích)* Takhle to přišlo.

Měli pocit, že jsi v bezpečí.

No právě, takhle to brali. Takže to brali těžce, než si zvykli. Teď už je to skoro rok, takže si zvykli ... skoro. *(smích)*

To už je slušná doba. Velká změna?

To jo. Velká změna. Úplně největší. Naši jsou z toho úplně nešťastný. Ségra i říkala, že máma brečela, že se jim ztrácím. Za chvíli se odstěhuju a tak.

Prožívají to ...

To jo. Hlavně máma. Ona to hlavně nechce ukazovat takový věci. Nikdy neukazovala nějaký emoce nebo něco takovýho. Taky nějaký objímání nebo tak ... toho nechala, už když jsme byly mimina. A .. a ... a jakmile dojde na nějaký city, tak začne brečet a pak už ani nemůže mluvit, tak je to takový .. vážný.

Docela to potlačuje co?

No. To jo.

A jak vypadal třeba tvůj den?

Jak vypadal můj den? Takže ráno jsem šla do školy a pak na oběd, když jako chtěla být jako ... se flákat ... tak jsem byla dlouho na obědě a pak jsem se flákala ve třídě ... až někdy přišly i uklízečky kolem tý čtvrtý. *(smích)*

Fakt? A to jako s někým nebo sama?

Většinou sama jako. Ze začátku jsem měla kámošku, se kterou jsem dělala všechno a ona pak ... každá jsme šly jinam. A ... a to ... domů no. A to je všechno. *(smích)*

A co doma?

Doma? Doma jsem většinou ze začátku třeba se koukala na telku, když tam nic nebylo tak ... hmmm ... no flákala se ... byla jsem na počítači, dělala jsem si úkoly no a pak ...

A učila ses ještě po škole? Nějak dost?

Ne po škole ... no jako záleželo, co je to za předmět. Ty předměty, který jsem zvládala, tak jsem si říkala, že to nepotřebuju. U předmětů, který jsem potřebovala, tak jsem se na to podívala víc, ale většinou jsem to moc nehrotila. Jsem šla spát brzo, třeba kolem desíti jsem šla spát, ale to až tak někdy kolem kvinty, sexty jsem to protahovala tak do jedenácti do dvanácti. Poprvý jsem usnula nad učebnicí až v kvintě nebo sextě. Nad zemákem, to si pamatuju do teďka, to byl zemák. *(smích)*

Jo já asi taky poprvý nad zemákem.

Jo? Ale to byla chyba, protože já jsem si to vzala do postele. *(smích)* *To jsou ty zásadní chyby. (smích)*

Protože já jsem vždycky byla u stole ne, jenže tehdy mamka objevila, že může číst noviny na počítači ne, takže si ho půjčila a já jsem šla na postel a upadlo mi to na hlavu. *(smích)* Tak takhle vypadal každej muj den, od primy až do tý oktávy. V oktávě už to bylo takový, že už jsem se učila i do tý jedný potom.

To vypadá, že jsi byla hodně disciplinovaná v tom učení ...

No dřív trochu víc no. Teď už se to nějak víc omezilo. Po těch osmi letech na gymplu jít na medicínu není zrovna nejlepší, to je takový ... hm ... že už mě štve to učení ... to já ještě chytrá jsem šla na medicínu, kde je toho ještě víc ne ... *(smích)*

(smích) *To si ještě pořádně vychutnáš ...*

Teď navíc do toho ještě chytam takový záchvaty deprese, nevím ... že už prostě jenom sedim a říkam: já už nechci, už nechci na tu školu prostě. Mami, zlobila by ses, kdybych toho nechala jako ne ... a táta se na mě jenom koukne a říká: prosim tě nemel blbosti, a kouká se na fotbal dál a ... a já pak ... a jako mě už to vážně nebaví, já už jsem z toho unavená a on se na mě otočí a povídá: prosim tě nemel, co bys tak jinýho teď chtěla dělat? A já: no ... no tak tak nic .. *(smích)* tak já se jdu učit.

Ale tak co by s tím vlastně mohli dělat, kdyby ses rozhodla skončit?

No to je fakt, asi nic. *(pauza)* Ale jako měli by si uvědomit, jakou mají úžasnou dceru. Já jsem šla na medicínu bez protestů, co oni chtěli ... ehm A ani po nich moc nechci.

A cítíš to od nich? Že jsou rádi?

Tak jako ... hm .. jako nevim. Pořád by mě jako srovnávali. To mají Vietnamci všichni. Jako rodiče. Třeba srovnávat s Olí. Ona je jiná, jakože .. hmm ... víc snaživá než já, já jsem jako větší lajdák. To je taky ... oni o mě roznáší, jak já jsem jako dobrá a přitom teda nic moc, abych pravdu řekla ... *(smích)*

(smích)

Tak každý si myslí, že jsem děsnej šprt. A když přijdu, tak všichni: no je tady šprt no. A proč to říkaj, když já taková vůbec nejsem?! *(smích)* No to se ale vždycky říká cool Asians a nerd Asians, tak já nejsem ani jedno. *(smích)*

No a když jsme u toho. Vymezuješ se nějak?

No já nevim. Já jsem taková ... jak se to řekne ... já nemam pocit, že bych se klasifikovala někam k těm ...těm ... mě je to úplně šumák. *(smích)*

Neřešíš to?

Nevim, co definuje cool Asians. Když ti řeknou – holka, co má tuny make-upu a má iphona a víš co, já jsem ho dostala za přijímačky, já ho nemam jen tak pro srandu. Já jsem si ho vlastně zasloužila, ani jsem ho nechtěla, oni mi ho dali. Ale víš co, teď budu vypadat trapně, všichni ho mají. Ale oni: tady ho máš! A navíc je bílej! A já: tak jo. Ale já ho používam většinou na psaní, takže on splňuje základní funkce mobilu, já s nim nic jinýho nedělám. No takže cool Asian. Nikdy mě třeba nebral make-up a takovýhle ty věci. Mě přišlo vtipný, když ke mně přišel přítel a povídá: používáš někdy něco jako na obličej? A tak se na mě kouknul. A já: ty chceš? Tak na to zapomeň! To dělat nebudu! *(smích)*

Hezky to od začátku vyjasnit ...

A on ještě nenápadně, že občas se mu líbí, když to holky nepřeženou. A pak mi začal ukazovat fotky holek, který byly namalovaný. A já: cože? To bylo ještě, když jsme se seznamovali ne. To byla taková divná taktika, jako ... co tím chtěl říct? To se mam začít malovat? Pak ještě kolem Vánoc mi koupil tekutý linky na oči, takový hrozně drahý. A já teď kon: co tím chtěl říct? Tak jsem se ho ptala. A on: no já jenom, že jsi říkala, že bys to chtěla zkusit ne, tak jsem si říkal, že bych ti je mohl koupit. A já jsem se cítila taková trochu uražená ne, že on to chce. Takže to jsou takový ty nedohody, takový ... nedo nedo nedorozumění. Že on něco udělá a já to pochopím jinak nebo obráceně, že já něco udělám a on to pochopí jinak. Takhle hodně vznikají hádky u nás, jako rozhodně.

Ale jinak to vypadá, že se máte rádi. Působí to tak.

Jo jo jo. No on je právě taky na medicíně. My jsme se tam poznali. No to bylo nejvíc takový zvláštní, no to právě říkala Ingrid: ty máš vlastně dokonalej život, ty jsi od malička hodná holčička, nikdy jsi nic nedělala, nikdy ses nemusela trápit ve vztazích a v devatenácti bum a máš bomba přítele. *(smích)*

A vnímáš to tak?

Jo jo jo. Já mam vlastně víc, než co jsem kdy chtěla. Já jsem ho vlastně nikdy nepotřebovala a teď když ho mam, tak si říkam, jak je to fajn ho mít.

To je vlastně nová kapitola. Vejška a vztah hm?

To jo. To určitě. Je to takový, že se do tý školy i těším, víš co. *(smích)*

(smích) To je pravda. No a to byl asi velkej zlom nebo ne? Ten odchod z gymlu, vysoká škola: nebo jak to vnímáš? Co bys označila za zásadní věc tvýho života.

No jako jo. Jo jo. Naši to vidí tak, že je to tím, že jsem šla na vejšku a že jsem poznala přítele. Jako to hodně svádí na něj, že mě změnil on. Ale ona to není pravda. Přišlo to v létě, po maturitě ne. Protože oni mě zapsali na letní tábor do Vietnamu, jestli víš, co to jako je.

No asi si dokážu něco představit ...

No jako letní tábor ve Vietnamu. Oni mě tam poslali na pět týdnů. Ale ten tábor samotnej je na tři týdny, jsou tam Vietnamci z celého světa, víš. Z Plzně tam jezdí celkem dost lidí každý rok. Oni tomu říkají nadějní studenti z různých zemí. A prostě tam tři tejdny chodíš po památkách, berou tě k moři, je to taková jakože sranda. Bydlíš po hotelech. Jsou tam vlastně lidi stejného věku z celého světa, každý mluví jiným jazykem a dohromady se dorozumívají vietnamsky. Je to takový zajímavý. Já jsem ještě plánovala, jak uteču: já se nechci seznamovat s cizíma lidma, jedu do Vietnamu, abych trávila léto s nějakou bandou pubertáků? Když už tam jedu, tak tam jedu za rodinou ne? Prostě jsem hrozně moc nechtěla. No a vlastně pak jsem tam byla a byla jsem poprvý tři tejdny sama bez rodičů a vlastně oni nevěděli vůbec nic, co dělám, prostě nevěděli. Takže jsem dostala takovou tu divnou svobodu, víš co, a oni nás tam ani moc nehlídali, takže po večerech jsme lítali venku, takže jsem zkusila něco, co jsem nikdy nedělala. Ale pořád jsem taková jakože alkohol ne a všechny ty věci, co jsou vyloženě špatný, tak ty jsem nepraktikovala. *(smích)* Tak tam to všechno začalo. Já jsem byla vždycky taková, že kontakt s lidma ne. Třeba jsem měla kámošku, kterou znam hrozně dávno, a nemohla jsem na ní vůbec sáhnout. Třeba když lidi spolu mluví, tak na sebe sáhnou, víš co, třeba na rameno. A u ní to prostě nešlo. To je kámoška, kterou znam od základky. A chodily jsme spolu i na záchod, úplně divný. A nedokázaly jsme na sebe sáhnout. No bylo to hodně zvláštní prostě. A celkově takhle ten kontakt. Protože mě to chybělo od našich, tak mě to ani nikdy ani ... třeba Olí, ta je taková víc jakože se objímala, tak jsem tam vždycky stála a nechala se obejmout. Ale nikdy bych nešla nikoho obejmout. A tam jsem zjistila, že mi to nevadí. Že je to fajn. A vlastně od toho léta to bylo takový, že jsem jiná. Hodně mě to změnilo. Ale všichni si myslí, že to byla vejška.

To vypadá, že to bylo vcelku náhlá změna ...

Jo. Před tím jsem byla taková jiná. Když mi přišlo vyrozumění, že jsem byla přijata na základě přijímacích zkoušek, tak jsem byla tak strašně neuvěřitelně šťastná, tak jsem řekla: jo já jedu do toho Vietnamu. To jsem byla taková šťastná. A celý ty prázdniny jsem si přišla jako zfetovaná *(smích)*. Bylo to i takový, že jsem se do tý školy těšila, i když to bylo neznámý a věděla jsem, že toho bude hodně ... To se mi

ještě nikdy nestalo. U mě je to tak, že já se musím vždycky na něco těšit, jinak jsem ve strašný depresi. Teď když zjistím, že se nemám na co těšit, tak jsem jako: život nemá smysl! (*smích*) Někdo třeba hledá motivaci něco dělat, pro mě je ta motivace, že se těším, že je tam něco, co prostě chci. Ale nesmí to bejt v moc daleký budoucnosti, protože to se mi pak ztrácí z dosahu, ale tak pár měsíců třeba. Třeba když bylo před zkouškama, tak jsem si říkala: jak já to zvládnu? Ale pak řekli, že mi udělají ... ehm ... prázdniny ve Vietnamu a že to bude fajn a že pojedeme k moři, tak jsem si říkala: jo tak jo, na to se těším. Přítel řekl, že chce jet taky, že poletí taky, že si koupí lístek na stejný den. (*usmívá se*) Tak jsem to říkala mámě, tak mu taky zamluvili lístky, jakože poletí s náma. Takže já, přítel, ségra.

Takže přítele teda taky?

Jo. ale on bude bydlet jinde samozřejmě. Já budu u našich prarodičů a on jinde. Ale uvidíme se tam.

Hmm. Tak to je schopnej člověk, takhle si to zařídil, aby tě neměl moc daleko ...

Jo jo jo. To on je schopnej strašně. To je hlavní, aby byl chlap schopnej ...

Čekáš to od něj? Že se postará?

Jo to určitě. Tak on studuje medicínu a ještě má práci. Je to takový těžký pro něj. Má víc těch momentů, kdy tu školu chce vzdát. On ani na tý medicíně nechtěl původně bejt, ale oni ho vzali, on chtěl dělat ekonomii, on je víc takovej do byznysu. Ale jeho mamka řekla, ať to zkusí aspoň na rok, tak on to teda taky řekl, že to na ten rok zkusí. No a pak potkal mě, tak mu padly plány. (*smích*)

No je pravda, že plány se někdy hroutí ...

To jo. A to on je ještě takovej, že všechno musí plánovat. Já jsem víc jakože spontánní. Věci neplánuju, když to vyjde, tak to vyjde. Já jsem si vždycky říkala, že když nic nečekam, tak pak nejsem zkamaná. Třeba já jsem se párkrát na něco těšila a pak to nevyšlo. Tak radši nebudu nic očekávat, abych pak nebyla zklamaná. A on je fakt opak, vždycky: nesmíš mít takovej přístup, musíš tomu věřit a pak se to stane, nesmíš dopředu říkat, že to nevyjde, protože pak to fakt nevyjde.

Ale na druhou stranu, kdyby se potkali dva stejný lidi, tak je to nuda ne?

No to právě my když jsme spolu začínali, tak jsme vždycky: já taky! Tak jsme si mysleli, že jsme celý „já taky!“ a pak jsem vlastně přišli na to, že jsme každé úplně jiné. Takto asi bývá. Je to asi ideální (*usmívá se*). My jsme vlastně ve skupině jediný dva Vietnamci a museli jsme spolu začít chodit (*smích*). My jsme to teda ze začátku nechtěli moc ukazovat, ale ono se to pak stejně provalilo, což je jasný, že jo, když je nás tam jenom šestnáct v jedné skupině. (*smích*)

Hezky. A lidi ve skupině?

Jo. Jo nejdřív na to přišli jeho lidi, jako jeho kámoš. My jsme měli tehdy po prvním zápočtovém testu z kostí, tak jakože jsme ho dali, tak že to pujdem oslavit. No my jsme se napřed chtěli jít někam najíst a pak že to pujdeme oslavit. A já jsem říkala, že mě tam naši asi stejně nepustí, tak pujdu domů. Tak on tam psal, že přijdem teda trochu dýl. Na to přišla zpráva: vy to spolu táhnete? (*smích*) Tak mi jenom řekl: no asi to ví, hele. (*smích*) Že to nějak vytušili. Ale berou to v pohodě, stejně jsou tam všichni zadaný. Právě když jsem přišli na tu vejšku, tak jsme měli takovej seznamovací to ... každé řekl jméno, odkud je, co studoval, kolik mu je ... a my jsme měli angličtinu a každé říkal, že je taken. Tak jsem říkala: tady je každé taken, nikdo není single, já jsem tady jediná single (*smích*). Právě že i ten muj přítel byl tehdy ... chodil s tou blondýnou právě. To bylo o to divnější.

Jo takhle. Takhle vy jste se poznali, když on byl ještě zadaný?

Ano. On byl zadaný. S takovou holkou, kterou poznal dva tejdny, než odjel na školu. A on říkal, že se to ani nedá počítat, že spolu ani pořádně nebyli, že se s nim ani pořádně nebavila ne, ona byla asi o čtyři roky mladší. Tak spolu začali bejt jenom od pohledu, že se vlastně zalíbili. No tak ... a se mnou to bylo trochu jiný. My jsme se seznamovali trochu dýl, že to nebylo hned: Oh!

Mě pořád zajímá ten zlom, co nastal po tom odjezdu na ten vietnamskej tábor. Jaká byla Ester před tím? Byla opravdu taková hodná holčička?

Jako jo. Vnímají mě tak lidi, co mě znají. Přítel mě poznal až potom, tak mu jenom říkam, jaká jsem byla a on se tomu směje a říká, že to není možný. I tu vizáž vlastně, já jsem měla vždycky dlouhý vlasy, o který jsem se hodně starala. Já jsem je měla

vždycky jako hodně dlouhý. A když jsem byla ve Vietnamu, tak jsem si je ostříhala o 35 centimetrů a že to prodám. Takovej vohon. Já jsem měla tehdy pěkný, víš co, tak že to prodám. A když jsem přijela, nikdo na to nebyl zvyklej, i Ingrid říkala: ty bláho! Že mě viděla deset let s dlouhýma vlasama. Tak takhle mě poznal muj přítel. A pak jsme koukali na starý fotky a on: ježiši, ty jsi měla dlouhý vlasy! (*smích*) Ono to hodně změni tu vizáž určitě. (*pauza*) A říkám si prostě, já si připadam skoro furt stejná, nepřipadam si nijak extra jiná, ale ... ale vim, že mi vadí míň věci a že se chovam jinak než dřív, ale jsem to já. Ale ostatní lidi vidí jenom to, co dělám, jak se chovam, kdežto já, jak si vidim i do hlavy, tak vim, co si myslim. Jako první myšlenka, co mě napadne, co jsem dělala dřív. A teď si říkam, proč to vlastně dělám. Třeba když chci jít někam ven, tak já jsem to vždycky říkala našim. Teda neříkala jsem kam jdu, ale jestli můžu, víš co (*smích*). Potom jsem to jenom oznamovala. A pak to došlo do fáze, kdy jsem to oznámila, oni řekli ne. A když to odmítli, tak už jsem se neptala. Takže oni o tom ani neví. No a jak se to stalo. Stalo se to tak, že já jsem to párkrát udělala a oni se to nedozvěděli. No ...

Tak se ukázalo, že to může projít.

Aha aha. Tak já říkam, že nejpřísnější rodiče vychovávají nejlepší lháře. Já jsem nikdy nedokázala lhát, víš co, když jsem se mě někdo na něco ptal, tak já jsem nedokázala kecat. A teď kecam klidně i na přímou otázku. Takhle se to vlastně provalilo i tím přítelem. To bylo: kde jsi obědvala? Ehm v Plaze. Kde v Plaze? V Noodle? Ne! S kým jsi tam byla? S mým novým spolužákem? Se kterým? Hmm! (*smích*) A máma říkala: s tím se teda kamarádit nebudeš a nechod'te spolu takhle pořád ven, hlavně se neukazujte nikde venku. Naše máma je taková hodně na pověst, víš, že když mě někdo někde uvidí, když jdu ven, tak naši to hned ví, to je hrozná drbárna.

Myslíš, že je to osobní, že rodičům vadí přítel? Nebo by jim vadil kdokoliv?

No mamce to vadí hodně. Táta se mnou dal řeč, že ... ehm ... že ho nechce ode mě odhánět. Ze začátku to dělali. Říkali, že to nemam tak přehánět. Že je to cizí člověk a tak. Ale já jsem to nemohla zastavit, to se děje samo, že jo. A oni mi to pak řekli, že mi to vlastně nechtějí zakazovat, protože ví, že to chodí tak, že když někomu něco

zakážeš, tak o to víc neposlouchá. Zním třeba takový případy, třeba mam kámošku, a tu rodiče doma i zamykali a ona utíkala. Tomu se naši chtěli vyhnout, tak řekli, že k nám teda může chodit ... no a tak no ... říkal i teď, že ... hm ... že je vlastně dobře, že mě někdo chce, že až budu stará, že o mě nikdo nebude mít zájem, to řekl prostě (*smích*). On říkal: já jsem se s maminkou taky seznámil, když jsem byl mladej. Tak dobře. Nebude ho odhánět. Rodiče se s tím smířili a teď už si zvykají, takže u nás může bejt, ale může bejt jenom v dolním patře, nesmí nahoru, tam mam pokoj.

Jako fakt?

Jako fakt no. (*smích*) Jednou mi tam šel právě opravit počítač, něco mi tam aktualizoval. On umí s počítačem takovýhle věci. Já ho umim jenom zapnout a vypnout a občas něco na internetu. A .. a .. a naši se mohli zbláznit, když tam přišli a on byl nahoře. (*smích*)

Ale ještě tam může chodit ...

Jo ještě tam může chodit.

Oni ho před neznali? Jako ani z doslechu?

No jako neznali. Protože on není Plzeňák. On je z Chomutova, z úplně jinýho města. Právě když to zjistili, tak táta šel okamžitě zjišťovat ...

Aktivovat kanály ...

Přesně přesně. Jel za nejvlivnějším plzeňským bossem, ví hodně informací, tak pak machroval před přítelem: takže tvoje máma dělá tohle, tvoje máma se jmenuje takhle. A dělal prostě, že ví všechno. A přítel na něj koukal a prostě jakože jo no, že takhle to je no.

Nevyděsil se?

No on potom říkal, že kdyby on měl dceru a ona někoho měla, tak by si ho taky proklepnul. A jeho mamka se o mě jako nezajímá, neřeší mě. Taťka jí k nám zval a ona to jakože odmítla. A prostě jako celkově ... mě nějak ... nebere mě vážně. Jo a přítel řekl: no ona nás nebere ještě vážně, ona si myslí, že je to nějaký chvilkový. My

jsme už spolu rok. Ještě jsem neviděla jeho mamku. On zná moje rodiče, večeří u nás a tak.

To je zvláštní. Ale přeci jenom ono je to asi trošku něco jinýho, když máš syna, než když máš dceru.

To jo. A taky jeho mamka má jinej přístup k němu, ona je taková hodně západ'ácká, naši jsou pořád takový konzervy hrozný. (pauza) No.

No a hraje u tebe roli, jestli je tvuj přítel Vietnamec nebo Čech ... nebo kdokoliv jinej?

No mě by to bylo asi jedno. Ale kvůli našim ... naši naši ... kdyby to byl Čech, tak by to nepřekousli asi víc. Takhle si rozumí, můžou spolu mluvit, můžou se ptát, můžou vyzvídat.

Můžou to mít pod kontrolou ...

Ano ano ano. Jinak .. já jsem nikdy moc nepřemýšlela o budoucnosti, co se týče toho, jestli chci Vietnamce nebo Čecha, protože Vietnamci tady jsou stejně takový počestlí ... Tak možná potom by to mělo jenom efekt na vzhled mých dětí, jestli budou mix nebo čistokrevný. Ne ... nehraje to roli. Ale je pravda, že on je na Vietnamce dost jinej. On je vysokej, má 180 centimetrů. Když jsem ho viděla poprvý, tak jsem ani nevěřila, že je to Vietnamec ...

Tak to je hodně vysokej, to jo, a ty seš zrovna taková malinká ...

To jo. My když se vzájemně vidíme, tak vypadáme hodně hodně hodně vtipně (smích). On si ze začátku dělal srandu a říkal, že kdybych měla třeba o deset centimetrů víc, že by mu to vůbec nevadilo. A postupem času zjistil, že mi to trochu vadí, když tohle říká. A on: to musíš vědět, že si dělám srandu. A já: já vim, že si děláš srandu, ale stejně mě to vadí.

To jsou zrovna věci, se kterýma člověk nic nenadělá ...

No taky už to neříká. (smích) (pauza) No na co ses ptala? Ptala ses na něco?

No to byla ta otázka ... s tím přítelem, jestli by ti záleželo na původu ...

Jo takhle. Ne ... je mi to jedno. Takhle je to, že máme víc společnýho, víš co, že můžeme letět do Vietnamu a není to nic hroznýho. Mě je to jedno. Spíš co by si mysleli příbuzný.

Jako ty v Čechách nebo ve Vietnamu?

Ty ve Vietnamu, v Čechách mam jenom rodiče. Tady mam jenom rodiče no. Loni jsem taky byla ve Vietnamu a všichni se ptali: tak co už někoho máš? A já: ne. A oni: a tobě se nikdo nelíbí? A líbí se ti Češi? Líbí se ti Češi? A já: no já nevím, možná. A oni: a ty se líbíš Čechům? A já: no to nemůžu vědět ne. (*smích*) A pak přišel jeden prastrýček a povídá: no Čecha si nesmíš vzít! Tak ten mi to rovnou zakázal (*smích*). Tak to jsem si říkala, že když mi to řekne, tak to na just udělám.

Mě by ještě zajímalo v okruhu jakých lidí se vlastně pohybuješ? Češi nebo Vietnamci

...

No takhle. Já jsem to vlastně měla rozdělený, jako dva světy. Já jsem se bavila s tou svojí kámoškou, jako ze třídy, s tou jsem trávila hodně času, no ... to bylo tam. A pak jsem měla ty .. ty .. děti našich známých, víš, jako Olí, Ingrid, Dan a tak. To bylo jako zvlášť. Protože ve škole mi říkali jiným jménem, než tady. To druhý jméno .. to bylo ... že když jsem byla hodně malá, tak mě hlídala taková starší paní a ta měla starý jméno, tak jsem ho měla po ní (*smích*), ale to nechci publikovat. No tak takhle ... takže i ve škole jsem se cítila úplně jinak. Cítila jsem se jako jinej člověk. Ve škole jsem si nepřipadala ani jako Vietnamec, občas jsem na toho Vietnamce i zapomněla, dokud se neozvali .. nebo se mělo něco diktovat, nebo přišel nový učitel a zarazil se u mýho jména a to bylo: no jo vlastně! Vždyť on to nemůže přecíst. Takže jsem si to většinou ani neuvědomovala, ale pak jsem přišla na záchod, kouknu do zrcadla a říkam si: no jo vlastně, vietnamskej obličej (*smích*). Ale to bylo dřív. To bylo těch osm let na gymplu, teď vim, co jsem ...

A co jsi?

Jsem ... já jsem ... jsem jsem Vietnamka, ale ... prostředí mě ovlivnilo tím, že mam to západní smýšlení. Respektuju to, co chtějí naši, všechny ty tradice a tak. A jsem

ráda, že to takhle je, protože .. ehm ... se mi to líbí ... ale ... už nemůžu myslet jako oni. No ...

A oni tomu taky takhle rozumí ... ?

Jako oni mě do ničeho vysloveně nenutí, třeba to náboženství, co oni mají. Tak oni to vyznávají, ale nenutí mě do toho. Jako většinou to tak je, že rodiče do toho nenutí svoje děti. Že je to svobodný. Svobodná volba. Já se třeba zeptám, oni mi to vysvětlí, ale nečekají, že to začnu dělat taky. V tomhle .. jakože ... nás dost nechávají. I v tom výběru školy, oni řekli, že si můžeme vybrat, co chceme, co nám jde, ale byli by rádi, kdyby ... byli by šťastný, kdyby ... noo a já jim chci udělat radost. Nejvíc mě vlastně potěšilo, když jsem viděla, že naši se usmívají. Protože oni chodí do práce, abychom my se měli dobře. Takže proto ta medicína. Navíc mam ráda biologii ... teda měla ... takže to do sebe takhle hezky zapadlo.

Jo jo jo. Je to vidět, když o tom takhle mluvíš, že to vlastně hezky zapadá. Že si umíš vybrat to hezký z obou ... jako necítíš to jak handicap nebo jo?

Ne to vůbec. Mě nic nechybí. Vždycky když si začnu stěžovat, tak si uvědomím, jak jsem blbá, protože ve skutečnosti mi nic nechybí. Je to jenom pořád o tom, že bych něco chtěla.

To máš nad sebou nadhled ...

Doufám. To se říká, že člověk nedokáže být šťastnej, dokud nedokáže ocenit to, co má ne. Ještě aby se hnál za tím, aby byl šťastnej a ... a ... a pak si neuvědomí, že vlastně šťastnej je.

Jo jo jo.

Já jsem taková, že co je teď, je teď. Žiju spíš takovou tou přítomností. Já jsem asi sangvinička. On je pořád na tu budoucnost. A že chce pracovat a že se těší až bude mít barák a tak ... a já se teda netěším až budu stará ... já jsem ráda za to, co teď jsem. Sice je toho učení hodně, jakože povinnosti mam tak napůl a zábavu můžu taky trochu. Jakože nemam takovou zodpovědnost, jako třeba kdybych měla děti, tak se o ně starat. Já mam malýho bráchu, vim, co to je za povinnosti.

Jako malýho bráchu?

Jo. Ono je mu pět. Je mu pět. Naši vlastně ho měli, když mě bylo patnáct. A znáš takový to, že rodiče nechávají děti babičkám? Tak naši šli do práce po půl roce a nechali ho jenom nám. Takže já umím udělat mlíko, nakrmit ho přesnídávkou, přebalit. Takže já jsem byla taková náhradní mamina. A já si myslím, že on tak na mě i víc kouká, jako na náhradní maminu než na starší ségru. Takže kdybych teď měla dostat mimino, tak by to jako se mnou přežilo, víš co. *(smích)* Ale ... jako nějak ... že se o něj musím starat, i když není moje, byl to muj brácha, ne moje dítě. Tak to bylo takový, že naši se rozhodli mít další dítě a já to teď musím hlídat. A ségra dorostla, ta je ode mě šest let, takže o tu jsem se starala jakože hlídala jí, aby nedělala žádný blbosti ... tak když jí bylo devět a už bylo taková, že už má vlastní hlavu, tak se narodí další mimino. Vždycky to bylo: mamí, můžu ven? Ne! Musíš hlídat ségru. Tak třeba když jsem někam mohla, tak jenom se ségrou.

A ségře je ...?

Teď je jí 14.

A jakej máte vztah se ségrou?

(usmívá se) No jako žůžo. Jako my jsme byli vždycky ségry a dost dlouho pro mě byla i nejlepší kámoška. Když byla malá, tak do 12, tak jsme se kámošily, když jsme byli menší, tak jsme si hrály, a teď jak je starší, tak si povídáme. Vždycky jsme přišly domů ... a znáš takový to, jak ženský musí pořad kecat, tak jsme si hned říkaly úplně všechno, co jsme dělaly, co se stalo, drbání. A jak jsem neměla ani kámošky vlastně, tak jsme šly domů a povídaly jsme: no dneska se učilo tohle a psal se test a v testu bylo tohle a ona vždycky kejvala jakože chápe a já jsem pak taky kejvala jakože chápu *(smích)*. No tak to bylo ... že jsem si říkala: tak to je praštěný, ségra je moje nejlepší kámoška a je ode mě šest let *(smích)*. To je takový divný. Jako asociál. A oni pak ostatní: to je takový pěkný, jakej máš vztah se ségrou. No to je proto, že jsem neměla kámošky.

Ale tak na druhou stranu sis to našla v tý ségře ...

Jo to jo. Dřív nás hodně pojili rodiče a škola a stejný zájmy, chodily jsme spolu na výtvarku a tak. Ale teď jak mam přítele a ona ne, tak jsme se spolu přestaly hodně

bavit, tak je to o tom: že přijdu domů v tolik, pohlídej bráchu, já udělám tohle, ty uděláš tohle ... víš co ... teď je to spíš takový, že už se spolu ani moc nebavíme. Ona to brala ze začátku dost špatně, říkala: a ty seš furt s nim ... víš co ... to naše pouto bylo takový narušený. Ale zase když jsem s přítelem a přijdeme k nám domů, tak zase říká: no tak ty přijdeš domů a povídáš si se ségrou, tak co já tam budu dělat. Ježišmarjá ten je nespokojenej, ta nespokojená, to nejde spojit. Ségra je taková, že její motivace je, že chce být lepší než já.

Fakt?

Jo! ona mi to řekla: jako sorry, ale uvědom si, co všechno máš, jsi na medicíně, co já bych za to dala, máš skvělýho přítele a rodiče tě mají ze všech nejradši. Ona má takovej ten komplex toho středního dítěte nebo já nevím, jak se tomu říká. Jakože já jsem první, brácha je nejmladší a ještě navíc je to kluk. Ségra je ta střední, že oni jí mají na to, nebo ona se takhle aspoň vidí, aby jí mohli rozkazovat, aby mohla hlídat bráchu, aby mohla hlídat mě (*smích*). Já jsem jí říkala, že to dělat nemusí. Naši mi říkají: ty seš teď tak zlobivá, furt odmlouváš, ségra přijde domů a pomáhá nám v kuchyni a ty přijdeš domů a flákáš se. A jí zase řekli: ta první sice zlobí, ale aspoň se učí, ta druhá, ta druhá je sice zase strašně hodná, ale taky strašně hloupá. Tohle jí řekli. Ségra je taková víc ... že ... škola jí jde hůř. Ona vždycky říkala, že mi záviděla, že se učim rychle. Ona na to potřebuje čas, ona je zase víc snaživá. Já jsem větší lajdák, když to tak vezmu. Ona vždycky: ty se máš, ty se tak flákáš a seš lepší. A vždycky říká: ty si neuvědomuješ, co máš. Ale já si to uvědomuju.

A ségra má nějakou svoji oblast ...?

No výtvarku. Ale ona byla vždycky spíš taková, že co jsem dělala já, dělala i ona. Až v poslední době, kdy spolu netrávíme tolik času, tak začala chodit ven s holkama, což já jsem třeba nikdy nemohla. Ona v tom má větší volnost. Sice se musí starat o bráchu, ale jsme na něho dvě. A .. a ona se vždycky zeptá našich a oni jí to dovolí a ani jí nekontrolují. Já jsem přišla vždycky domů a musela jsem volat našim a ona je v tomhle v pohodě. Nedávno přišla domů v osm. Naši našťestí přišli domů po ní, takže to neviděli, jenom: doprčic! Ono už je tolik, hlavně to neříkej našim. Ale já nejsem práskač. Já když jsem poprvý přišla domů, tak mi bylo dvacet! A to měli

strašný kec, oni byli doma už v sedm a já přišla kolem půl osmý a oni: už je tma! Kde jsi byla? A já, že jsem měla anatomii a že rozvrh na vejšce je trochu jinak. A oni: hm! Stejně se určitě potom někde flákala. No flákala, ale to neví. *(smích)*

Takže ty máš dva sourozence a bydlíš u rodičů ...

No jasně. *(pauza)* Oni když mě nechtějí někam pustit, tak mi řeknou: vyper! To znamená, že musíš zůstat doma dvě hodiny, než to dopere, pak to pověsit a hlídat, aby to nezmoklo venku. A pak když to udělám, tak to prádlo musím složit a vyžehlit, takže práť je práce na celý den. A pak když řeknou: vyper a zameť a vytři, tak my jak máme barák, dlaždičky všude, tak je to na celý den.

A co třeba budoucnost? Nemáš tam nějaký sen? Nebo představu?

No takhle. Já si vždycky řeknu, jak to dopadne. Protože to vždycky nějak dopadne *(smích)*. Ale nevím jak. A kdybych se nějak upínala k něčemu, k nějaký myšlence, kterou prostě chci a která se mi líbí a tak to prostě bude, tak bych byla i zklamaná, že to takhle není. A tomu já se chci vyhnout. A .. a .. a zklamání je úplně nejhorší. Zklamání je úplně nejhorší. A nejlepší je, když se na něco těším. Takhle já to klasifikuju, tyhle dvě věci. Takže já studuju tu medicínu, když se s to teda povede, zatím to nevypadá. Ale když jo, tak super, budu mít titul a budu jakože makat. Ale nechci bejt na plnej úvazek někde zavřená v nemocnici, aby ... abych byla takovej ten otrok práce. Já vim, že by mě to bavilo. Vždycky jsem to chtěla ne? Jít na medicínu, za první protože jsem chtěla udělat radost našim, za druhý protože se mi to líbí. Ono je to takový klišé, říct: pomáhat lidem. Ono to není jako pomáhat lidem, lidi se myslí o doktorech strašně věcí. Ale prostě když už ... že děláš něco, co je pro někoho užitečný. Každá práce je pro někoho užitečná, samozřejmě, ale jakože to přímo vidíš. Že někomu něco je, já mu řeknu, co mu je a on ví víc. Že ten výsledek vidíš hned. Kdybych dělala stavaře, tak než bych viděla výsledek, tak to bude chvilku trvat. A ještě aby ho někdo ocenil?

A je to pro tebe důležitý? Aby to někdo oceňoval?

Zase tak moc na tom nelpim. Ale je to hezký *(usmívá se)*. To moje ségra je na tohle víc, ona potřebuje slyšet děkuju. Já to třeba nepotřebuju. Já nepotřebuju projev

vděčnosti, jako je to hezký, víš co, ale pak když se to nedostane, tak ona je hrozně agresivní. Ani nepotřebuju nějaký omluvy. Já nesnáším, když se s přítelem hádáme a on se pak začne omlouvat. To je sice moc hezká vlastnost, ale říká, že mam pravdu a že každá hádka je vlastně prohraná, on se omluví, aby skončila ta hádka, ale mě to hrozně štve. Jako on se mi začne strašně omlouvat: mě je to hrozně líto, hrozně mě to mrzí. A já si říkám, že on dělá, jako kdyby mi šlo jen o tu omluvu. Ale to já nepotřebuju. Ne! Nepotřebuju omluvy, fakt ne.

Nemáš třeba potřebu odcestovat pryč nebo zkusit žít někde jinde?

No jasně. Mam takový vize. Jako bylo by to fajn. Třeba život v Americe. Je to země ... jako jiná. Ale já jsem zase taková, že si nerada zvykam na nový prostředí. Občas ... trochu se to tam mlátí ... zkusit něco nového a zároveň si nerada zvykam. Je to zvláštní. Prostě ... pak mam ještě, že bych chtěla ... že to třeba vystuduju, že budu doktorka s titulem, ale manžel bude tak prachatej, že nebudu muset nic dělat, víš co. Ale on je takovej pracovitej (usmívá se). On chce, když jdeme do obchodu, abychom nemuseli koukat na ceny. Vždycky přijdem a on řekne: chceš to? A já kouknu na cenu a řeknu: ne to je v pohodě (*smích*).

Vystudovat pro dobrej pocit ...?

No taky ne. Taky když už jsem to vystudovala, tak bych chtěla makat. Je to makačka. Ale je to hezká vidina, kdo by nechtěl nic nedělat a mít prachy? Ale zase bych chtěla něco dělat, ale aby to měla smysl. Jako je pravda, že kdybych měla děti naplnej úvazek, tak nevim, jestli bych přemejšlela zrovna o práci. Ale to se ještě uvidí, jak to dopadne (*úsměv*).

A na závěr, jestli máš něco na srdci, co bys chtěla říct ... nebo co tě napadá ...

Hmm. Co mě napadá?

Nebo jakej máš pocit z toho našeho povídání?

Jo tak mě to nevadí. Já jsem teď víc taková, že sdílám ... že se bavím i s cizíma lidma. Já vim, že nejsi úplně cizí, ale neznam tě, víš co. Ale tohle je takový že .. když se někdo zeptá, tak fajn, já klidně odpovím.

Tak jo, děkuju moc.

ROZHOVOR S OLGOU

Poznámky k zápisu:

(...) kratší přestávka v řeči

(pauza) delší přestávka v řeči

kurzívou jsou zapsány autorovy poznámky a jeho přímé věty

Děkuju, že jsi přišla. Úvodem k našemu rozhovoru: jedná se o výzkumnou část k mojí bakalářské práci na téma identita druhé generace Vietnamců tady v České republice. Rozhodla jsem se na tohle téma popovídat s několika lidmi, k rozhovoru budu přistupovat z pohledu narativní psychologie. Možná ti to něco říká, ale prakticky se jedná o pohled na člověka skrze jeho příběh, to jak se zaměřuje na sebe, na okolnosti, čeho si všímá nebo jak to vypráví. Takže to dnes bude hlavně o tobě, zajímá mě tvůj životní příběh, je to vlastně autobiografie. Já budu poslouchat tvoje vyprávění. Máš naprostou svobodu v tom, co mi řekneš a na co se zaměříš. Já se budu doptávat a budu tě směřovat. Nemusíš se ničeho bát, nemá to žádný hodnotící prvek. Všechno, co mi řekneš, je pro mě přínos a jsem za to ráda. Jinak náš rozhovor bude anonymní a bude použit jen pro účely mojí práce. Máš právo z výzkumu odstoupit, a to kdykoliv, i po jeho skončení. Pokud máš na mě nějakou otázku, klidně se zeptej na cokoliv.

Jo v pohodě.

Jo? Tak když začneme první vzpomínkou z dětství? Co se ti vybaví?

(smích) Já si toho z dětství teda tolik nepamatuju. (pauza) Já nevím. Asi mam nejradši vzpomínku, kterou mi převyprávěla máma, hodně často o ní mluví, a to jsem byla hodně malá. To jsme bydleli ještě v Zahradní ulici v těch panelácích. A to jsem byla malá. Dostala jsem nové boty a běžela jsem nějak po chodbě, nějak k sousedům domů a nějak strašně jsem tam dupala, aby si jako všimli, že mam nové boty, že jsem se jako chlubila. Tak to byla první vzpomínka.

Vzpomeneš si kolik ti bylo?

Ty jo asi kolem dvou tří. (pauza) No já nevim. To mě úplně zaskočilo. Teď si nic nevybavím.

Mě by zajímalo, jak vnímáš svoje dětství. Co pro tebe znamená nebo znamenalo?

(přemýšlí) No ... ty jo. Já myslím, že jsem třeba měla dobrý dětství. Že jsem potkala hodně dobrých lidí, že jsem třeba měla i paní na hlídání a ... a nej ... nejdýl jsem byla u tety Vaňkové, a to bylo dobrý. Že vlastně ... jsem ... díky ní jsem hodně koukala na pohádky a jezdili jsme na výlety. A bylo to takový, že vlastně ... jako fakt hezký. Navíc jak jsem ještě chodila na základku, tak jsem ještě chodila do toho klubu s Katkou Josefíkovou, nevim jestli znáš, asi ne ...

Co to bylo za klub?

Jakoby od tý jednadvacítky. Od 21. základní školy.

Aha.

Tak tam třeba díky tomu jsem potkala hrozně lidí a jakože ... myslím, že ... no asi takhle *(smích)*.

Takže tohle bylo takový zásadní na tý základce?

Asi jo. Vlastně to bylo ... myslím, že jsem byla taková aktivnější, než jsem teď. *(pousmála se)* Jezdila jsem na ty tábory, že jo. Někam jsme jezdili a to bylo takový dobrý.

Dobrá. Já si vždycky tak přemýšlím, jak to ty děti, jak to vlastně mají. Jestli tráví spíš čas ve vietnamskym prostředí, s rodičema, nebo v českym, se spolužákama ...

No vlastně ... já si myslím, že třeba tím, jak rodiče hodně pracovali, tak ... tak jsem byla hodně s ostatníma ... jakože ve škole jsem byla, v družině, pak jsem byla vždycky u tety. Byla jsem doma až večer. Teď už je to jinak, že jo, teď je táta rád, že nás má doma. *(smích)*

Otočilo se to vid'?

(smích) (pauza) Bývala jsem třeba doma se ségrou. Když mě musela hlídat, to asi nebyla moc ráda. *(smích)*

Proč myslíš?

No ona odpoledne hodně spala. A já jsem si hrála, dělala jsem bordel, ona byla vždycky protivná, když se probudila. To byl vždycky stejnej scénář, vždycky se probudila a já musela uklízet.

Skoro přísnější než máma?

No tak ona byla taky taková druhá máma.

A jen tak ... asociace na dětství? Co tam je?

Na dětství jo?

No ... co tě napadne?

Ehm ... ty jo ...

Nebo pocit ...

Já myslím, že jsem se asi hodně bála. Nebo spíš jako .. jakoby ... to je takový, že vždycky, když jsem chtěla někam jet ... tak ... jsem se musela ptát táty, to byl stres ... trochu ...

Takže táta rozhodoval?

Rozhodoval hodně, ale zase se dal přemluvit, tak to bylo dobrý (usmívá se).

Bylo jednodušší to, že ses narodila jako druhá?

Ehm ... já jsem jakoby třetí .. hihi ...

Jo?

No já mam nejstarší sestru ve Vietnamu. (pauza) No ... vlastně asi jo ... jako rodiče mi toho dopřáli mnohem víc, jak jsou starší, mohla jsem toho dělat mnohem víc, víc koníčků a tak. Navíc mě navíc táta asi nejvíc rozmazluje (*smích*).

A z těch kroužků, co tě baví, co tě bavilo?

Ehm ... já jsem nejvíc jako dělala hudební věci. Hrála jsem na housle, hodně jsem zpívala.

Pokračuje to?

No .. my jsme měli tu kapelu, že jo. Ona byla taková dětská. A když jsem s tím skončila ... tak už zpívám jenom doma.

S publikem?

(smích) Já radši když ne.

A když se posuneme zase dál, je ve tvym životě nějaký moment, o kterým bys řekla, že byl důležitý?

(přemýšlí) Já nevím *(pauza)* asi *(pauza)* hodně zlomový bylo, asi když se sestra vrátila domů. Ona měla toho přítele, že jo, a rodiče s ním jako nesouhlasili a ... a bylo to třeba takový ... třeba hodně blbý. Ona třeba odešla z domu *(pousmála se)* a tak no. Tak to třeba pro mě bylo těžký, navíc jsem byla hrozně malá, špatně jsem to snášela. Třeba když rodiče na ní byli strašně naštvaní, víš, a já jsem se s ní nemohla vidět. Bylo to takový šílený úplně a asi jako ... jakože hodně zlomový bylo, když se to jako urovnalo, když to bylo v pohodě a rodiče se s tím jako ... smířili asi.

A změnilo tě to nějak?

Já myslím, že rozhodně jako. Že jako občas si říkám, že jsem taková jako moc úzkostlivá. Že jako ... nevím ... bylo to takový jakoby hrozně ... že jsem nebyla moc veselá, pořád jsem brečela, víš, takže jsem kvůli tomu taková ... připadam si slabá *(smích)*, že jsem taková, že nic nevydržím. *(smích)*

Myslíš, že je to v důsledku toho, co se stalo?

To ne. To si nemyslím. Spíš je to tím, jak se chovali ostatní v rodině. Že asi možná ... že něco trochu ... člověku třeba zůstane v hlavě ...

Jo. To je zrovna docela přirozený ...

Hm. *(pauza)* a pak asi když jsem šla na gympl. *(smích)*

Jo? No a jaký byl vlastně gympl?

Gympl byl dobřej, jakože ... fakt ... teď asi největší část ...

No jo. Končí vlastně vid'. Velká éra.

To jo. No ... to bylo vlastně všechno, co člověk zná. Teď je mi devatenáct a to no ... je to jakože tam člověk strávil osm let a teď to všechno končí. Tak je to takový *(smích)* ... My jsme byli teď na výletě, jako měl to bejt třídní výlet, ale stejně tam bylo asi jenom osm nebo deset lidí. *(smutně)*

Fakt? To bych čekala, že se sejdete v hojnějším počtu ...

No to já taky. Ale asi to bylo tím, že nebyl stanovej žádněj pevnej termín. A oni ... oni lidi pak nemohli. Ale bylo to ... bylo to dobrý. *(smích)*

Kde jste byli?

U Stříbra. Na chatě jedný spolužačky. Bylo to celý takový ... že nakonec jsme tam ani nespali, protože postele byly plný myších ... hovínek ... Jo no ... a v posteli byl třeba jed na krysy, ale to jsme všechno zjistili až večer, protože odpoledne to tam vypadalo idylicky. Taková chata ... a pak člověk odkryje příkrývky ...

Hmm. To bych skoro čekala, že v posteli na pomaturitní akci najdeš něco jinýho ... (smích)

(smích) No bylo to hrozně dramatický. Třeba ... ta jedna spolužačka byla našťvaná na toho svýho přítele, taky spolužáka. Ona ve dvanáct odešla pryč. A my jsme asi čtyři lidi seděli venku u ohně, slyšeli jsme něco, ale mysleli jsme, že se někdo šel projít nebo tak něco. A právě asi dvě jsme slyšeli nějaký funění a pohyb v trávě ... a ... a bylo to prostě nějaký zvíře *(vypráví akčně, usmívá se)* a hrozně jsme se báli, seděli jsme úplně strnule. A třeba Kája ještě šmátral po tom polínku, aby přiložil ... Pak jsme svítili ohněm a vyběhli jsme na tu terasu ... a ono to pak uteklo do pole. A my jsme u sebe ještě ani neměli žádněj nůž. Jenom napěchovátko na buřty *(smích)*, tak jsme se jako báli. A nic jsme neviděli. A pak jsme šli jako dovnitř a jakože chtěli jsme se podívat, jestli už se vrátili z tý procházky, ale byl tam právě jenom Patrik v tý posteli a já jsem jako myslela, že Petru nevidim, že jí třeba překrejš a furt jsem tam viděla jen tu jednu hlavu, tak jsme se všichni podívali a ona tam nebyla. A to byli dvě hodiny ráno. A on právě říkal, že ona odešla, když se chystal jít spát, tak jsme byli všichni jako takový ... no ...

Takže ona tam opravdu nebyla?

Nebyla no právě, nebyla. Ona právě odešla do té vesnice a pak třeba zavolala nějakému kamarádovi a on jí odvezl do Plzně. Ale jako právě nikomu nic neřekla, tak jsme byli všichni takový vyděšený no. Ještě to bylo umocněný tím zvířetem (*smích*), všichni jsme měli strach.

To jo vid'.

A Kája říkal, že se hrozně bojí, jak tam bylo to zvíře, víš, jako ze strašidelnýho filmu. (*smích*)

Kolektiv na gymplu v pohodě? Měla jsi tam nějakou spřízněnou duši?

Jako spřízněnou duši jako úplně ne. Ale ... my tam máme ... asi jako takovou partu holek. Jako já jsem byla vždycky spíš taková, že jsem se bavila se všema, víš, jako asi ... jako chvíli asi člověka někdo štve, ale pak to přejde, že člověk jakoby přechází ty věci ...

To je dobrá vlastnost (smích), taky by se mi to někdy hodilo, přecházet to, čím mě lidi štvou ...

No no no. A právě ... v očích ostatních jsem bezkonfliktní, což si jako úplně nemyslím, že se vyhýbam konfliktům. No a měly jsme takovou partu právě jakože holek, čtyři nebo pět, s nima jsem se bavila nejvíc. No ale .. jakože ... ale byla jsem v tom nejistá, víš jakože, měla jsem třeba chvílema pocit, že tam nepatřím, nebo že si to jenom myslím. To bylo takový ... no takový fáze. Já třeba vim, že na Moravě, tam mě hrozně štvaly, že oni pořád řešily velikost prsou, a to mě nebavilo, víš, pořád ... tak jsem se odpojila a bavila se s jinýma lidma ... a oni byly třeba asi naštvanej ... já nevím, bylo to takový celý divný. Ale jakože ... jinak je to jako fajn ... asi. (*smích*)

Tak jestli to tak cítíš, tak je to fajn.

Já to právě nevím moc. Jako ta jedna holka jde taky do Prahy, teda oni jdou vlastně dvě z té party do Prahy, ale ta jedna bude bydlet na koleji a ta druhá chce bydlet se mnou ne. A ještě je tam vlastně jedna parta holek, od nás ze třídy, co jde taky do Prahy a ta chce bydlet taky se mnou no. Jenže oni nechtějí bydlet s tou Petrou no. A Petra chce bydlet se mnou, nechce bydlet s nima (*pousmála se*), tak jako moc nevím, co mam dělat. A navíc jakože sama ... jakože třeba tu Petra z té naší party, já jí mam

hrozně ráda, ale třeba ... jakože ... hrozně mi vadí ... ty její špatný vlastnosti. Že třeba vim, že by to bylo špatný, kdybychom bydlely jenom my dvě spolu jako samotný. Že třeba bych byla radši i s ostatníma a ona jakože moc nechce no, tak jako i na tom výletě ... to byla ta slečna, co se naštvála a odešla ...

Jo jo jo, spojuju to.

Jo, no tak ... jestli na tom výletě, že ona ukázala všechny svoje špatný vlastnosti, víš, a jde na psychologii, tak se tě mam zeptat, jak se ti to líbí ... *(smích)*

(smích) Já se pak vyjádřím. Ještě se vrátím ke škole, tam máš teda školní partu, funguje ještě někde nějaká jiná, mimoškolní?

Jako vůbec. Vůbec. Ehm ... jakože mam kamarádky ještě mimo, ale moc se s nima nevidam. I když ... jakože ... bych chtěla. Ono je to takový složitý. Takže takhle ... nejvíc jsou to ty lidi ze třídy.

Ono kolem maturity se ty kolektivy asi semknou, co myslíš?

No tak co se týče kolektivu, tak to zase naše třída není úplně excelentní. *(usmívá se)*

Aha.

Nám třeba dalo dost práce ten maturák, to bylo docela zajímavý. Jinak třeba nemáme žádný tablo, na to jsme se vykašlali, než abychom to řešili. Nebyl nápad a organizace okolo ...takže tak ...

Mrzí tě to?

Asi ani ne. Jako byla doba, kdy mě to mrzelo, ale teď si říkam, že mi to vlastně vůbec nevadí, že každej jsme nějaký a je to tak, jak to je. A ... vlastně myslim, že v něčem jsme taky fakt dobrý. *(smích)* Ne jakože jsou i věci, který jsme udělali i společně. Třeba jsme dělali dárek pro matikářku, my jsme jí měli hrozně dlouho a pak už jsme jí mít neměli. A já jsem vymyslela nápad, že bysme jí mohli dát ten digitální fotorámeček, že ... že ... spočítáme kolik jsme s ní měli hodin a pak to přepočítáme na dny a na hodiny a tak ... a prostě se každej vyfotíme a pak to nahrajeme do toho fotorámečku, víš, a každej bude mít ceduli, kousek toho vzkazu, víš. Tak to bylo dobrý, to mě fakt bavilo. Přitom bylo zkouškový ještě k tomu, to

bylo takový hezký, že jsme to takhle zvládli. No a třeba s tím maturákem, to asi nikdo nečekal, že to takhle dopadne. Jako že to dopadlo líp, než jsme čekali, víš. No a ... domlouvání bylo hrozně náročný teda.

No on je asi potřeba nějaký lídr, kdo to potáhne ...

To jo. Já jsem byla právě rok v tom Německu a dělala jsem srovnávačky do tý oktávy a nebyla jsem vůbec u žádnýho domlouvání. A potom právě, ona to nejvíc dělala Karolína od nás a já jsem jí jako pomáhala, třeba jsem svolávala různý ty porady, jakože to ... no to bylo hrozný, to bylo hrozný. Protože jsem na ně musela třeba řvát, jako nejhorší byl třeba Lukáš, kterej vždycky něco řekl a byla to největší pitomost, nebo Pepa to taky dělal, víš ne. Oni to třeba furt rozvraceli. Jako já chápu, že oni chtějí říct, co si myslí a jak by chtěli, aby to bylo, ale vždycky to bylo ... takový ... divný. A štválo to i všechny ostatní, oni si vždycky vzali slovo a chtěli pořád něco říkat a ... no ... takový ...

Víš co by mě zajímalo ... sama říkáš, že ostatní tě považují za nekonfliktní a asi není na tobě ani moc poznat, když tě někdo štve, nebo se mi to tak pozdávalo, když jsi mluvila o tý Petře, která by se s tebou ráda sestěhovala. Ale jak ty vidíš sama sebe?

Ehm ... no ... myslím si, že asi ... že umím bejt asi dost toleratntní, když chci ... že nejsem jako nesnášenlivá. A ... třeba ... jsem asi hodně sebekritická a ... nevím. *(smích)* Třeba se někdy hroutím z maličkostí, když se dějou nějaký větší věci, co se dějou, tak to zvládam líp, ale třeba ... jak byla ta maturita, tak jsem měla fázi, kdy jsem strašně brečela a měla jsme strach, že jsem to neudělala, ještě jak byla ta státní ... víš ... jako když se člověk podívá zpátky, tak je to hrozně hloupý, ještě když se podívá, kolik z toho měl bodů *(smích)* víš ... a jakože to bylo úplně silný. Ted' už je to srandovní. Nebo ted' když jsem dělala ty přijímačky, tak jsem se učila a byla jsem z toho strašně unavená. Třeba jsem si procházela fyziku a vůbec mi to nešlo, tak jsem z toho bylo hrozně zoufalá. Tak jsem to moc prožívala. *(usmívá se)* Tak jako, že všechno moc prožívám .. a .. pak vlastně ... myslím si, že ... jsem jako ... že myslím, že lidi mi můžou říct věci, si myslím. A .. a to ... občas ráda organizuju věci. *(smích)* Třeba ten maturák, já jsem chtěla, aby to bylo třeba i trochu hezký. I pro ty lidi, který to taky možná chtějí, ale nic neřeknou. Tak si myslím, že to bylo

možná i dobře. Ta Karolína dělala takový ty věci okolo, jakože zarezervovala Besedu a tak, ty kapely ... No jinak mam asi malý sebevědomí, to mě štve poslední dobou ...
(usmívá se)

A myslíš, že na tom jde pracovat?

Jo určitě jo. Ale mě to nějak nejde. *(smích)* Škoda, že se nedá někde kupovat *(smích)*
(smích) A přemýšlíš nad sebou z pohledu identity? Kam patříš, co jsi třeba za člověka ...?

No vlastně jako ... jakože asi jo. Ale je to spíš jako tím, co třeba dělám. Že to není jako jenom, že bych přemejšlela a ptala se, kam jako patřím, víš. Spíš jako když se něco děje ... Třeba jak jsem chodila k tomu psychologovi od Ingrid, tak jsem mu občas říkala různé věci a on mi říkal, že je to možná tím, že se hledám a že to je úplně normální, že nevím teď, že jo. A taky myslím, že je to hodně v rodině. Že je to takový ... hrozně ... třeba jsem měla období, kdy ... já nevím, jak se to řekne ... kdy mi řekli něco špatného a pro mě to něco znamená, třeba že pořád brečím, víš ... Tak si připadam trochu nepochopená. Ale jako ve skutečným smyslu, ne takový to ... třeba pubertální. Ale že jsem nastavená nějak jinak. Jsem taková asi hodně citlivá, víš, že třeba oni řeknou nějaký věci a mě to připadá ošklivý. Já třeba nemam ráda, když jsou rodiče zlí, to je takový no .. hrozně to ... myslím, že by mi neměli říkat, že furt brečím. Myslím, že člověk je prostě někdy smutnej a na to určitě mam právo. To je takový ... asi je to i kvůli tomu, že jsou Vietnamci. Vietnamci ty emoce moc neprojevují.

Takže myslíš, že v tom hraje roli kultura? Že třeba u českých rodičů bys našla víc pochopení pro to, že občas brečíš?

Já myslím, že určitě tam hraje roli ta kultura. Že my kvůli tomu máme doma občas konflikty, s rodičema, se ségrou. Ale ségra je víc taková vietnamská. Já to tak necítím. A že třeba ... víš ... jakože ... teď řeknu příklad: jak je teď Ingrid veganka, tak rodičům to hrozně vadí, nevím. Víš, oni si nemyslí, že je to třeba zdravý a takhle. Naše stanovisko se ségrou je třeba takový, že by to vůbec neměli řešit, že to je její věc. Neměli by do toho mluvit. Ingrid to vadí, její mamce to vadí. A oni to nemyslí

špatně, ale řeknou to. A to jim třeba vadí, že jsme v tomhle takový .. počes .. počes ... jako volnomyšlenkářský. Nevim, na to asi narážíme, víš. Třeba když jsme byly mladší, tak táta odůvodňoval věci, který nemůžu dělat, jenom tím, že jsem Vietnamka, víš. A já jsem říkala, že to není pádný důvod. A on mi to nedokázal vysvětlit a nic, že jo. Třeba teď už to chápu, ale je to takový ... ale ... že se ho snažim nezklamát, snažim se udělat, co si jako přejou. Ale ... zároveň tě to strašně štve, že je to proti tvému přesvědčení.

A řešila jsi to někdy v sobě? Jestli jsi, a teď to řeknu dost kostrbatě, víc Vietnamka nebo radši ta volnomyšlenkářka, co si dělá, co chce? Jestli ses řešila někdy, kam patříš, v těch dvou kulturách?

Já se snažim kličkovat. Já jsem třeba odjela do toho Německa, abych mohla mít víc svobodu. Spíš to dělám takhle. Občas mam takový ty ... že bych chtěla někam jít, ale pak si řeknu: radši tam nechod', abys nemusela řešit ty věci okolo ...

Jako ptát se rodičů?

Jo. Že je prostě jednodušší tam nejít, než to takhle řešit, víš. Já jsem měla takovou představu, že pojedu do toho Německa, člověk tam bude sám, bude samostatnej a všechno a pak jsem si hrozně užívala, že si můžu dělat, co chci, víš, hrozně zážitků to bylo. Měla jsem třeba takovou představu, že to všechno změní až se vrátím a ... moc to nevyšlo. *(smích)*

Jo jo jo.

No a to. Takže spíš takhle. Vim, že to třeba nejde udělat tak, jak chceš bejt, třeba kvůli rodičům a tak. *(pauza)* Nevim. Tak to dělám asi jednodušejc. Ale pak to vede třeba k tomu, že zatajuješ věci ...

No já si dokážu představit, že když jde člověk jako hodně proti sobě, že ho to může pak dost frustrovat ...

No. *(přemýšlí)* Jak byly ty přijímačky a tak, tak všechny věci jdou stranou. Takže to nedokážu říct.

Já ti nechci nic podsouvat, jen mi to tam vyskočilo, víš ... třeba to Německo, že mi přišlo, že ses radši sbalila a odjela, než zůstat doma bez svobody.

Jo, no, a to mě kolikrát třeba děsí. To, jak je pro mě jednoduchý odejít z domova. Já si třeba uvědomuju v hlavě, že to je ... jakoby ... že ... když jsem byla v tom Německu, že jsem s nima nebyla skoro v kontaktu. Jako jezdila jsem domů, ale nemusela jsem si s tátou tolik psát nebo něco takového, víš. Ale přijde mi to docela hrozný, že je to pro mě tak snadný. No .. ale přijde mi to, že je to takový to hledání se. Když třeba jdu mezi jako Vietnamce, co jsou mí vrstevníci, protože já se s nima moc nebavim. Jako bavim se s Danem, že jo, ale my jsme jako takový ty, co jsou na úplně jiný vlně než ty ostatní. Oni se hodně baví spolu, víš, jakože se teď Vietnamci baví s Vietnamcema. To není jako já a Dan, my máme spíš takový ty český kamarádi. A teď jak byl ten Den Kultury, tak třeba na náměstí byli všichni. Já jsem se tam šla podívat, většina lidí mě třeba nezná, jako já je znám, ale oni mě neznají. A ... já se jako s nikým nebavim moc. Já jsem třeba cítila, prostě mě to úplně znejistilo, víš. Jsem byla taková ... že jsem tam vůbec nechtěla bejt. Já nevím, já ... možná jsem vůči nim taková arogantní, že občas si říkám, že jsem chytřejší než oni. *(smích)* Ty kluci jsou takový, že si pořád gelujou vlasy a nakupují a maj náušnici v uchu a jsou takový, že by si furt jenom užívali. Oni jsou z bohatých rodin, tak jsou takový jako jiný, úplně jinak nastavený než jako já. A třeba i ty holky, jsou takový zmalovaný a tvaří se, že jsou nejkrásnější na světě, víš. A jakože myslim, že jsem právě úplně jiná než oni. Když tam mezi ně člověk přijde, tak se cítí jako podřadně ... oni jsou takový jako elitářský a hrozně se baví mezi sebou. Já nevím ... a pak mi to rodiče vyčítali, že se třeba nezapojuju do těch aktivit té komunity. Že třeba oni tam ty holky předvádí ty vietnamský kroje a to bylo: proč to nejdeš dělat taky? A to nás hrozně štvalo se ségrou, víš, jakože ... jakoby ... mě pak třeba mrzí, že je to mrzí. Já chápu, že je to pro ně důležitý, udržovat nějak ten kontakt s tou vietnamskou kulturou. A mě to mrzí. Ale třeba nevím, jak bych to jako udělala, protože nemůžu za těma lidma jít a říct: já ahoj, víš. Je to prostě ... nevím no ... tak tohle ... nebo když jsou třeba hromadný vietnamský akce, tak se necítim úplně ve svém, já se totiž s nima fakt moc nebavim. Podle mě jsem fakt jiná než oni. Mam asi jiný hodnoty, pro ně je důležitý ... hm ... oni třeba chodí na soukromý školy a pak říkají, že mají rádi ten osobní přístup. *(smích)*

Jo. Na mě to působí jako dva světy a oba od tebe chtějí, abys fungovala dobře úplně všude.

No. Asi tak.

Ale zpátky k tobě. Mě by zajímalo, jaký je teď největší téma ve tvym životě, co řešíš, co prožíváš?

Aha. Ehm ... asi nejvíc právě to s tou školou. Že to celý nějak skončilo, že člověk jde do neznáma. Že se těšíš a zároveň se bojíš, že nevíš, co máš dělat. A je to hrozně zvláštní, protože ten gympl trval osm let a byla to taková jistá zóna a bylo to celý jasný. Že člověk věděl, co má dělat. A teď začíná úplně něco jiného. Já třeba vůbec nevím, co mám dělat. *(smích)*

Je to otevřený vid' ...

Jo. A navíc organizování tý školy a tak. A budou tam nový lidi, nevíš jaký to bude. Jako teď převažuje to, že se těším, ale uvědomuju si, že to může bejt i dost hrozný. *(smích)*

No já teď budu možná trochu netaktní, tak mě klidně zastav. Já vim, že chodíš s Tomášem. Už přeci jenom nějakou dobu a teď budeš odcházet do Prahy, tak ... není to taky téma?

No tak. Když jsme spolu začali chodit, tak ještě před tím ... já jsem se rozhodla, že pojedu do toho Německa. Takže já jsem už byla v tom Německu, že to byla taky taková etapa. A já vim, že Tomáš mi to hrozně přál tu Prahu, ať se tam dostanu. I když třeba Ingrid to čekala, všichni to čekali. *(smích)* Jenom já jsem to nečekala. *(smích)*

No a jsme zpátky u toho sebevědomí ...

No .. já nevím. Třeba mě překvapuje, že je ohledně toho takovej, že mi to hrozně přeje ... že má pocit, že to potřebuju. Tak ono i učit se u nás doma je hrozně náročný, jak tam teď máme tolik dětí ... Ale že má pocit, že tam budu a všechno bude stejný. Ale já věřím tomu, že to zvládneme. Že už jsme měli hrozně krizi, to jo, ale jakoby ... jako já třeba hrozně ... víš ... že to pro mě není takový ... já nevím, jak to říct ... ale já hrozně věřím, že je to fakt dobrý, že to má cenu. *(pauza) (smích)*

Jo, já myslím, že je to hodně důležitý, že tomu sama věříš. Asi by člověk něco neměl přehnaně ochraňovat, aby se to náhodou neponičil před tím životem ... před tou realitou ...

No já právě nechci, aby to bylo stavěný jenom na tom místě, jenom na tý vzájemný přítomnosti. Jako že jo. Na jedný straně určitě, jako hraje to roli. Ale nemělo by to bejt stavěný jen na tom místě, kde jako jsi. Podle mě by to mělo fungovat, i když jde každej nějakou tou svojí cestou. Fungovat vzájemně.

Jo to je dobrý.

Jo ale určitě by to nešlo tak, že člověk odjede někam na dva roky a čeká, že to bude fajn. *(smích)*

To jo. A Tomášovi se líbí u vás doma? Shodou okolností jsem včera viděla fotku, Ingrid mi jí ukazovala, z oslavy tvých devatenáctin, tak tam Tomáš seděl obsypanej samýma Vietnámkama. Mimochodem to je neuvěřitelný, kolik máte doma dětí.

No to jo. To jo. To je hrozný. To je za poslední dva roky šest dětí. Velká rodina. Všichni chtějí mít děti. Jsem se musela hodně starat o ty ségry, o neteře ne, tak už si myslím, že bych byla hodně schopná maminka a teda hrozně mě to vadí. *(smích)*

To je výcvik, to je pravda. A co Tomáš? Jak myslíš, že to má?

No třeba já jsem teď byla u něj doma, babička měla osmdesátiny. A to bylo, že jsem ho zase zažila jinak, jak je v tom svém prostředí jinej a že u nás ... je takovej tichej a nic moc ... jako se neprojevuje. A mě se třeba líbí, že si hodně rozumí s těma dětma, oni ho zbožňuju ... a hodně si s nima hraje. A je tam ta jazyková bariéra, on nerozumí, že jo. Já si vlastně ani nedokážu představit, jaký to pro něj je. A podle mě jsem někdy fakt strašná, že pro něj nemam žádný pochopení. Je to takový jako, že občas jsem taková, že občas reaguju až moc impulzivně. A občas si uvědomim, jak moc se snaží. A že to pro něj asi musí bejt těžký no. Myslím, že si zvykl. U nás v rodině ho mají všichni rádi. Ale jako musí to bejt těžký. On je třeba rád, když je tam Dan od Ingrid, že se má s kým bavit. Asi nejvíc ta vietnamština no ... on jako vietnamsky neumí, pár slovíček jenom. Ale nerozumí no. To musí bejt hrozně

zvláštní bejt tam mezi těma všema, všichni tam mluví. Navíc ještě vietnamská společnost, všichni mluví hrozně nahlas. *(smích)*

A nemá v plánu se učit?

Jako on by chtěl. On podle mě nemá moc hudební sluch, což je podle mě na ty vietnamský slova, jak tam máš ty znamínka, ta tu hlasovou no ... Já když mu třeba řeknu, že ty slova se píšou stejně, ale mají jiný znamínka, pokaždý jinak, pokaždý to znamená něco jinýho, tak on v tom nevidí rozdíl. Tak to je tak, víš. Ale já vim, že se to naučí. Ale třeba na to není ani čas a já to hlavně podle mě nedokážu, nedokážu ho to naučit. To si myslím, že třeba umí Ingrid předávat lidem takový věci. *(usmívá se)* Já nevím, já fakt nevím, jak na to. Rodiče taky chtějí, aby se naučil vietnamsky, asi všichni chtějí, aby se naučil vietnamsky. *(smích)*

No a co třeba plány do budoucna. Teď ti začíná nová etapa, je něco, co tě v životě fakt láká? Máš nějaký sen, představu?

Ty jo. Já jsem si vždycky sama sebe představovala, že budu strašně do světa, víš, že jakoby bych si třeba zkusila žít někde jinde, v jiným městě třeba. Nevím no. Třeba teď mam pocit, že to vůbec není těžký udělat to, ale jako nemam tušení, jaký to je. A myslím si, že třeba Tomáš, on je z takový rodiny, kde jsou takový, že mají rádi ty jistoty, neradi třeba riskujou. Třeba ... že myslím, že jsem taková jiná, že ho třeba přivádím na ty myšlenky víc, že teď si dokáže víc představit, že by si zkusil žít někde jinde. A ... a .. jako myslím si, že i kdybych to chtěla, tak to uděláme, ale nevím, jak moc je to reálný. *(usmívá se)* Ale třeba mam představu, že bude hrozně fajn bydlet v tý Praze, víš, třeba v tom bytě. Třeba se naučim vařit. *(smích)* Ale já se hrozně bojím, že bude třeba se učit pořád, víš, že jdu na tu medicínu, takže to bude asi docela dost a moc nechci no. *(smích) (pauza)* To bude ještě dlouhá dlouhá cesta. Třeba sestra, když šla studovat ekonomku, tak měla hrozně možností, co bude dělat. Kdežto když jdeš na medicínu, tak můžeš dělat jenom doktora. Ale třeba jedna známá, máma jednoho mýho známýho, to je třeba taky doktorka, jakože vystudovala medicínu, ale dělá jako ve farmaceutický firmě manažerku nebo ředitelku. Ale člověk musí mít taky štěstí.

Jasný. Už se blížíme k úplným finále. Je něco co bys chtěla závěrem dodat? Co tě k tomu napadá?

Ty jo. Já mam třeba pocit, že jsem neřekla nic moc normálního. *(smích)* Já mam třeba pocit ... no doufam, že to budeš moct použít. *(smích)* No asi nic moc. Možná takový to, že teď jsem třeba něco řekla, ale za nějakou dobu, třeba za krátký čas, za týden, si to vůbec myslet nebudu. Ale asi to tak má bejt.

Děkuju za rozhovor.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Radka Štorkánová

Studijní program: Bc.

Studijní obor: Psychologie

Název práce: Identita druhé generace Vietnamců v České republice – narativní výzkum

Počet stran (bez příloh): 69

Celkový počet stran příloh: 79

Počet titulů české literatury a pramenů: 15

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 4

Počet internetových odkazů: 15

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2013

Evidenční list knihovny

Souhlasím s tím, aby moje bakalářská práce byla využívána ke studijným účelům.

V Praze, dne:

.....

Uživatelé potvrzují svým podpisem, že pokud tuto bakalářskou práci využijí ve své práci, uvedou ji v seznamu literatury a budou jí řádně citovat jako každý jiný pramen:

Jméno, přímení	Adresa	Datum	Podpis

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Radka Štorkánová

Obor studia: Psychologie

Název práce: Identita druhé generace Vietnamců v České republice

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 69

Počet stránek příloh: 79

Počet titulů v seznamu literatury: 19

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

0				
---	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	1			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	1			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

0				
---	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jakým způsobem by šel tento výzkum rozvinout? Jak by bylo možné na něj navázat?
Na jaké otázky by mohl návazný výzkum odpovídat?
Obecná otázka:
Na co se výzkumy etnických menšin často zaměřují a na co se podle vás při těchto výzkumech zapomíná nebo co se nebere dostatečně v úvahu?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

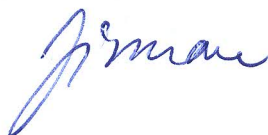
Radka Štokánová odvedla na čas a zpracování náročnou práci. Svědčí o tom rozsah její práce. Zevrubně se seznámila s problematikou života vietnamské menšiny v ČR i v bývalé ČSSR. Nastudovala k tomu dostupnou literaturu a navazovala kontakt s institucemi, které ji mohly přinést další informace. Byl jsem svědkem její pracovitosti i jejího osobního zaujetí a velice si toho vážím.
Podle mého soudu se i odborné stránky výzkumu ujala odpovědně.
Diplomovou práci hodnotím jako výbornou.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: 1

Datum: v Praze dne 22. 8. 2013

podpis:

Oponentský posudek bakalářské práce

Autor: **Radka Štorkánová**

Název práce: "Identita druhé generace Vietnamců v České republice – narativní výzkum"

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, PhD.

Oponentka: Mgr. Magdalena Kořová

Akademický rok: 2012/2013

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 69

Počet stránek příloh: 79

Počet titulů v seznamu literatury: 19

1	2	3	4
---	---	---	---

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy,
stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

X	X		
---	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace,
parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace)

X			
---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu,
přívodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

X			
---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost použitých metod

X			
---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

X	X		
---	---	--	--

Využití praktických zkušeností

X			
---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost,
iniciativa, spolupráce s vedoucím práce, originalita)

--	--	--	--

Naplnění cílů práce

X			
---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části

X	X		
---	---	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

X			
---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

X			
---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce

X	X		
---	---	--	--

Otázky pro autorku:

- Jak by autorka popsala validitu empirické výzkumné sondy?
- Jaká jsou možná metodologická omezení empirické výzkumné sondy?

Autorka Radka Štorkánová se v bakalářské práci zabývá především tématem identity tzv. „druhé generace“ Vientnanců žijících dlouhodobě v České republice. V teoretické části práce pojednává o problematice identity a teorii narativního výzkumu, zabývá se imigrací Vietnamců do České republiky a specifiky vietnamské kultury (včetně Vietnamské komunity v ČR). V empirické části práce pak předkládá narativní výzkumnou sondu, kterou představuje analýza pěti rozhovorů s mladými participanty z řad druhé generace přistěhovalců z Vietnamu.

Bakalářskou práci jsem četla s opravdovým zájmem, téma považuji za velmi aktuální, zajímavé a dobře zpracované. Oceňuji pečlivé vypracování teoretické části textu, autorka je kromě adekvátní práce s literaturou schopna poskytnout čtenáři, kultivovanou formou, i vlastní náhled na problematiku soužití Vietnamců a „Čechů“. Kapitoly týkající se náboženství, jazyka či tradic nejsou nudné, text je psán velmi živým a čtivým jazykem bez toho, aby autorka rezignovala na odbornost. Jen je škoda, že v takto kvalitním textu se poměrně často vyskytují překlepy, chybné skloňování a občasné gramatické chyby (text by si zasloužil důkladnější revizi). Autorka má též místy sklon psát v dlouhých blocích bez toho, aby text logicky strukturovala do odstavců.

Oceňuji i provedení empirické výzkumné sondy a to nejen z toho důvodu, že narativní metodologii se dlouhodobě věnuji. Autorka disponuje porozuměním pro narativní výzkumné metody, je schopna vést citlivě rozhovor a pokorou jej analyzovat. Uvítala bych doplnění textu o tzv. „předporozumění problematice“, úvahu nad validitou a realibilitou a poněkud pečlivěji vypracované závěrečné shrnutí empirické sondy (závěr na mne dělá trochu dojem, jako kdyby autorce „došel dech“). V práci výrazně postrádám diskusi, která by poukázala na možná metodologická omezení práce (ačkoli název jedné ze subkapitol diskusi slibuje). I přes uvedené výhrady se domnívám, že práce přesahuje nároky kladené na bakalářské práce, z textu číší zájem autorky o dané téma a schopnost tento zájem kultivovaně předat čtenáři.

Závěrem: Práci s potěšením doporučuji k obhajobě.

Navrhované hodnocení: výborně

V Praze, dne 22. 8. 2013

Mgr. Magdalena Kořová